

si facientia. Et u. vii. cōtra ma
res loib; reb; p. cōm. pōm et
no. i. de fcaib; pncipalib; lo
sup istū autē modū cōm
q̄ queit cōtine id nali. p
ē cogitā i cognoſcēte
uāc. et qz cognoſcēdo et
a id ual sua opardue ac
dū sedm istū spale mod
uac ē i cōtina id nali. s
i sic i cōpō suo. Si q̄
pōs et id qz dīna p̄ sic

2.5
6/14
i idē cōtā. u. gūi gūitū facer
dīa gūm gūi facer. mūc
o cōpate dīna p̄. Si r̄ i solū
a q̄o libe pōsumi. ut fū.
i finetōi dīna p̄. et idū
hacitē. s; tū i pō dono gū
fca. p̄. s; h̄ et i h̄ic h̄o
p̄. s; cōdae et licit. ad
dōm gūi gūi facit p̄fic
ut ad hoc qz libe iōlūm
ico uac. s; et qz dīna p̄
iō naliō nali. s; p̄ dōm
i. a. et cō. iōa p̄ dīna dīc
qz gūi i iōcāc dīc. ut dī
s; dīna p̄sonā. et figat hoc

In collegio una compagnia deſta deſta

FLORES

LVCII ANNEI SE-

NECAE CORDVBENSIS SVM

mo labore ſelecti, ex omnibus illius operibus

Per D. Erasmum Roterdanum ſero iu-

diſio emendatis, atq; iam multo caſtiga-

tius quàm prius in lucem editi, ad

utilitatem non ſolum ſtudio-

ſorum adoleſcentum ſed

et omnium uerè uir-

titis ac ſcientiæ

amatorum.

ADDITI SVNT HIS

QVIDAM FLORES PVL-

cherrimi, ex quibusdam opusculis

M. T. Ciceronis, multum utiles.

ANTVERPIAE APVD

Michaelẽ Hilleniam. Anno

M. D. XXXIII.

BIBLIOTECA
55000
1717

✎ EPISTOLA AD LECTOREM.

Vm nuper in ludo literario, quedam selecta
 ex Lucij Anni Senecæ operibus prælegerẽ,
 C atque interpretarer, molestis auditorum meo-
 rum prædibus, quo Typographis traderem adductus
 sum, ut omnes uirtutum ac scientiæ amatores copiant
 legendi habere possint. Non tamen desunt crassi qui-
 dam, qui studiosos adolescentes, ab huiusmodi literis
 deterreant, æu Ethnicis aut Poeticis, & ad morũ in-
 tegræ offendentibus. Ego uero dignos æuscus,
 quos, & omnibus in ludis prælegant adolescentiæ li-
 tigatores, et sibi legant, relegantq; Senes. Hic enim no-
 stræ Senecæ, quem auimum exigit ab his, qui ueras uir-
 tutes amplecti desyderant, ut admirabilem illam &
 amabilem uirtutis speciem ponit ob oculos, quã mul-
 ta, quã sancte, imo quã diuinitus tradit, de uero di-
 uitiarum contemptu, de salubri carnis mortificatione,
 de tucuda amicitia, ac bonorum morum disciplina.
 Pudeat interim nostrorum morum, qui sacris libris
 edocti, qui tantis & exemplis & præmijs promouati
 doctrinam Euangelicam profiteamur, nec præstamus
 Nanquam ante hæc magis expertus sum uerum esse
 quod scribit Augustinus, ex ethnicorum benefactis,
 acriores addi stimulos ad uirtutem, quam nostratum
 cum subit animo, quam turpe sit, non ea perspicere pe-
 ctus Euangelica luce illustratum, quod perspectum
 est ijs, quibus sola natura scintilla perlucebat. Non-
 ne & Augustinus libro de doctrina Christiana, cap.
 40. ad philosophorũ lectionẽ hortatur dicẽs. Philo-
 sophiaũt quocũq; si qua forte uera & fidei nostre

accommodata dicere, maxime Platoniã, non solũ formã
danda nõ sunt, sed a b eis etiã, tanq̃ iniustis possesso-
ribus, in usum nostrũ uendicanda. Sicut enĩ ægyptij
nõ solũ idola habebãt, & onera grauiã, quæ populus
Israël detestaretur, & fugeret, sed etiã uasa atq; orna-
menta de auro & argento & uestem, quæ ille popu-
lus exiens de ægypto sibi potius tanq̃ ad usum melio-
rẽ elanato uedicauit, nõ auctoritate propria, sed pre-
cepto Dei, ipsis ægyptijs nefãciter commodantibus
ea quibus non bene utebantur. Sic doctrinæ oēs gẽti-
lium nõ solũ simulata & supersticiosa figmenta, gra-
uesq; sarcinas super uacuei laboris habet, quæ uuis-
quisq; nostrũ ducẽ Christo de societate gentiliũ exiẽs
debet abominari atq; deuitare, sed etiã liberales disci-
plinæ usui ueritatis aptiores, & quedã morum præ-
cepta utilissima continent, deq; ipso uno Deo colendo
nonnulla uera inueniuntur &c. Multi etiã nostris
temporibus, itidem ego, postulant, ut omnes humanæ
scripturæ ac disciplinæ adẽt Euãgelio. Et utinam sic
effloruisset Euangelica pietas, ut ad illius clarissimã
lucẽ humanarũ scripturarũ ac disciplinarũ luernæ
cuanesarent. Nũc scripturas humanas ac disciplinas
obsolescere uidemus, pietatis uigorẽ succedere nõ ui-
demus. Insuper cũ pauperes atq; adulescentes, copias
oĩũ librorũ sibi band comparare possunt, utile duxi,
optima quæq; moribus ac honeste uite nostræ con-
uenientia, ex magnis illis uoluntatibus arripere, ut &
ipsi habeãt, quo se oblectet. Vale. Et meũ hunc labo-
rem & sudorem oro per Christum ut boni consulas,

➤ SEQVNTVR IAM FLORES
*Senecæ exarpti ex libro primo, &
 Epistola prima.*

QVEM mihi dabis, qui aliquod pre-
 tium tempori ponat? qui diem aesti-
 met? qui intelligat se quotidie mori?
 In hoc enim fallimur, quod mortem
 non prospiciamus, magna pars eius
 iam præterijt: quicquid ætatis retro est, mors tenet.
 Fac ergo mihi Lucili quod scære te scribis, omnes ho-
 ras complectere: sic fiet, ut minus ex crastino pende-
 as, si hodierno manum iuicæris. Dum differatur, vita
 transcurrit. Omnia mihi Lucili aliena, tempus tantum
 nostrum est.

*Vtilitas
 temporis*

➤ Tu malo serues tua, & bono tempore uti incipi-
 as. Nam ut visum est nostris maioribus, sera par-
 simonia in fundo est. Non enim tantum minimum in-
 imo, sed pessimum remanet.

➤ EPISTOLA SECUNDA AD
 finem usq;.

➤ Ex his quæ mihi scribis, & ex his quæ audio bo-
 nam spem de te conâpio, non disarris, nec locorum
 mutationibus inquietaris, ægri animi iactatio ista
 est. Primum argumentum bene compositæ mentis,
 existimo, posse consistere & se cum morari. Illud au-
 tem uide, ne ista lectio multorum auctorum, & omnis
 generis

*Multis
 locorū &
 lectio-
 nis.*

F L O R E S S E N E C A E.

generis uoluminum, habeat aliquid usum & instabile. Certis ingenijs immorari & innutriri oportet, si uelis aliquid trahere, quod in animo fideliter seadeat. Nusquam est, qui ubiq; est. In peregrinatione uitam agentibus hoc euenit, ut multa hospitia habeant, nullas amicitias. Idem accidat necesse est eis, qui nullius se ingenio familiariter applicant, sed omnia cursim & properanter transmittunt. Non prodest Varia, re
 cibus, nec corpori accedit, qui statim sumptus emitti- media no
 tur. Nihil æque sanitatem impedit, quam remedio- ant.
 rum crebra mutatio: non uenit uelut ad ciuitatem, in quo crebra medicamenta tentantur. Non conuale-
 scit planta, quæ sepius transfertur. Nihil tam utile est, quod in transitu proficit. Distrahit animum libro-
 rum multitudo. Itaque cum legere non possis quan-
 tum habueris, sat est habere quantum legas. Sed
 modo inquis, hunc librum euoluere uolo, modo il-
 lum. Fastidientis stomachi est multa degustare, quæ
 ubi uaria sunt & diuersa, conquinant non alunt.
 Probatis itaque semper lege, & si quando ad alios
 diuertit libuerit, ad priores redi. Aliquid quotidie
 aduersus paupertatem, aliquid aduersus mortem
 auxiliij compara, nec minus aduersus ceteras pestes.
 Et cum multa percurreris, unum exerce quod illo Quotidie
 die concoquas. Hoc ipse quoq; facio, ex pluribus quæ aliquid in
 lego, aliquid apprehendo hodiernum, hoc est quod memoria
 apud Epicurum nactus sum. Soleo enim & in aliena recondens
 castra transire, non tanquam transfuga, sed tanquam dum.

FLORES

explorator. *Honesti inquit res est, leta paupertas. Illa uero non est paupertas, si leta est. Cui enim cum paupertate bene conuenit, diues est. Non qui parum habet, sed qui plus cepit, pauper est. Quid enim refert quantum illi in ara, quantum in horreis iaceat, qui utrum pascat aut foencret, si alieno immiuet, si nō acquisita, sed acquirenda computat. Quis sit diuitiarum modus queris? Primum, habere quod necesse est; proximus, quod sat est. Vale.*

*Leta pau-
pertas, de
uitis sunt*

DE EX EPISTOLA TERTIA.

Sed si aliquem amicum existimas, cui non tantumdem credis quantum tibi, uehementer erras, & non satis nosti uim ueræ amicitie. Nullum habet maius malum occupatus homo & bonis suis obsessus, quam quod amicos sibi putat, quibus ipse non est. Tu uero omnia cum amico delibera, sed de ipso prius. Post amicitiam credendum est, ante amicitiam iudicandum. Din cogita an tibi in amicitiam aliquis recipiendus sit, cum placuerit fieri, toto illum pectore admittit, tam audaciter cū illo loquere, quam tecū. Quid est ergo quare ulla uerba coram amico meo retrahā. Quid est, quare me coram illo non putem solum? Quidam quæ tantum amicis committenda sunt, obuijs narrant, & in quolibet aures quicquid illos urit exonerant: quidam etiam rursus charissimorum conscientiam reformidant, & si possent, nec sibi quidem credituri, in terius premunt omne secretum, ne utrumque faciente

Vera amicitia.

SENECÆ.

sciendum est. Vtrumq; enim vitium est, & omnibus credere, & nulli.

IN EX EPISTOLA QVARTA.

¶ Tenes utiq; memoria, quantum senseris gaudium cum priore textis posita, sumpsisti uirilem togam, & in forum deductus es. Maius expecta cum puerilem auium deposueris, & te in uirum philosophia transcripserit. Adhuc enim non pueritia in nobis, sed quod est grauius, puerilitas remanet. Et hoc quidem peius est, quod auctoritatem habemus senum, uitia puero- rum, nec puero- rum tantum, sed infantium. Magnæ diuitiæ sunt, lege nature composita paupertas. Lex autē illa nature, scis quos nobis terminos statuit. Nō esurire, non sitire, non algere, ut famem sitimq; depel- las. Non est necesse superbis assidere limitibus, nec supercilium graue & contumeliosam etiam humani- tatem pati. Non est necesse maria tentare, nec sequi ca- stra. Parabile est quod natura desyderat, & apposi- tum. Ad superuacua sudatur. Illa sunt quæ togam con- terunt, quæ nos senescere sub tentorio cogunt, quæ in alicna litorea impingunt. Ad manum est, quod sat est Cui cum paupertate bene conuenit, diues est.

Senes pue-
ri mori.

Natura
paucis cō-
tenta.

IN EX EPISTOLA QVINTA.

¶ Illud autē te admoneo, ne corū more q non profici-
arc, sed conspici cupiunt, facias aliqua, quæ in habitu

F L O R E S

De singu-
laritate
morum

no: aut genere uitæ notabilia sunt. Asperum incul-
tum & inonsum caput, & negligentiorē barbant, &
indictum ar gente odium, & cubile humi positum, &
quicquid aliud ambitionē peruersa uia sequitur, de uis-
ta. Satis ipsum nomen philosophiæ, etiam si modeste
tractetur, inuidiosum est. Quid si nos hominam con-
suecudini experimus exærpere? intus omnia dissimi-
lia sint, frons nostra populo conueniat. Non splende-
at toga, nec sordeat quidem. Non habeamus argentū
in quo solidi auri calatura descenderit. Sed non pute-
mus frugalitatis indicium auro argentoq; caruisse. Id
agamus, ut meliorem uitam sequamur q̄ uulgus, non
ut contrariam, alioqui quos emendari uolumus, fuga-
mus, & a nobis auertimus. Nempe propositum no-
strum est, secundum naturam uiuere. Hoc contra na-
turam est, torquerē corpus suum, & faciles odisse mū-
diat: & squalorem appetere, & abis non tantum si-
libus uti, sed teris & horridis: que madmodum deli-
catas res desiderare, luxuriæ est, ita usitatas & non
magno parabiles fugere, dementiæ est: frugalitatem
exigit philosophia, non pœuam.)

Cōuenire
cum mū-
ditate

EX EPISTOLA VI.

quædam
autē

Multa habent, que debeant corrigi, que extenua-
ri, que attoni. Et hoc ipsum argumentum in melius
translati animi est, quod uitia sua que adhuc ignorat
bat, uidet. Quibusdam egris gratulatio fit, cum
se ipsos

S E N E C A E.

seipſos egros eſſe ſeuſerunt.

➤ Ego uero cupio in te omnia transfundere, & in hoc gaudeo aliquid diſcere, ut doctam. Nec me ulla res delectabit, licet eximia ſit & ſalutaris, quam mihi uni ſciturus ſum, ſi cum hac exceptione detur ſapientia, ut illam incluſam teneam, nec erunāem, reijciant. Nullus boni ſive ſocio iucunda poſſeſſio eſt. Plus tibi & uini uox & conuiſtus, quam oratio proderit. Homines ſemper amplius oculis, quam auribus credunt. Longum iter eſt per præcepta, breue & effiax per exempla. Plato & Ariſto teles, & omnis in diuerſum itura ſapientiam turba, plus ex moribus, quam ex uerbis Socratis traxit,

Exemplo
magis
& quam
uerbis

➤ EX EPISTOLA VII.

➤ Quid tibi uitandum præcipue exiſtimē queriſt turbam. Nondum illi te tuto commiſeris. Ego certe confiteor imbecillitatem meam. Nunquā mores quos extuli reſero. Aliquid ex eo quod compoſui, turbatur, aliquid ex eo quæ fugauī, redijt. Inimica eſt multorum conuerſatio. Nemo non aliquod nobis uitium, aut commendat, aut imprimi, aut neſcientibus allinit. Vtique quo maior eſt populus cui commiſcēmur, hoc periculi plus eſt. Auarior redeo, ambitioſior, luxurioſior, immo uero crudelior & inhumanior, quia inter homines ſui. Neceſſe eſt aut imiteris eos, aut oderis. Vtramq; autem deuitandum eſt, ne uel ſimilis malis ſias, quia multi ſunt, neue inimi-

De fugiē
do turbæ
conſortio

F L O R E S

Cū bonis ambula. eus multis, quia dissimiles sunt. Recede in tripsum quantum potes. Cum his uersare, qui te meliorem faciunt sunt. Illos admittite, quos tu potes facere meliores. Mutuo ista fiunt, ut homines dum docent, discunt.

EX EPISTOLA VIII.

De diligēte Tu me, inquis, uitare turbam iubes, secedere & conscientia esse contentum? ubi illa præcepta uestra, que imperant in actu mori? Quod ego tibi uideor interrim suadere, in hoc me recondidi, & fores clausi, ut prodesse pluribus possem, nullus mihi per otium dies exit: partem nocturnam studijs uendico, non uaco somno, sed succumbo, & oculos uigilia fatigatos cadentesq; in opere detineo. Scæsi non tantum ab hominibus, sed etiam a rebus, & primum a rebus meis. Posterorum negotium ago. Illis aliqua quæ possint prodesse conscribo, salutare admonitiones uelut medicamentorum unguinum compositiones, literis mando: esse illis efficaces in meis uerbis expertus, quæ etiam si personata non sunt, serpere desierunt. Rectū iter quod sero cognoui, & lassus errando, alijs monstro. Clamo uitare quæcumq; uulgo placet, quæ casus attribuit, ad omne fortuitum bonum, suspitiosi pavidiq; subsistite. Et fera & piscis spe aliqua oblectante decipitur. Munera ista fortunæ potius? insidiæ sunt. Quisquis nostrum tutum agere uitam uolet: quantum plurimum potest ista uisitata beneficia deuict, in quibus hoc quoque nesciri fallimur

S E N E C A E.

quod habere nos putamus, habemus. In prædipiã
 corpus iste deduat. Huius eminentis uitæ exitus eade-
 re est. Hanc ergo sanam & salubrem formam uitæ
 teneo, ut corpori tantum indulgeas, quantum bonæ
 ualitudini satis est. Durius tractandum est, ne animo
 male pareat, abus famē sedet, potio sitim extinguat,
 uestis aræat frigus, domus munimentum sit aduersus
 infesta corpori, hanc utrum æspes exerit, an uariis
 lapis gentis alienæ, nihil interest. Scito te boni uicem tã
 bene culmo, quàm auro tegi. Contemne omnia quæ su-
 peruacuis labor, uelut ornamentum ac decus ponit.
 Cogita in te præter animum nihil esse mirabile, cui
 magno nihil magnum est.

Nō indul-
 geret cor-
 pori.

EX EPISTOLA NONA.

Stilbon quem Epicuri epistola insequitur, hinc
 nim capta patria, amissis liberis, amissa uxore: cum
 ex mændio publico solus, & beatus tamen exiret,
 interrogant Demetrio, cui cognomen ab exilio ur-
 bium Polyorætes fuit. Numquid perdidisset? Om-
 nia inquit bona mea mecum sunt. Ecce uir fortis ac
 strenuus, ipsam hostis sui uictoriam uicit. Nihil (in-
 quit) per didi, dubitare illum coegit, an uicisset. Om-
 nia mea mecum sunt. Iustitia, uirtus, temperantia,
 prudentia, hoc ipsum, nihil bonum putare, quod
 eripi possit. Si au, inquit, bona sua uidentur amplis-
 sima, licet totius mundi dominus sit, tamen miser
 est. Miser est, qui se non beatissimum iudicat, licet
 imperet

Stilbonis
 dictum.

Beatus
 quis sit.

FLORES

Beatus quis sit. Imperet mundo Quid enim refert qualis status tuus sit, si tibi uideatur malus. Quid ergo inquis? si beatum se dixerit, ille turpiter diues, & ille multorum dominus, sed plurium seruus, beatus sua sententia fiet: nō quid dicit, sed quid sentiat refert, nec quid uno die sentiat, sed quid assidue. Non est autem quod uerearis, ne ad indignum restantia perueniat, nisi sapienti sua non placeant, omnis stultitia laborat fastidio sui.

EX EPISTOLA DECIMA.

Solitudo imprudētibz nota est. Crates, ut aiunt, huius ipsius Silbonis auditor, cuius mentionem priori epistola fecit. Cum uidisset a Iole scintulum secreto ambulantiem, interrogauit quid illic solus faceret. Mecum inquit loquor, ai Crates. Caue, inquit, rogo, & diligenter attende, ne cum homine malo loquaris. Lugentem, timentemq; costare dire solemus, ne solitudine male utatur. Nemo est ex imprudentibus, qui relinqui sibi debeat. Tunc mala consilia agitant, tunc aut alijs, aut ipsis futura pericula struunt. Tunc cupiditates improbas ordinant, tunc quicquid aut metu, aut pudore animus celabat exponit, tunc audaciam dicit, libidinem irritat, iracundiam instigat.

Oratio qualis esse debeat Votorum tuorum ueterum, licet dijs gratiam facias, alia de integro suscipe, roga bonam mentem, bonam ualentudinem animi, deinde corporis. Tunc sato esse te omnibus cupiditatibus solutum, cum coeperis, ut nihil Deum roges, nisi quod rogare possis palam

palam. Nunc enim quanta dementia est hominum, turpissima nota dijs insurrant. Si quis admouerit aurem contaherent, & quod scire hominem nolunt, Deo uarrant. Si: cuiue cum hominibus tanquam Deo. Nota us uideat. Sic loquere cum Deo, tanquam homines audiant.

IN EX EPISTOLA VNDECIMA.

Locutus est mecum amicus tuus bonae indolis, in quo quantum esset animi, quantum ingenij, quantum iam etiam profectus, sermo primus ostendit. Dedit enim nobis gustum, ad quē respondebit, non enim ex preparato locutus est, sed subito deprehensus. Vbi se colligebat uerecundia, bonū in adolescentis signum uix potuit excutere, adeo illi ex alto suffusus est rudia i adobor. Hic illum, quantum suspicor, etiam cum se confiteretur mauerit, & omniū uitij exuerit, sapientem quos laudatur. q; sequetur. Nulla enim sapientia, naturalia cor poris aut animi uitia pouuntur, quicquid infixum & ingenitum est, leniter arte non uinatur. Quibusdam etiam constantissimis in cōspectu populi, sudor erumpit non aliter, quā fatigatis & aestuantibus solet, Vitia hominis naturalia nec disciplina, nec usus unquam excutit, sed natura nullam artem uim suam exercet, & illos uitij sui, etiam robustissimos admonet. Hec, ut dixi, nulla sapientia abigit, alioquin haberet rerum naturam sub imperio, si omnia eraderet

F L O R E S

Noti.

eraderet uita. Quæcumq; attribuit conditio nascendi & corporis temperatura, non multum se diuq; animus composuerit, herent. Nihil horum uitari potest, non magis quàm accersi. Accipe quidem utilem & salutare clausulam, quàm te affigere animo uoles. Aliquis uir bonus nobis eligendus est, ac semper ante oculos habendus, ut sic tanquàm illo spectante uiuamus, & omnia tanquàm illo uidete faciamus, hoc tibi Læcili Epicurus præcipit, custodem nobis & pedagogum dedit, nec immerito. Magna pars peccatorum tollitur, si peccatoris testis assistat. Aliquem habeat animus, quem uereatur, cuius autoritate etiam secretum suum sanctius faciat, O fœlicem illum, qui non actus tantum, sed etiam cogitatus emendat. O fœlicem qui sic aliquem uereri potest, ut ad memoriam quoq; eius se componat, atq; ordinet, qui sic aliquem uereri potest, cito erit uerendus. Elige itaq; Caruam si hic uideatur tibi nimis rigidus, elige remissioris anîmî uirum Lælium, elige eum cuius tibi placuit & uita & oratio, & ipsius animum ante te ferens & uultus, illam semper tibi ostende, uel custodem, uel exemplum. Opus est inquam aliquo ad quem mores nostri se ipsi erigant. Nisi ad regulã, praua non corriges.

Ad exemplū uiuere.

DE X EPISTOLA DODECIMA.

Senectus

Quocumq; me uerto, arguens senectutis meæ uideo, ueneram in suburbanum meum, & querebar de impensis aedificij delabentis. Ait millicus, nō esse negligen-

S E N E C A E.

ligentie suæ uitium, oïa se facere, sed nullam ueterem esse, hæc uilla in ter manus meas creuit, quid mihi futurum est, si tam putrida sunt ætatis meæ saxa. De hoc suburbano meo, quod mihi senectus mea, quocūq; auerterā, apparuit. Complectamur illā et auemus plena est uoluptatis, si illa scias uti, gratissima sunt poma cum fugiunt pueritiæ maximus in exitu de cor est deditos uno potatio extrema delectat, illa que mergit que ebrietas summam manum imponit. Molestum est, inquis, mortem ante oculos habere. Primum istā tam iuueni ante oculos debet esse quam seni.

EX LIBRO SECUNDO, ET

Epistola decimatertia.

Non potest athleta magnos spiritus ad certamen afferre, qui nūquam suggillatus est. Ille qui fudit sanguinem suum, cuius dentes crepuerunt sub pugno, ille qui supplantatus aduersarium toto tulit corpore, nec proiciat animum, proiectus, qui quoties cecidit cōtumador presurrexit, cum magna spe descendit ad pugnam. Ergo ut similitudinem istam prosequar. Sæpe iam fortuna supra te fuit, nec tamen tradidisti te, sed substulisti, & acrior constitisti. Multum enim adijcit sibi uirtus læsisset.

Inter cætera mala, hoc quoque habet stultitia, semper incipit uiuere. Considera quid uox ista significet, Lual uirorum optime, & intelliges quam foeda sit hoïm leuitas, Quotidie noua nite fundamēta ponuntur.

Stultitia

ta po

F L O R E S

ta potentium, nouas etiam spes in exitu inchoantiū.
Circumspice tecum singulos, occurrunt tibi senes, qui
se quàm maxime ad ambitionem, ad peregrinationes
ad negotiandum parent. Quid est autem turpius, quàm
senex uiuere inapicus.

DE EX EPISTOLA XIII.

Senes per
non suam
odio habet
buit

Mortem
timere

Diligere
potestatem.

Fateor insitam esse nobis corporis nostri charitatem. Fateor nos huius gerere tutelam, non nego indulgentiam illi, seruendum nego, multis enim seruet, qui corpori seruit, qui pro illo nimium timet, qui ad illud omnia refert. Sic gerere nos debemus, non tanquam propter corpus uiuere, sed tanquam non possint sine corpore, huius nos nimius amor timoribus inquietat, solitudinibus onerat, contumelijs obijcit, Honestum ei uile est, cui corpus nimis charum est. Agatur eius diligentissime cura, ita tamen, ut cura exigit ratio, cum dignitas, cum fides, mittendum in ignem sit.

Demum itaque operam, abstinemus offensis, interdum populus est, quem timere debeamus, interdum si ea ciuitas disciplina est, ut plurima per senatus transigantur, gratiosi timeantur in eo uiri, interdum singuli, quibus potestas populi et in populum data est hos omnes amicos habere operosum est, satis est inimicos non habere. Itaque sapiens nunquam potentiam iras prouocauit, immo declinabit, non aliter quam in nauigando procellam.

Circumspiciendum nobis est ergo, quomodo a uulgo tuti

gotuti esse possumus. Primum nihil inde concupiscamus, rixa est inter competitores, deinde nihil habemus, quod cum magno emolumento insidiantis eripi possit, quàm minimū sit in corpore tuo spoliōrū. Nemo ad humanum sanguinē propter ipsam uenit, aut admodum pauci, plures computāt quàm oderint, nudum latro transmittit, etiam in obfessa uia pauperi pax est. Ad philosophiam ergo confugiendum est, hęc literę non dico apud bonos, sed apud mediocriter malos, insularum loco sunt. Nam forensis eloquentia, & quęcunq; alia populum mouent, aduersarium habent, hęc quieta & sui negotij contemni non potest, cui ab omnibus artibus, etiam apud pessimos honor est. Nunquam intantum conualescit nequitia, nunquam sic contra uirtutes conuabitur, ut uō philosophię nomen uenerabile & sacrū maneat. **➤** Is maxime diuitijs fruitur, qui minime diuitijs indiget. Qui eget diuitijs, timet pro illis. Nemo autem sollicitus, bono fruitur. Adijcere illis aliquid studet, dum de incremento cogitat, oblitus est usus, & actionationes accipit, forum conterit, calendariū uersat, fit ex domino procurator.

Qui pauper est nihil timet.

Philosophia laus

Diuitiarum contentus

➤ EX EPIST. DECIMA QUINTA.

➤ Adijce nunc quod maiore corporis sarcina animus leditur, & minus agilis est. Itaq; quantum potes, circumscribe corpus tuum, & animo locum laxa, multa sequuntur incommoda huic deditos curę. Pri-

B m m

Amor corporis conueniendus

num exercitationes quarum labor spirituum exhauret, et inhabilem intentionem, ac studijs acrioribus reddat. Deinde copia laborum, subtilitas animi impeditur. Quicquid facies, cito redi a corpore ad animum, illum noctibus ac diebus exerce, labore modico alitur ille, hanc exercitationem, non frigus, non aestus impedit, nec senectus quidem. Id bonum cura, quod uetustate fit melius. Neq; enim te semper iubeo imminere libro, aut tabulis aut pugillaribus, Dandum est aliud quod interuallum animo, ita tamen ut non resoluatur, sed ut remittatur. Gestatio & corpus concutit, & studio non officiat, possis legere, possis dictare, possis loqui, possis audire, quorum nihil nec ambulatio uentat fieri. Stulti uita ingrata est, trepida est, tota in futurum fertur. Quis hec, inquis, dicit? Idem qui supra, quam tu nunc uitam dici existimas stultam. Habe & Ixionis. Non ita est, nostra dicitur, quos caeca cupiditas in noctura, arte nunquam satiatura precipitat, quibus si quid satis esse possit, fuisset, qui non cogitamus, quam iucundum sit nihil posse, quam magnificum plenum esse, nec ex fortuna pendere. Discedant aliquando ista insidiosa bona, & sperantibus meliora, quam assecutis, Si quid in illis esse solidi, aliquando & implerent. Nunc haerentium sitim concitant, quare potius a fortuna impetrem, ut det, quam a me ne petam? quare autem petam oblitus frugalitatis humanae. Congeram, inquit, laborem.

Exeplisto

S E N E C A E.

EX EPISTOLA XVI.

Illud ante omnia uide, utrum in philosophia, an in ipsa uita profeceris. Non est philosophia populare artificium, nec ostentationi paratum. Non in uerbis *Philosofia sua* sed in rebus est. Nec in hoc adhibetur, ut aliqua oblectatione consumatur dies, ut dematur otio nausea. *de* Animum format, & fabricat, uitam disponit, actiones regit, agenda & obmittenda demonstrat, sed & gubernaculum est, & per ancipitia fluctuantium dirigit cursum, sine hac nento securus est. Innumera- bilia accidunt singulis horis, quæ consilium exigunt quod ab hac petendum est. Hæc adhortabitur ut Deo libenter pareamus, ut fortunæ contumaciter resistamus, hæc docebit ut Deum sequaris, feras casum.

Sic quoque ab Epicuro dictum est. Si ad naturam uines, unquam eris pauper. Si ad opiniones, nunquam eris diues. Exiguam natura desiderat, opinio intumensum. Congeratur in te quicquid multi locupletes possederunt, ultra priuationem pecuniæ modum fortuna te prouehat, auro tegat, purpura uestiat, & eo deliciarum opumque perducatur, ut terram marmoribus abscondas. Accedant statuae, & picturae, & quicquid ulla luxuria elaborauit, maiora cupere ab his disces. *Diuitie non satiant.*

EX EPISTOLA XVII.

Proijce oia ista, si sapias, immo ut sapias et ad bonam mentem magno cursu, ac totis uiribus tende. Siquid

F L O R E S

est quo teneris, an expedi, aut inide, Moratur, inq̄s,
 me res familiaris, si illam disponere uolo, ut sufficere
 nihil argenti possit, ne aut paupertas mihi oneri sit,
 aut ego alui. Nempe hoc quaeris, et hoc ista dilatio
 ne uis consequi, ne tibi paupertas timenda sit. Quid
 si appetenda sit? multis ad philosophandum obistere
 diuitiae, paupertas expedita est, secura est. Cum clas-
 sicum accinit, sat non se peti, cum aliqua conclamatio
 est, quomodo exeat, non quid esset querit: aut si
 nauigandum est, non perstreperunt portus, nec unius
 comitatu inquieta sunt litora, non arcumstat illū tur-
 ba seruatorum, ad quos pascendos transmarinarum re-
 gionum est optanda fertilitas, facile est pascere pau-
 cos uentres, & bene institutos, & nihil aliud deside-
 rantes, quam impleri. Paruo fames constat, magno
 fastidium, paupertas contenta desiderijs instantibus
 satis facere. Non potest studium salutare fieri, sine
 frugalitatis cura, frugalitas autem, paupertas uo-
 luntaria est. Tolle itaque has excusationes, quantum
 sat est, nondum habeo. si ad illam summā peruenero,
 tunc me totū philosophiæ dabo. Atqui nihil prius, q̄
 hoc parandum est, quod tu differis, & post cetera pa-
 ras, ab eo incipiendum est. Parare inquis, unde niam
 uolo, simul & parare discere. Si quid te uetat bene ui-
 uere, bene mori non uetat. Non est quod paupertas,
 nos a philosophia reuocet, ne egestas quidem, tole-
 randa est enim ad hoc properantibus, uel fames, quā
 tolerare quidam in obsidiombus, & quod aliud
 erat

Pauper-
 tas philo-
 sophiæ cō-
 uenit,

Paruo fā-
 mes cōstat

Fames to-
 leranda

S E N E C A E.

erat illius patientiæ præmium, quàm in arbitrium non cadere victoris? quanto hoc maius est, quo promittitur perpetua libertas, nullius nec hominis nec Dei timor. Equidem uel esurienti ad ista ueniendū est. Perpeffi sunt exercitus inopiam omnium rerum mixerunt herbarum radicibus, & dictu scedam tulerunt fãmene. Hæc omnia passi sunt pro regno (quo magis mireris) alieno. Dubitabit quis ferre paupertatē, ut aîm furoribus liberet? Quid istic ab Epicuro mutuū sunā? Multis parasite diuitias, non finis misere Vitiū nō riarū fuit, sed mutatio, nec hoc miror: Nō est enim in in rebus rebus uitū, sed in ipso aîo. Illud quoq; quod pauper= sed in anī tatem nobis grauem fecerat, & diuitias graues fecit, mo est quædamodū nihil differt, utrū egrū in ligneo lecto, an in aureo collocet, quocūq; illū transtuleris, morbū suū secum transferat. Sic nihil refert, utrum animus æger in diuitijs, an in paupertate ponatur, malum suum illum sequitur.

EX EPISTOLA XVIII.

Festis maxime diebus aîo imperandū est, ut tunc uoluptatibus solus abstineat, cum in illas omnis turba procubuit. Certissimum argumentum firmitatis sue capit, si ad blanda & in luxuriam trahentia, nec spōte it, nec adducitur. Hoc multo fortius est, ebrio, ac uomitante populo, siccum ac sobrium esse.

Festis aut
mo impe-
randum.

Cæterum adeo mihi placet tentare animi tui firmitatem, ut ex præcepto magnorum uirorum tibi

FLORES

quoq; precipiam. Interponas aliquot dies, quibus cōtentus minime ac uilissimo cibo, dura atq; horrida ueste, dicas tibi, hoc est, quod timebatur, in ipsa securitate animi ad difficilia se preparat, & contra iniurias fortune inter beneficia firmetur. Miles in media pace decurrit sine ullo hoste, uallum iscat, & sua peruasio labore laxatur, ut sufficere necessario possit. Quem in ipsa retrepidare nolueris, aut rem exaceras, hoc secuti sunt, qui omnibus mensibus pauperitatem imitari prope ad inopiã accesserunt, ne unquã expauescerent, quod sepe didicissent.

Exercamur ad paululum, & ne imparatis fortuna deprehēdat, fiat nobis paupertas familiaris. Securius diuites erimus, si sacrimus, quàm non sit graue pauperes esse. Nemo alius est Deo dignus, quam qui opes contempsit, quarum possessione tibi non interdico, sed efficiere uolo, ut illas intrepide possideas, quod uno consequeris modo, si te etiam sine illis beate uicturum persuaseris tibi, si illas tanquam exituras semper aspexeris.

In die bonorū nec mor esto malorum

Amor diuitiarum tollendus

EX EPISTOLA DECI-
MANONA.

Satis multum temporis sparsimus, indpiamus in securitate uasa colligere, unquid inuidiosum est: in freto uiximus, moriamur in portu.

Subduc aruiam iugo, semel incidi, quàm semper premi satius est. Si te ad priuata retuleris,

minora

minora erant omnia, & affatim implebunt. At nunc plurima & undiq; ingesta non satiant, utrum autem maioris ex inopia saturitatem, an in copia famem? Et auidas felicitas est, alienae auiditatis exposita. Quam diu tibi satis nihil fuerit, ipse alijs non eris. Quomodo, inquis, ex hoc utcunq;. Cogita quam multa temere, pro pecunia; quam multa laboriose pro honore, tentaueris, aliquid & pro otio audendum est. Maxime natis dictum, A tronica habent summa.

Divite
non reple
animum

FINITVS EST LIB. SECVNDVS
EPISTOLARVM SEQVITVR
LIBER TERTIVS.

EX EPISTOLA VICESIMA.

Ma gloria erit, si te istic ubi sine spe excundi fluctuaris, extraxero. Illud aut mi Luani te rogo atq; hortor, ut philosophiam precordia ima demittas, et experimetum tui profectus capias, non oratione nec scripto, sed ai firmitate & cupiditatum diminutione, uerba rebus proba. Aliud propositum est declamantibus: & assensionem corone captantibus. Aliud his qui iuuenum & otiosorum aures disputatione uaria, aut uolubili, detinent. Facere docet philosophia, non dicere, & hoc exigit, ut ad legem suam quisq; uiuat, ne orationi uita dissentiat ut ipsa inter se uita unius sine oim actionum dissensionis coloris sit. Maximam hoc est, & officium sapientie.

Concordia doctrinae
non quia
uita

F L O R E S

Ad unam
regulam
uiuendū.

Et iudicium, ut uerbis opera concordent, ut ipse ubi
q; par sibi idemq; sit. Quis hoc prestabit? Pauci, alii
qui tamē. Est difficile hoc, nec dico sapientem semper
uno iturum gradu, sed una uia. Obserua itaque nuna
quid uestis tua, domusq; dissentiant, Nunquid in te
liberalis sis, in tuos sordidus. Nunquid cœnes fruga
liter, ædifices luxuriose. Vnam semel ad quam uiuas
regulam prende, et ad hanc omnem uitam tuam ex
æqua. Quisdam se domi contrahunt, dilatant foris et
extendunt, uitium est hæc diuersitas, et signum ua
cillant̃s animi, ac nondum habentis tenorem suum,
etiam nunc dicam unde sit ista inconstantia, et dissi
militudo rerum consiliorumq;. Nemo proponit sibi
quid uelit, nec si proposuit, perseuerat in eo, sed
transilit, nec tantum mutat, sed redit, et in ea que
deseruit ac damnauit, reuoluitur. Itaque ut relin
quam diffinitiones sapientiæ ueteres, et totum com
plectar humanæ uitæ modum, hoc possum contentus
esse, quid est sapientia? Semper idem uelle atque idē
nolle, licet illam exceptiunculam non adijciam, ut re
ctum sit quod uelis, non potest cuiquam semper idem
placere, nisi rectum.

Vera sa
pientia
quæ sit

☞ O quādo ille ueniet dies, quo nemo in honorem
tuum inuentiatur. Huc ergo cogitationes tuæ tendāt,
hoc cura, hoc opta, omnia alia uota deo remissurus ut
contentus sis te metipso, et ex te nascentibus bonis.

Paup̃t. et
secura

Quæ potest esse felicitas prior.

☞ Multum est nō corrumpi diuitiarum contuber
nio

SENECÆ.

nio. Magnus est ille qui in diuitijs pauper est, sed se-
 curior q̄ caret diuitijs. Nescio, inquis, quomodo iste
 paupertatem laturus est, si in illam inciderit, nec scio
 ego Epicuri angelus, si pauper contempturus sit di-
 uitias, si in illas inciderit. At aq; in utroque meus esti-
 manda est, inspiciendumq; , an ille paupertati indul-
 geat, an hic diuitijs non indulgeat. Potius ex somno
 excitandus & uellicandus est animus, admonendusq;
 naturam nobis minutum constituisse. Nemo nasci-
 tur diues, quisquis exit in lucem, iussus est lacte &
 pauino esse contentus. Ab his initijs nos regna non
 capiunt. Vale.

EX EPISTOLA XXI.

Cum istis negotium tibi esse iudicas, de quibus
 scripseras. Maximam negotium tecum habes, tu ti-
 bi molestus es. Quid uelis nescis, melius probas ho-
 uesta: q̄ sequaris. Vides ubi sit posita foelicitas, sed ad
 illam peruenire non audes.

Epicurus illam nobilem sententiam scripsit qua
 hortatur, ut Pythodeam locupletem non publica, nec
 ancipiti uia faciat. Si uis, inquit, Pythodeam diuitem
 facere, non pecunie adiiciendum, sed cupiditatibus de-
 trahendum est. Si uis honestam facere non honori-
 bus adiiciendum, sed cupiditatibus de trahendum. Si
 uis Pythodeam esse in perpetua uoluptate, non uo-
 luptatibus adiiciendum est: sed cupiditatibus de tra-
 hendum est. Si uis senem facere, & implere uitam,

Cupidita-
 tibus de-
 trahendis
 est.

non annis adijacendum est, sed cupiditatibus detrahendum est.

EX EPISTOLA XXII.

Opus nunc iam intelligis educendum esse te, existis occasionibus speciosis & malis, sed quomodo id consequi possis queris, quaedam non nisi a presente monstrantur. Non potest medicus per epistolas tibi aut balnei tempus eligere, uena tangenda est. Vetus proverbium est. Gladiatorem in arena capere consilium, aliquid aduersarij uultus, aliquid manus motu, aliquid ipsa inclinatio corporis intuentem monet.

Piores morimur quam nascimur. Ecce occurrat mihi sententia, nescio utrum uerior, quam eloquentior, auis, inquis, Epicuri. adhuc cum alienas sarcinas adoro. Nemo non ita exit e uita tanquam modo intrauerit, quemcumque uis occupa, adolescentem, senem, medium, inuenies aequae timidum mortis, aequae insciam uitae. Nemo quicquam habet facti, in futurum enim nostra distulimus. Nihil me magis in ista uoce delectat, quam quod exprobratur senibus infantia. Nemo, inquit, aliter, quam quomodo natus est, exit e uita. Falsum est, peiores morimur, quam nascimur, nostrum istud non naturae uitium est. Illa

Nota.

Contemptus moris de nobis conqueri debet, & dicere, quid hoc est, sine cupiditatibus uos genui, sine timoribus, sine superstitione, sine perfidia caeterisque pestibus, quales intrastis, tales exite, percepit sapientiam si quis tam securus moritur, quam nascitur, nunc uero trepidamus,

cum periculum accēsit, non animus nobis, non color
constat, lachrymæ nihil profuturæ cadunt. Quid est
turpius quàm in ipso limine securitatis esse sollicitum?
Causa autem hæc est, quòd inanes omnium bonorum
sumus, vitæ desiderio laboramus. Non enim apud
nos pars eius ulla subsedit, transmissa est & effluxit.
Nemo quàm bene uiuat, sed quàm diu curat, cū oībus
possit contingere, ut bene uiuant, ut diu nulli.

LIBER X EPISTOLA VICESIMA

matertia.

Hoc ante omnia fac mi Lucili, discæ gaudere, exi-
stimas me nunc detrabere tibi multas uoluptates, Desolido
qui fortuita submoueo, qui sepe dulcissima oblecta & inani
menta deuitanda existimo. Imo contra nolo tibi gaudio,
unquam deesse letitiam. Volo illam tibi domi nasci,
nasatur si modo intra te ipsum sit. Ceteræ hilaritæ
tes, non implent pectus, sed frontem remittunt, leues
sunt, nisi forte tu iudicas illum gaudere, qui ridet.
Animus debet esse alacris & fidens, & super omnia
erectus. Mihi crede, res seruata est uerum gaudium
An tu existimas quenquam soluto uultu, & ut isti de-
licati loquuntur, hilari oculo mortem contemnere,
paupertati domum aperire? uoluptates tenere sub
freno? meditari dolorum patientiam? Hæc qui apud
se uersat, in magno gaudio est, sed parum blanda,
Hæc quibus delectatur uulgus, tenuem habent ac superflusoriam uoluptatem, & quodamq; in
uentis

F L O R E S

inuentitium gaudium est, fundamento caret, hoc de quo loquor, ad quod te conor perducere solidum est & quod plus pateat introitus.

Corpus fragile.

✠ Corpus solum quoque etiam si nihil fieri sine illo potest, magis necessariam rem crede quam magnam. Vanas suggerit uoluptates, breues, poenitendas, ac nisi magna moderatione temperentur, in contrarium abiturus. Ita dico in precipiti uoluptas ad dolorem vergit, nisi modum teneat. Modum autem tenere in eo difficile est, quod si bonum esse credideris. Viri boni auiditas tuta est, Quid sit illud interrogas, aut unde subeat? dica. Ex bona conscientia, ex honestis consilijs, ex rectis actionibus, ex contemptu fortuitarum, ex placito uite & continuo tenore uitam presentis uiam. Molestum est semper uitam inchoare, male uiuunt qui se perpetuo uiuere incipiunt: Quia semper illis imperfecta uita. Non potest autem stare paratus ad mortem, qui non incipit uiuere. Id agendum est, ut satis uixerimus. Quidam uiuere tunc incipiunt, cum desinendum est, si hoc iudicas mirum, ad idiam quod magis admireris. Quidam ante uiuere desierunt, quam inciperent. Vale.

De uita

✠ DE EPISTOLA XXIII.

Verba in operanda

✠ Hec in animo uoluit, que sepe audisti, sepe dixisti, sed an uere audieris, an uere dixeris, effectum proba. Hoc enim turpissimum est, quod nobis obiici solet, uerba nos philosophie, non opera tractare.

Turpe

S E N E C A E.

Turpe est aliud loqui, aliud sentire: quanto turpius, aliud scribere, aliud sentire. Memini te illum locum aliquando tractasse, non repente in mortem nos incidere, sed minutatim procedere. Quotidie morimur, quotidie enim demitur aliqua pars uitæ, et tunc quoque cum crescimus, uita decrescit. Infantiam amissimus, deinde pueritiam, deinde adulescentiam, usque ad hesternum quicquid transijt, temporis perit. Huc ipsum quænam agimus diem, cum morte diuidimus.

Mors est quotidiana.

At in utrumque emonendi, aut firmandi sumus, et ne nimis amemus uitam, et ne nimis oderimus, etiam cum ratio suadet finire, sed non temere, nec cum pro cursu capiendus est impetus. Vir fortis ac sapiens non fugere debet e uitam, sed exire, et ante omnia ille quoque uitetur affectus, qui multos occupauit, libido scilicet moriendi. Nempe expergiscas, dormiam, satiabor, esuriam, algebo, aestuabo, nullius rei finis est, sed in orbem nexa sunt omnia, fugiunt atque sequuntur, diem nox premit, dies in noctem, æstas in autumnum desinit, autumnus hyems instat, quæ uere compestat. Omnia transeunt, ut reuertantur.

Oibus ad de modum.

Oia in orbem nexa sunt.

EX EPISTOLA XXV.

Ne de altero quidem satis fiducia habeo, excepto eo, quod adhuc peccare erubescam: nutriendus est hic pudor, qui quamdiu in animo eius durauerit, alius quis erit bonæ spei locus. Panem et aquam natura desiderat, nemo ad hæc pauper est, intra quæ quisque

Pudor peccati, Natura paucis contenti.

F L O R E S

quisq; desiderium suum claudit, cum ipso Ioue de fecelicitate contendant.

EX EPISTOLA XXVI.

✎ Ego certe uelut appropinquet experimentum, & ille laturus sententiam de omnibus annis mens dies uenerit, ita me obseruo & alloquor. Nihil est, inquam, adhuc quod aut rebus, aut uerbis exhibuimus leuia sunt ista & fallacia pignora animi, multisque inuoluta leno anijis, quod profecerim, morti crediturus sum. Non timide itaq; componor ad illum diem, quo remotis strophis ac facis de me iudicaturus sum, utrum loquor fortia an sentiam, uunquid simulatio fuerit, & minus quicquid contra fortunam iactaui uerborum contumacium.

✎ Remoue studia, totam uitam tracta, mors de te pronunciatuura est, ita dico disputationes & literata colloquia, & ex preceptis sapientiam uerba collecta, & cruditus sermo, non ostendunt uerum robur animi. Est enim oratio etiam timidissimis audax. Quid egeris, tunc apparebit, cum animam ages, accipio patienter conditionem humanam, non reformido iudicium. Iuniores, quid refert? non diu numerantur anni. Incertum est, quo te loco mors expectet. Itaque tu illam omni loco expecta, Epicurus ait. Meditare utrum commodius sit, uel mortem transire ad nos, uel nos ad eam. Hic patet sensus, egregia res est mortem condiscere, superuacuum forsitan putas id discere, quo semel utendum est,

De extre
ma morte

Non timere

Timidi etiam uerbis audaces.

S E N E C A E.

dum est, hoc est ipsum quare meditari debeamus, semper Mortis
 per discendum est, quod an sciamus, experiri non possumus, meditatio
 sumus, meditare mortem, qui hoc dicit meditari liber-
 tatem iubet, qui mori disat, seruire didiscit. Su-
 pra omnem potentiam est, certe extra omnem, quid
 ad illam carcer & custodia, & claustra? liberum ho-
 stium habet. Vna est cathena, que nos alligatos te-
 net. Amor vite, que ut non est abiiciendus, ita minu-
 endus est, ut si quando res exigit, nihil nos detineat,
 nec impediatur, quo minus paratissimus, quod quando-
 que faciendum est, statim facere. Vale

EX EPISTOLA XXVII.

Hoc denique tibi circa diem mortis presta, morians
 tur ante uitia. Dimitte istas uoluptates turbidas, ma-
 gno leuandas, non uentura tantum, sed preterita no-
 cent. Quae admodum scelera etiam, si non sine depre-
 hensa cum fierent, solitudo non cum ipsis abiit, ita
 improbarum uoluptatum, etiam post ipsas poeniteu-
 tia est, non sunt solidae, non sunt fideles, etiam si non
 nocent fugiunt. Aliquod potius bonum mansurum
 circumspecta, nullum autem est, nisi quod animus ex se
 sibi inuenit. Sola uirtus praestat gaudium perpetuum,
 securum, etiam si quid obstat nubium modo intruc-
 nit, quae infra feruntur nec unquam diem uiuant.

Bona mens non emitur nec commodatur, & pu-
 to si uenalis esset, non haberet emptorem. At mala
 quotidie emitur. Sed accipe iam quod debeo, & Vale

Dimitis

Mori ui-
 tij.

Bona
 mens non
 emitur

F L O R E S

➤ Diuitiæ sunt ad legem naturæ, composita paupertas. Hoc sæpe dicit Epicurus aliter atque aliter. Sed nunquam nimis dicitur, quod unquam satis dicitur. Quibusdam remedia monstranda sunt, quibusdam inculcanda.

➤ EX EPISTOLA XXVIII.

➤ Animum debes mutare, non cælum, licet uastū traiceeris mare (licet ut ait Vergilius noster) terræq; urbesq; recedant, sequentur te quocumq; peruenis uitia. Hoc idem euidā querenti, Socrates ait, quid miraris. Nihil tibi peregrinationes prodesse, cum te circumferas. Præmet te eadem causa, quæ expulit. Quid terrarū inuare nouitas potest? quid cognitio urbium, aut locorum. In irritum eedit ista iactatio. Quicquid facis, contra te facis, & motu ipso, nocet tibi, ægram enim concutis. At cum istud exemeris malum, omnis mutatio loci iucunda fiet, iu ultimas expellaris terras licebit, in quolibet barbariæ angulo colloæris, hospitalis tibi illa qualiscumq; sedes erit. Magis quis uenerit, quàm quo interest. Non peregrinaris, sed erras & ageris, ac locum ex loco mutas, cum illud quod quæris bene uiuere, omni loco positum sit, unquam tam turbidum, fieri potest quàm forum: ibi quoq; licet quiete uiuere, si necesse sit. Sed si liceat disponere se, conspectu quoq; & uiciniæ in foro procul fugiam. Nam ut loca grauius etiam firmissimam ualitudinē tentant, ita quoq; bonæ menti, nec dum ad-

non uicini non

tat q trās
mare cur
rit

Bene uiue
re omni
loco pos
sumus

grinaris, sed erras & ageris, ac locum ex loco mutas, cum illud quod quæris bene uiuere, omni loco positum sit, unquam tam turbidum, fieri potest quàm forum: ibi quoq; licet quiete uiuere, si necesse sit. Sed si liceat disponere se, conspectu quoq; & uiciniæ in foro procul fugiam. Nam ut loca grauius etiam firmissimam ualitudinē tentant, ita quoq; bonæ menti, nec dum ad-

SENECAE.

dum adhuc perfectæ, & cōualeſcenti sunt aliqua par-
rum salubria. Tempus est desinere, sed si prius por-
corium solvero. Initiū est salutis, notitia peccati. Egre Noctū
gie mihi hoc dixisse uidetur Epicurus. Nam qui pec- peccati in
care se nescit, corrigi non uult, deprehendas te oport- itium est
tet, antequam emendes. Quidam uitijs gloriamur, salutis
qui mala sua uirtutum loco numerant, tu existimas
aliquid de remedio cogitare. Ideo quantum potes te
ipsum coargue, inquire, in te accusatoris primum par-
tibus fungere, deinde iudicis, nouissime deprecatoris,
aliquando te offende.

FINIS LIBRI TERTII. SE-
QUITVR EPISTOLARVM
LIBER QVARTVS. EX
EPISTOLA VICESI-
MANONA

DE Marcellino nostro que-
ris, et uis scire quid agat, ra-
ro ad nos uenit, nulla alia ex
causa, quā quia audire uerū
timet, a quo piculo iā abest
nulli enim nisi audituro di-
cendū est, Nihilominus adi-

*Pecato-
res exul-
tant in re-
bus peſsi-
mis*

bo hoc periculū, & audebo illi mala sua ostendere, fa-
ciet quod solet, aduocabit illas factias, quæ risum e-
uocare lugentibus possunt & in se primum, deinde
in nos iocabitur, omnia quæ dicturus sum, occupabit.

F L O R E S

Scrutabitur scholas nostras & obijciat philosophis
 congiaria, amicas, gulam, ostendet mihi alium in ad-
 ulterio, alium in popina, alium in anla, ostendet mihi
 lepidū philosophū Aristonem & c. hos mihi circula-
 tores, qui philosophiam honestius neglexissent, quā
 uendunt, in faciē ingeret. Constitui tamen contume-
 lias perpeti. Moneat ille mihi risum, ego fortasse illi
 lachrymas mouebo, aut si ridere perseuerabit, gaude-
 bo tanquam in malis, quod illud genus insanix cuita-
 re contigerit. Nunquam uolui populo placere. Nam
 quæ ego facio, nō probat populus, quæ probat popu-
 lus ego nescio. Quis enim placere potest populo, cui
 placet uirtus? Malis artibus popularis fauor quæri-
 tur, si uilem te illis faciās oportet. Non probabunt,
 nisi agnouerint, multo aut ad rem magis pertinet,
 qualis tibi uidearis, quam qua' is alijs. Conciliari ni-
 si turpi ratione, amor turpium nō potest. Quid ergo
 laudata & omnibus præstenda artibus, rebusq; phi-
 losophia præstabit, scilicet ut malis tibi placere, quā
 populo, ut æstimes iudicia non numeres, ut sine metu
 hominum deorūq; uiuas, ut aut uincas mala, aut finias.
 Caterum si te uidero celebrē secundis uocibus uul-
 gi. Si intrare te clamor, plausus & pātonimica or-
 namenta obsirepuerint. Si tota ciuitate te scemina
 pueriq; laudauerint, quid ni ego tui miserear, cum scā-
 am quæ uia ad istum fauorem ferat.

➤ EX EPISTOLA XXX.

➤ Magna res est hæc Luani, & diu discenda, cum

adue

Constan-
 tia Senecæ

Noli ipso
 populo placere

adueniat hora illa inenitabilis, equo animo abire. Vi-
uere noluit, qui mori non uult. Vita enim cū exceptio-
ne mortis data est, ad hanc itur quam ideo timere de-
mentis est, quia certa expectantur, dubia metuuntur,
mors necessitatem habet equam & inuictam. Quis
queri potest in ea conditione se esse, in qua nemo non
est? Prima enim pars equitatis est, equalitas. Tu ta-
men mortem, ut nunq̄ timeas, semper cogita.

Mors, cer-
ta est, ino-
cua dies

EX EPISTOLA XXXI.

Fac te ipse felucem, facies autē si intellexeris bo-
na esse, quibus admixta est uirtus. Turpia, quibus ma-
litie coniuncta est, quomodo sine mixtura lu-
cis nihil splendidum est, nihil atrum, nisi quod tene-
bras habet, aut aliquid in se traxit obscuri. Quomodo
admodum sine adiutorio ignis nihil calidum est, ni-
hil sine aere frigidum. Ita honesta & turpia uirtu-
tis & malitiae societatis efficit. Quid est ergo bo-
num rerum scientia. Quid malum est rerum imperi-
tia. Ille prudens atq; artifex pro tempore quequere
pellit aut eligit. Quis ergo, inquis, labor, fri-
uolus & superuacuis est? quem humiles causa uoca-
uerint, non est malus. Non magis quam ille qui pul-
chris rebus impenditur, quoniā animi est ipsa tolerā-
tia, que se ad dura & aspera hortatur & dicit, quid
assas? Non est uiri timere sudorem, huic & illud ac-
cedat, ut perfecta uirtus sit equalitas, ac tenor ui-
tæ per omnia consonans sibi, quod non potest esse
nisi rerum scientia contingat & ars, per quam

In uirtute
felicitas.

Labor de
est uirum

F L O R E S

diuina & humana noscitur, hoc est summum bo-
 num, quod si occupas, incipis deorum esse socius, non
 supplex. Quomodo, inquis, isto peruenitur? non per
 Appenninum Grauium montem, nec per deserta
 Cădame, nec Syrtes tibi, nec Silla aut Charibdis ade-
 unde sunt, que tamen omnia transisti procuratiun-
 culę pretio. Tutum iter est, iucundum est, ad quod
 natura te instruxit, dedit tibi illa, que si non dese-
 rueris, par Deo surges. Parę autę Deo pecunia non
 facit. Nihil habet Deus, prætexta non facit, Deus
 nudus est, fama non faciet, nec ostentatio tui, & in
 populos nominis dimissa notitia. Nemo nouit Deum
 multi de illo male existimant & impune. Non turba
 seruorum, lecticam tuam per itinera urbana ac pere-
 grina portantium. Deus ille maximus potentissimus
 q; ipse uehit omnia. Ne forma quidem, & uires bo-
 num te facere possunt, nihil horum non patitur ue-
 tustatem. Querendum est ergo, quod non fiat indies
 deterius, au non possit obstari, quo non melius possit
 optari. Quid hoc est, anctus, sed hic estus, bonus,
 magnus, quid aliud nocet hunc, quam Deum, in huma-
 no corpore hospitem? Hic anctus tam in equitem Ro-
 manum, quam in libertinam, quàm in seruum potest
 cadere. Quid est eques Romanus, aut libertinus, aut
 seruus? nomina ex ambitioe aut ex iniuria nata, sub-
 silire in coelum, ex angulo licet. Exurge modo, & te
 quoq; dignum fuge Deo, finges autem non auro, nō
 argento, non potest ex hac materia imago Deo ex-
 pria

Mendac-
 iam multi
 sequuntur.

Nomina
 principū
 ex ambitioe
 nata
 sunt

SEN EC AE.

prini similis. Cogita illos cum propitijs essent, si-
ethiles fuisse.

DE X EPISTOLA XXXII.

Propera ergo, Luani charissime & cogita, quã
tum celeritati additurus fueris, si a tergo hostis in-
staret, si equitum aduentare suspicareris, ac fugien- De mor-
tiam premere uestigia. Et hoc, premeris, accelera- te consum-
& euade, produc te in tutum, & subiude considera, ~~mau-~~
quam pulchra res sit consummare uitam ante mor-
tem. O quãdo uidebis illud tempus, quo scies tempus
ad te non pertinere, quo tranquillus placidusque eris
& crastini negligens, & in summa tui satietate.

DE X EPISTOLA XXXIII.

Quid ergo? non ibo per priorum uestigia? Ego Describẽ
uero utar uia ueteri, sed si priorem planioremq; in- di studio.
uenero, hanc muniam. Qui ante nos ista mouerunt,
non domini nostri, sed duces sunt. Patet omnibus ue-
ritas, nondum est occupata. Multum ex illa etiam fu-
turis relictum est.

DE X EPISTOLA XXXIII.

Si agricolam arbor ad fructum producta dele-
tat. Si pastor ex foetu gregis sui capit uoluptatem
Si alumnus suum nemo aliter intuetur, quam ut ado-
lescentiã illius suam iudicet. Quid euenire credis his?
qui ingenia educauerũt, & que uenera formauerunt

F L O R E S

Doare a adulti subito uident! *A ssero te mihi, meum opus es, lios dele. Ego cum uidissem indolem tuam, inieci manum, ex- Etabile. hortatus sum, addidi stimulos, nec lente ire passus sum, sed subinde incitui, & nunc idem fado. Sed iam arreptum horror, & iniucam hortantem.*

Itaq; pars magna bonitatis est, fieri bonū. Non est huius animus in recto, cuius acta discordant.

EX EPISTOLA XXXV.

Cōstātia
hominis
laudatur.

Ante omnia hoc cura, ut constet tibi. Quoties ex periri uoles, an aliquid actum sit: observa an eandem uelis, que heri, mutatio uoluntatis indicat animum natate alicubi, atque alicubi apparere prout tulit uentus. Non uagatur, quod est fixum & fundatum. Illud sapienti profecto contigit aliquatenus, & proficienti perfectoque. Quid ergo interest? hic commouetur quidem, non tamen transit, sed suo loco mutat. Ille nec commouetur quidem.

EX EPISTOLA XXXVI.

Diuersi
mores na
tionum.

Si in Parthia natus esset, arcum infans statim tenderet. Si in Germania, protinus puer tenerum hastile uibraret. Si a uorū nostrorum temporibus fuisset, equitare & hostem cominus percutere didicisset. Hæc singulis disciplina gentis suæ suadet & imperat, Quid ergo? huic meditandum quod aduersus omnia tela, quod aduersus omne hostium genus beneficium, morum contemnere. Quæ quin habeat in se aliquod

aliquid terribile, ut & animos nostros (quos natura in amorem sui formavit) offendat, nemo dubitat. Nec necesse esset in id comparari, & acri, in quod instinctu quodam voluntario iremus, sicut feruntur omnes ad conservationem sui. Nemo discit, ut si necesse fuerit æquo animo in rosa iaceat, sed in hoc duratur, ut tormentis non submittat fidem, ut si necesse fuerit, stans etiam aliquando saucius perurgilet, & ne palo quidem incumbat, quia solet obrepere in terim somnus in aliquod admirculum reclinatis.

Mors nullam habet incommodam. Esse enim debet aliquid cuius sit incommodum. Quod si tanta cupiditas longioris ævi te tenet. Cogita nihil eorum (quæ ab oculis abeunt, & in rerum naturam ex qua prodierunt, aut mox processura sunt reconduntur) consumi, desinunt ista, non pereunt. Et mors, quam

permetimur ac recusamus, inter mittit uitam non eripit, ueniet iterum qui nobis in lucem reponat dies, quam multi recusarent, nisi oblitos reduceret, sed postea diligentius docebo omnia, quæ uidentur perire, mutari. Ac quo animo debet rediturus exire, obserua orbem rerum in se remeantium, uidebis in hoc mundo nihil extingui, sed uicibus descendere ac resurgere. Aestas abit, sed alter annus illam adducit, hyems cecidit, referent illam sui menses. Solē nox obruit, sed ipsam statim dies abigit. Stellarū iste disarsus quicquid præterijt repetit, pars cæli leuatur assidue, pars mergitur. Denique finem sua

Exemplū
resurre-
ctiois

F L O R E S

Mortē tūc am, si hoc unum adicēro, nec infantes, nec pueros, mere non nec mente lapsos, timere mortem. Et esse turpissimū est, sapien si eam securitatem nobis ratio non prestat, ad quanti tis hoīs. stultitia perducit.

DE EX EPISTOLA XXXVII.

Quomodo ergo, inquis, expediā me? Effugere non potes necessitates, potes uincere, fiat uia, & hāc tibi uiam dabit philosophia, ad hanc te confer, si uis saluus esse, si securus, si beatus. Denique si uis esse (quod est maximū) liber, hoc contingere aliter non potest, humilis res est stultitia abiecta, sordida, seruilis, multis affectibus, & seuiſſimis subiecta, hos iam graues dominos interdū alternis uicibus imperantes interdum pariter, dimittit a te sapientia, quæ sola libertas est, una ad hanc fert uia, & quidem recta, non aberrabis, uade certo gradu. Si uis tibi oīa subijcere, te subijce rationi, multos reges, si ratio te rexerit, ab illa disces, quid & quemadmodum aggredi debeat.

Sapientia
sola liber
tas est

DE EX EPISTOLA XXXVIII.

Sermodis **Plurimum proficit sermo, qui minutatim irre-**
cretus **perſerit animo, disputationes preparatae, & effusa**
multis **audiente populo, plus habent strepitus, minus fami-**
prodest **liaritatis. Nec enī multis opus est, sed efficacibus, se-**
minis modo spargenda sunt, quod quamuis sit exi-
gnum, cum occupauit idoneum locum, uires suas ex-
pliat, & ex minimo in maximos actus diffunditur.

Idem

SENECÆ.

Idem facit oratio, non late patet, si afficiat, in opere crescat, pauca sunt quæ dicuntur, sed si illa animus bene exerceat, conualescunt & exurgunt.

EX EPISTOLA XXXIX.

Habet enim hoc optimum in se generosus animus, quod concitatur ad honesta. Ita animus noster in motu est, eo nobilior & actuosior, quo uehementior fuerit, sed felix qui ad meliora hunc impetum dedit. Magnanimitas est magna contemnere, ac mediocria malle, quam nimia. Illa enim utilia uitaliaque sunt. Ad hæc quo superfluunt nocent. Sic segetem nimia sternit ubertas, sic rami onere franguntur. Sic ad maturitatem non peruenit nimia fecunditas. Idem animis quoque cucuit, quos immoderata felicitas rumpit, qua non tantum in aliorum iniuriam, sed etiam in suam uertuntur. Quis hostis in quemquam tam contumeliosus fuit, quam in quosdam uoluptates sue sunt? quorum impotentia atque insanæ libidini ob hoc unum possis ignoscere, quod quæ fecere patiuntur. Inania & ex libidine orta sine termino sunt, necessaria metitur utilitas, superuacua quo redigis? uoluptatibus utique se immergunt, quibus in consuetudinem adductis exere non possunt, & ob hoc miserimi sunt, quod eo perueuerunt, ut illis quæ superuacua fuerant, facta sunt necessaria, seruiunt itaque uoluptatibus suis, non fruuntur, & mala sua (quod malorum ultimum est) amant.

Nimia p
speritas
no

Luxuriat
animi re,
bus plerū
que scdis

F L O R E S

Tunc autem consummata est infelicitas, ubi turpia non solum delectant, sed etiam placent, & desinit esse remedium locus, ubi quae fuerant uitia, mores sunt.

EX EPISTOLA XL.

Nihil autem ordinatum est quod precipitatur & properat. Sic itaque habe ut istam uim dicendi rapidam, atq; abundantē, aptiorem esse circulanti iudices, quam agenti rem magnam atque seriam, decentiq; aequē stillare illam nolo, quā currere. Nec extendat aures, nec obruat. Nam illa quoque inopia & exilitas minus intentum auditorem habet, tædio interruptæ tarditatis. Facilius tamen incidit, quod expectatur, quā quod præteruolat.

Præterea exercitatione opus est quotidiana, & a rebus studium transferendum est ad uerba. Hæc autem etiam si aderunt, & poterunt sine ullo tuo labore decurrere, tamen temperanda sunt, Nam quæ ad modum sapienti uiro, inaccessus modestior conuenit. Ita oratio pressa non audax. Summa ergo summarū hæc erit, tardiloquum te esse iubeo,

EX EPISTOLA XLI.

Deus in bono homine habitat

Ita dico Lucili sacer intra nos spiritus sedet, malorum bonorumque nostrorum, obseruator & custos, hic prout à nobis tractatus est, ita nos ipse tractat, bonus uir sine Deo nemo est. An potest aliquis supra fortunam, nisi ab illo adiutus exurgere? Ille dat con-

SENECÆ.

dat consilia magnifica & recta. In uno quoque uiro-
rum bonorum quis Deus, incertum est, habitat ta-
mē Deus. Si tibi occurrerit uetustis arboribus, & so-
litam altitudinem egressis frequens lucus, & conspe-
ctum cœli densitate ramorum, aliorum, alios prote-
gentium submouens, illa proæritas sylvæ, & secre-
tum loci, & admiratio umbræ, in aperto tum densæ
atque continua, fidem tibi numinis facit. Etsi quis
specus saxi penitus excisis montem suspendent, non
manu factum, sed naturalibus causis in tantam laxi-
tatem excavatus, animum tuum quadam religionis
suspitione percutiet. Magnorum fluminum capita ue-
neramur, subita ex abdito uasti aennis eruptio aras
habet. Coluntur aquarum edentium fontes & stagna

quædã, quæ uel opacitas uel immensa altitudo sacravit
Si hominem uideris interritum periculis, intactum
cupiditatibus, inter aduersa fœlicem, in medijs tem-
pestatibus placidum, ex superiore loco homines ui-
dentē, et ex æquo deos, non subibit te ueneratio eius?
Non dicis ista res maior est, altiorq; q̄ ut credi simi-
lis huic, in quo est corpusculo posuit? uis istuc diuina
descendit, animū excellentē, moderatum, omnia tan-
quam minora transeuntem, quicquid timemus opta-
musq; ridentem, cœlestis potentia agitatur. Non potest
res tanta sine adminiculo numinis stare.

➤ Nemo gloriari nisi in suo debet, uitam laudā-
mus, si fructu palmites onerat, si ipsa pondera ad ter-
ram, eorum quæ tulit adminiculo, deducit. Num quis
huic

F L O R E S

N°. 1.
Laus ho-
minis

huic illam preferret uitam, cui aurea uisæ, aurea fo-
lia dependerent, propria uirtus est in uita fertilitas.
In homine quoq; id laudandum est, quod ipsius est,
familiã formosam habet, & domum pulchram, mul-
tum serit, multum scenerat, nihil horum in ipso est,
sed àrca ipsum. Lauda in ipso quod nec eripi potest,
nec dari. Quod proprium est hominis, queris quid
sit? animus & ratio in anima perfecta. Rationale e-
nim animal est homo. Consummatur itaq; eius bonũ
si id adimpleuit cui nascitur. Quid est autem quod
ab illo ratio, hæc exigit? rem fallinam, secundum na-
turam uiuere, sed hanc difficilem faciã communis in-
sanã. In uitiã aliter alterum trudinus. Quomodo au-
tem ad salutem reuocari possunt, quos nemo retinet,
populus impellit.

EX EPISTOLA XLII.

Humili-
tas lauda-
tur in ho-
mine.

¶ Nam iste tibi persuasit, se uirũ bonum esse, at qui
uir bonus tam cito nec fieri potest, nec intelligi. Sed
iste multum abest ab eo quod proficitur, & si sciret
quod esset uir bonus, nondum se esse crederet, fortã
se etiam fieri posse desperaret.

EX EPISTOLA XLIII.

Conscien-
tia tristis
fidelis.

¶ Tunc te foelicem esse iudicã, cum poteris in pub-
lico uinere, cum te parie testui tegent, non abscon-
dent, quos plerumque nobis arcundatos iudicamus,
non ut tutius uiuamus, sed ut peccemus occultius. Rẽ
dicam

S E N E C A E.

dicam ex qua mores aestimes nostros, nix quemquam inuenies, qui possit aperto ostio uiuere. Ianitorcs consäentia nostra, nō superbia oppo'uit. Sic uiuimus ut deprehendi sit, subito aspici. Quid autem prodest recondere se, & oculos hominum auresq; uitare? bona conscientia turbam aduocat, mala etiam in solitudine anxia atq; sollicita est. Si honesta sunt quę facis, omnes sciant. Si turpia, quid refert neminem scire, cū tu scias. O te miserū, si contemnis hunc æstcm.

EX EPISTOLA XLIIII.

Plato ait. Neminem regem non ex seruis esse oriundum, neminem nō seruam ex regibus. *Nota.* ista longa uarietas miscuit, & sursum deorsumque fortuna uersauit. *Nobilis quis ergo generosus? ad uirtutem bene a natura compositus.* *quis*

FINIS LIBRI QVINTI
EPISTOLARVM.

EX LIBRO SEXTO EPISTOLA
RVM, ET EPISTOLA XLV.

Multum illis temporis uerborum ca-
uillatio eripuit, & captiosę dispu-
tationes, quę acumen irritum exer-
cent. Nescimus nodos, & ambiguā
significationem uerbis alligamus,
deinde dissoluimus, ac tantum nobis uacat, iam uiue-
re, iam mori scimus. Tota illo mente pergendum est,
ubi prouideri debet, ne res nos, non uerba decipiant

F L O R E S

Cōtra in
anē dialē
cti corum
gloriam.

Quid mihi uocum similitudines distinguis, quibus nemo unquam, nisi qui disputat captus est? Ceterum qui interrogatur, an cornua habeat, non est tam stultus, ut frontem suam teneat, nec rursus tam ineptus, aut hebes, ut non habere se nesciat, quod tu illi subtilissima collectione persuaseris. Sic ista sine noxa decipiunt, quomodo prestigatorum accubula & calculi, in quibus ne fallacia ipsa delectat, Efficit ut quomodo fiat intelligam, perdidit usum. Idem de istis captiōibus dico, quo enim nonine potius sophismata appellem, nec ignorantem nocent, ne scientem inuuant,

Sophisma
ta nil pro
derunt

Si nis utiq; uerborū ambiguitates diducere, hoc nos docet, beatum non cum esse, quem uulgus appellat, ad quem pecunia magna confluxit, sed illum cui bonum omne in animo est erectum, & excelsum, & mirabilia calcantem. Qui nec inem uidet, cum quo se commutatū uelit. Qui hominem ea sola parte aestimat, qua homo est. Qui natura magistra utitur, ad illius leges componitur. Sic uiuit quomodo illa prescripsit, cui bona sua nulla uis excutit, qui mala in bonum uertit, artus iudicij, inconcussus, intrepidus quem aliqua uis mouet, nulla perturbat, quem fortuna cum in eum quod habuit telum uocentissimum, ut maxima incorsit, pungit non uulnerat, & hoc raro.

Sciētia ue
ra lauda
tur

✠ EX EPISTOLA XLVII.

✠ Libenter ex his quae ad te ueniunt cognoui, familiariter te cum seruis tuis uiuere, hoc prudentiam
TUAM

tuam, hoc eruditionem tuam docet. Serui sunt, immo homines. Serui sunt, immo contubernales. Serui sunt, immo humiles amici. Serui sunt, immo consertui, si cogitaueris tantumdem in utrosq; licere fortunæ. Itaq; rideo istos, qui turpe existimant cum seruo suo cœnare. Quare? nisi quia superbissima consuetudo cœnantem dominum, stantium seruorum turba circumdedit? Est ille, plusquam capit, & ingenti auiditate onerat distentum uentrem, ad desuetum iam uentris officio, ut maiore opera omnia digerat, quam ingessit. At in sceliabus seruis mouere labra, ne in hoc quidem ut loquantur licet, uirga murmur omne compesatur, & ne fortuita quidem uerberibus excepta sunt, tusis, sternutamenta, singultus magno malo ulla uox interpellatum silentium luitur, nocte tota ieiuni, mutiq; perstant. Sic fit ut isti de domino loquantur, quibus coram domino loqui non licet. Deinde eiusdem arrogantia prouerbium iactatur. Totidem esse hostes, quot seruos. Non habemus illos hostes, sed facinus: alia interim crudelia & inhumana prætereo, quod nec tanquam hominibus quidem, sed tanquam iumentis abutimur, qui cum ad cœnandum disambimus, alius sputa detergit, alius reliquias temulentorum subditus colligit, alius pretiosas aues scindit per pectus, & clunes certis ductibus circumferens, cruditi ani manum frustra excutit. Infelix, qui huic uni rei uiuit, ut alia deæuter secat, nisi quod miserior est, qui hoc uoluptatis docet, quam

De munda
stris et ser
uis maga
natum

Miseria
et contem
ptus ser
uorum.

Nota.
Provera
bium.

qui

F L O R E S

qui necessitatis disat. Alius cui conuiuiarum cura permissa est, perstat infœlix & expectat, quos adulatione & intemperantia, aut gulæ, aut lingue reuoct in crastinum. Adijæ obsonatores, quibus dominici palati notitia subtilis est, qui sciunt, cuius rei illum satior excitet, cuius delectet affectus, cuius nouitate nauseabundus erigi possit, quid iam ipsa satietate fastidiat, quid illo die esuriant. Cum his coenare non sustinet, & maiestatis suæ diminutionem putat, ad eandem mensam cum seruo suo accedere. Vis tu cogi

Apparatus mensæ

Eadem in seruo, quæ in dño

tare istum quem seruum tuum uocas, ex hisdem seminibus ortum, eodem frui caelo, æque spirare, æque uiuere, æque mori? tu tam illum ingenuum uidere potes, quam ille te seruum. Mariana clade multos splendidissime natos, senatorium per militiam auspicientes gradum, fortuna depressit, alium ex illis pastorem, alium custodem case fecit. Contemne nuncius fortunæ hominem, in quam transire, dum contemnis, potes. Nolo in ingentem me locum immittere, & de usu seruorum disputare, in quos superbissimu, crudelissimu, & contumeliosissima sumus. Hæc tamen præcepti mei summa est. Sic cū inferiore uiuas, quemadmodū tecū superiorē uelis uiuere, quoties in mentem uenerit, quantū tibi in seruum licet, ueniat in mentē, tantū dē in te dño moliare. At ego, inquis, nullum habeo dñm, bona ætas est, forsitan habebis. Nescis qua ætate Heuba seruire cœperit, qua Cræsus, qua Darij mater, qua Plato, qua Diogenes? Vi-

Præceptū utile

ne cum seruo clementer, conuictum quoq; & in sermo-
 nem adnite, & in consilium, & in conuictum. In-
 stituerunt diem festum, nõ quo solum cum seruis do-
 mini uesarentur, sed quo utiq; honores illis in domo
 gerere, ius dicere permisissent, domũ pusillam rem-
 publicam esse iudicauerunt. Quid ergo omnes ser-
 uos admo uebo mensæ meæ, non magis quàm omnes
 liberos. Erras, si existimas me quosdam quasi sordidio-
 ris operæ reiecturum, ut puta illum mulionem, & il-
 lum bubulcum, non ministerijs illos aestimabo, sed mo-
 ribus, sibi quisq; dat mores, ministeria casus assignat.
 Quidam coenent tecum, quia digni sunt, quidam ut
 sint. Si quid enim in illis ex sordida conuersatione
 seruile est, honestiorum conuictus excutiet. Tenta et
 experire, quem admodum stultus est, qui equum em-
 pturus, non ipsum inspicit, sed stratum eius ac frenos.
 Sic stultissimus est qui hominem aut ex ueste, aut ex
 conditione, quæ uestis modo nobis arcundata est, aesti-
 mat. Seruus est, fortasse liber animo. Seruus est, hoc
 illi non nocet. Ostende quis non sit. Alius libidini
 seruit, alius auaritiæ, alius ambitioni, omnes timori.
 Dabo consularem amiculae seruientem, dabo ancillule
 diuitum? Ostendam nobilissimos iuuenes maucipia
 Pantonomimorum? nulla seruitus turpior est, quàm uo-
 luntaria. Colant potius quàm timeant.

Moribus
 estimandi
 sunt serui

EX EPISTOLA XLVIII.

Consortium rerum omnium inter nos facit ami-

Dicitia, nec

F L O R E S

aiia, nec secundi quicquam singulis est, nec aduersi.
 In commune uiuunt. Nec potest quisquam beate de
 gere, qui se tantum intuetur, qui omnia ad utilitates
 suas conuertit. Alteri uiuas oportet, si nis tibi uiue-
 re, hæc societas diligenter & sancte obseruanda est,
 que nos omnes hominibus miscet, et iudicat aliquod
 esse commune ius generis humani, plurimum ad illā
 quoq; (de qua loquebar) interiorem societatem ami-
 citiæ colendam proficit.

EX EPISTOLA XLIX.

Sophisma
 ta pueri.
 les iepiæ
 sunt

IMUS syllaba est, mus autem cascum rodit, syl-
 ba ergo cascum rodit. O pueriles ineptias, in hoc su-
 perælia subduximus, in hoc barbā dimisimus, hoc est
 quod tristes docemus & pallidi? Vis scire quid philo-
 sophia pronittat generi humano consilium? Aliam
 mors uocat, aliū paupertas urit, aliū diuitiæ, uel alie-
 næ torquent, uel suæ. Ille malā fortunam horret, hic
 se foelicitati suæ subducere cupit, hunc homines ma-
 le habent, illum dii. Quid nihilusoria ista propouit?
 non est iocandi locus, ad misereros aduocatus es. opem
 te laturum naufragis, captis, ægris, egentibus, in-
 tente securi subiectū, prestantibus caput pollicitus
 es, quo diuerteres? quid agis? hic cū quo ludis, timet.
 Succurre, quisquis eloquentior es in pœnis. Utinam
 tantum prodessem quantum nocent, hoc tibi cum uo-
 les, manifestissimum faciā, & comminui & debili-
 tari generosam inuolem in istas argutias coniectā.

Et quod

S E N E C A E.

Et quod omnes optant, & quod omnes timent, calcē ad grammaticorum elementa descenditis. Quid dicitis, sic itur ad astra: hoc enim est quod philosophis mihi promittit, ut me parem Deo faciat, ad hoc inuitatus sum, ad hoc ueni, fidem presta quantum potes. Ergo mi Lucili reduc te ab istis exceptionibus & prescriptionibus philosophorum, aperta decent & simplicia bonitatem, Etiam si multum superesset ætatis, parce dispēsandū erat, ut sufficeret necessarijs. Nunc quæ dementia est superuacua disarc, in tanta temporis egestate.

Nota,
Veritas
simplex
est

EX EPISTOLA L.

Infuita est uelocitas temporis, quæ magis apparet respicientibus. Nam ad presentia intentos fallit, adeo præcipitis fugæ transitur leuis est. Punctum est quod uinum, & ad huc puncto minus, sed hoc minimum specie quadam longioris spatij natura diuisit, aliud ex hoc infantiam fecit, aliud pueritiam, aliud adolescentiam, aliud inclinationem quandam ab adolescentia ad senectutem, aliud ipsam senectutem in quam angusto quot gradus posuit? modo te prosecutus sum, & tamen hoc modo, ætatis nostræ portio est, cuius breuitatem aliquando futuram cogitemus. Nō solebat mihi tam uelox tempus uideri. Nūc incredibilis cursus apparet, siue quia admoneri lineas sentio, siue quia attendere cœpi, et computare damnū meum, eo magis utiq; indignor aliquos ex hoc

Volat' ita
reuo abia
le tempus

F L O R E S

In Diale-
cticos &
Lyricos

tempore (quod sufficere nec ad necessaria quidem po-
test, etiã si custoditũ diligentissime fuerit) in superua-
cia maiorem partẽ erogare. Negat Cicero, si dupli-
cetur sibi etas, habiturũ se tempus quo legat Lyricos
eodem loco Dialecticos, tristius inepti sunt, illi ex p-
fesso lasciuunt, hi agere se ipsos aliquid existimãt,
nec ego nego prospicienda ista, sed prospicienda &
a limine salutanda, in hoc unum, ne uerba nobis den-
tur, et aliquid esse in illis magni ac secreti boni iudi-
cemus. Quid te torques et maeras in ea questione
quã subtilius est contempsisse, q̃ soluere? Non uacat
in uerba dubie eadentia consecrari, & uasfriciam in
illis meã experiri. Nunc mortifera meũ sunt, Nunc
uaco ad istas ineptias. Ingēs negotiũ in manibus est.
Quid agam, mors me sequitur, fugit uita, aduersus
hęc me doce, aliquid effer ne mortem non fugiã, uita
me nõ fugiat. Exhortare aduersus difficilia de equa-
nimitate, aduersus inuitabilia, angustias temporis
mei laxa, doce nõ esse politũ bonũ uite in spacio eius
sed in usu, posse fieri, imo sepe fieri, ut quãdiu uixit,
parũ uixerit. Dociles natura nos edidit, rationem de-
dit imperfectam, sed quę persiã posset. De iustitia
mibi, de pietate disputa, de frugalitate, de pudicitia
utraq;, & illa cui alieni corporis abstinentia est, &
hęc, cui sui cura.

Exhorta-
tiones bo-
næ.

EX EPISTOLA LI.

Nemo se auarum esse intelligit, nemo cupidum
Ceci

Cæci tamen ducem querunt, & nos sine duce erramus, & dicimus, non ego ambitiosus sum, sed nemo aliter Romæ potest uiuere. Nō ego sumptuosus, sed urbs ista magnas impensas exigit. Non est meum uitium quod iracundus sum, quod nondum constitui certum genus uitæ, adolescentia hæc facit. Quid nos decipimus, non est extrinsecus malum nostrū, intra nos est, in uisceribus ipsis sedet, Et ideo difficulter ad sanitatem peruenimus, quia nos ægrotare nescimus. Si scrutari cœperimus, quando tot morbos, tautasue ægrotudines discutiemus! Nunc uero nec querimus quidē medicū, qui minus negotij haberet, si adhibere tur ad recēs malū. > Illud mi Lucili nō est quod te impediāt, quo minus de nobis bene speres, q̄ malitia iam nos tenet, q̄ diu in possessione nostri est. Ad ne-
mitem ante bona uenit q̄ mala. Oēs præoccupati sumus uirtutes discere, uitiā dediscere, sed eo maiore aīo ad emendationem nostri debemus accedere quo semel traditi boni perpetua possessio est, nō dediscitur uirtus, uirtus secundū naturā est, uitiā inimica et manifesta sunt. Sed quemadmodū uirtutes retentæ exire nō possunt, facilisq; earū tutela est, ita inittū ad illas eundi arduū, quia hoc primum imbecilla pectus atq; egre est formidare in experta. Itaque cogenda est mens, ut incipiat. Deinde non est opus acribus medicina. Protinus enī delectat dū sanat, aliorū remediōrū post sanitatem uoluptas est, philosophia pariter & salutaris, & dulcis est. Vale.

Exasatio
peccantiū

Vitiū est
homini
naturale.

F L O R E S
 LIBRI SEXTI EPISTOLA
 RVM FINIS. SEQVITVR
 LIBER SEPTIMVS. EX
 EPISTOLA LII.

Vitare de-
 mentas re-
 giones

Quid ergo? ulli loco indicendum est
 odium? minime. Sed quemadmo-
 dum aliqua uestis sapienti ac pro-
 bo uiro magis conuenit, quam alia.
 Nec ullum colorem ille odit, sed

aliquem putat parum aptum esse frugalitatem pro-
 fesso. Si regio quoque est, quam sapiens uir, aut ad sa-
 pientiam tendens declinet, tanquam alienam bonis mo-
 ribus. Itaque de secessu cogitans, nunquam Canopum
 eliget, quamuis uenientem. Canopus esse frangi uerit.
 Ne Baias quidem, diuersorium uitiorum esse coepe-
 runt. Illic sibi plurimum luxuria permittit. Illic tan-
 quam aliqua licentia debeat loco, magis soluitur.
 Non tantum corpori, sed etiam moribus salubrem lo-
 cum eligere debemus. Quam admodum inter tortores
 habitare nolim, sic nec inter popinas quidem, uidere
 ebrios per litora errantes, & comestationes na-
 uigantium, & symphoniarum cantibus perstrepen-
 tes lacus, & alia quae uelut soluta legibus luxuria, non
 tantum peccat, se a publicat, quid necesse est? id agere
 debemus, ut irritamenta uitiorum, quam longissime
 profugiamus. Indurandus est animus, & a blandime-
 tis uoluptatum procul abstrahendus. Vina Hanniba-
 le hiberna soluerunt, & indomitum illum niuibus, atque al-
 pibus

Conuer-
 sati sunt
 inter gen-
 tes, & di-
 dicerunt o-
 pa coru

SENECÆ.

pibus uirum enervauerunt fomenta Campaniæ. Ar-
 mis uicit, uitijs uictus est. Nobis quoq; militandum est
 & quidem genere militiæ, quo nunq; quies, nunquã
 otium datur, debellandæ sunt primis uoluptates, quæ
 (ut uides) sæua quoq; ad se ingenia rapuerunt. Non
 est emolliendus animus. Si uoluptati cædendū
 est dolori, cedendum labori, cedendum est pauperum
 Effeminat animos amenitas. Sed satis diu cum Baijs
 litigauimus, nunq; satis cum uitijs, quæ oro te mi Lu-
 cili persequere, sine modo, sine fine, nã illis quoq; nec
 finis est, nec modus. Projice quæcunq; cor tuū laniat,
 quæ si aliter extrahi nequirent cor ipsum cū illis euel-
 lendum erat, uoluptatis præcipue exturba, & inui-
 sissimas habe, latronū more quos Philistas Aegyptij
 uocant. In hoc nos amplectuntur, ut strangulent.

Voluptas
 onta
 laniat
 fert.

EX EPISTOLA LIII.

Itaq; ego illum foelidorem dixerim, qui nihil ne-
 gotij secum habuit. Hunc quidem de se melius meru-
 isse, qui malignitatem nature sue uicit, & ad sapien-
 tiam non perduxit, sed extraxit, hoc durum ac labo-
 riosum negotium nobis datum scias scilicet timus per-
 obstantia. Itaque pugnemus, aliquorum innocens
 auxilium.

Quis foe-
 lix sit

EX EPISTOLA LVI.

Sed multum ad tranquillitatē locus confert, an-
 mus est, qui sibi commendat omnia, uide ego in uilla

F L O R E S

Locus nō
iustificat.

bilari & amena mœstos, uidi in media solitudine occupatis similes. Quare nō est quod tu existimes, ideo parum bene compositum esse te, q̄ in Campania non es? quare autem non es? hucusque cogitationes tuas mitte. Conuersari cum amicis absentibus licet, & quidem quoties uelis, quam diu uelis, magis hac uoluptate (quæ maxima est) fruimur dum absumus, presentia enim nos delicatos facit, & quia aliquando una loquimur, ambulamus cum sedintus, cum deducti sumus. Nihil de his quos modo uidimus, cogitamus, & ideo æquo animo ferre debemus absentiam, quia nemo non multum etiam presentibus abest.

DE EPISTOLA LVII.

De tranquillitate
animi

Omnia licet foris resonent, dum intus nihil tumultus, dum inter se non rixentur cupiditas & timor, dum auaritia, luxuriaq̄ non dissiuant, nec altera alteram uexet. Nam quid prodest totius regionis silentium, si affectus fremunt? Omnia noctis erant tanta composita quiete, falsum est, nulla placida quies est, nisi quam ratio composuit. Nox exhibet molestiam non tollit, & sollicitudines mutat. Nam dormientium quoq̄ insomnia tam turbulenta sunt, quam dies. Illa tranquillitas uera est, in quam bona mens explicatur aspiciat illū cui somnus laxæ domus silentio queritur, cuius aures ne quis ageret sonus omnis seruatorum turba conticuit, & suspensum, ac cadentium propius, ueritatem ponitur. Huc nempe uersatur atq̄ illuc. Som-

num inter

SENECÆ.

num inter ægri tudines leuē captus, quæ non audit, audisse se queritar. Quid in causa putas esse? animus illi obstrepit, hic placandus est, huius compescenda est seditio, quem non est quod existimes placidū, si iacet corpus. Interdum quies inquieta est. Et ideo ad rerū actus exercitandi, ac tractatione bonarum artium occupandi sumus, quoties nos male habet inertia sui impatiens. Magni imperatores cum male parere militem uident, aliquo labore compescunt, & expeditionibus detinent. Nunquam uacat lasciuire distriētis. Nihil tam certum est, quam otij uitia, negotio dispati.

Animi pe-
turbatio-
nes sedan-
da.

EX EPISTOLA LVIII.

Illud deinde mecum loqui coepi, quā inepte quædā magis ac minus timeuimus, cum omnium idem finis esset. Quid enim interest utrum supra aliquem uigiliarium ruat, an mons, an turris, nil inuenies. Erunt tamen qui hanc ruinam magis timeant, quamuis utraq; que mortifera æque sit, adeo non effectus, sed efficiētiam timor spectat. Nunc me putas de stoicis dicere, qui existimant animam hominis magno pondere extriti permanere non posse, & statim spargi, quia nō fuerit illi exitus liber. Ego uero non fāo. Qui hoc dicūt uidentur uahi errare, quemadmodū flamma nō potest opprimi, nam circa id diffugit quo urgetur. Quæadmodū acr uerbere aut ictu nō leditur, nec sciditur quidē, sed circa id cui cessit refunditur. Si an-

De quali-
tate mor-
tis.

F L O R E S

mus quæ ex tenuissimo constat, deprehendi non potest nec in-
tra corpus affligi, sed beneficio subtilitatis suæ per
ipsa quibus premitur erumpit. Quomodo fulmini
etiam cum latissime percussit ac fulsit, per exiguum
foramen est reditus, sic animo qui adhuc tenuior est
igne, per omne corpus fuga est.

EPISTOLARVM LIBRI SEPTI-
MI FINIS. SEQUITUR. LIBER
OCTAVVS, EPISTO-
LA QVINQVA-
GESIMA OC-
TAVA.

Tempus
præterit.

Corpora nostra rapiuntur flu-
minū more, quicquid uides cur-
rit cū tpe. Nihil ex his que
uidemus manet. Ego ipse dū
loquor mutari ista, mutatus
sum. Hoc est quod ait Heracli-
tus. In idē flumē bis descēdi-
mus, et nō descēdimus. Manet enī idē fluminis nomē
aqua trāsmissa est, hoc iamne manifestius est, quæ in ho-
mine. Sed nos quoque nō minus uelox cursus præterue-
hit, et ideo admiror demētiam nostrā, quod tantopere a-
māmus rē fugāssimā, corpus, timemusque ne quando
morianur, cū omne momentū, mors prioris habitus
sit, uis tu timere, ne semel fiat, quod quotidie fit! De
hoīe dixi fluida materia et aduā, et omnibus ob-
noxia

SENECÆ.

noxia causis. Mundus quoq; æterna res & inuicta,
 mutatur nec idem manet. Quamuis enim omnia in
 se habeat quæ habuit, aliter habet, quàm habuit, ordi-
 nem mutat. Quid, inquis, ista subtilitas tibi prode-
 rit? Si me interrogas nihil. Sed quemadmodum ille
 celator oculos diu intentos, ac fatigatos, remittit
 atq; auocat, & (ut dici solet) pascit, sic nos animum
 aliquando debemus relaxare, & quibusdam oblecta-
 mentis reficere, sed ipsa oblectamenta opera sint, ex
 his quoq; si obseruaueris, inuenies quod possit fieri
 salutare. Quid ex istis trabam, quod cupiditates me-
 as cõprimat? uel hoc ipsum quod omnia ista quæ sen-
 sibus seruiunt, quæ nos accendunt & irritant, ne-
 gat Plato, ex his esse quæ uere sunt, igitur ista imagi-
 naria sunt, & ad tempus aliquam faciẽm ferunt, ni-
 hil horum stabile nec solidum est, & nos tamen cu-
 pimus tanquam semper futura, ac semper habituri,
 imbecilli fluidiq; per interualla constituimus. Mitta-
 mus animum ad illa quæ æterna sunt, miremur in
 sublime uolitantem, et hoc providentem, quemadmo-
 dum quæ immortalia facere non potuit (quia mate-
 ria prohibebat) defendat a morte, hac ratione uitium
 corporis uincat. Manent enim cuncta, nõ quia æter-
 na sunt, sed quia defenduntur cura regentis immor-
 talia tutore non egerent. Hæc conseruat artifex, fru-
 galitate in materie ui sua uincens.

Recrea-

tionobis

aliquid

namque

➤ Potest ne aliquatenus nostra quoq; providen-

tia lon-

F L O R E S

Frugali-
tas Plato-
nis

tia longiorem prorogare huic corpusculo moram, si voluptates quibus pars maior perijt potuerimus re- gere & coercere. Plato ipse ad senectutem diligen- tia sic produit. Erat quidem corpus ualidum ac for- te sortitus, & illi nomen latitudo pectoris fuerat, sed navigationes ac pericula multum detraxerunt uiribus, parsimonia tamen & eorum quæ auiditate euocant modus, & diligens sui tutela, produxit illum ad senectutem multis prohibētibus causis. Potest fru- galitas producere senectutem, quam ut non puto con- cupiscendam, ita ne recusandam quidem, iucundum est esse secum quàm diutissime, cum quis se dignum quo fruereetur efficiat.

~~Sextius~~
Frugalitas
te produ-
atur

EX EPISTOLA LX.

Pugna ui-
torum

Sextiū eam cum maxime lego uiram acrē Grae- cis uerbis. Romanis moribus philosophantem, mouit me imago ab illo posita, ire quadrato agmine exerda- tum, ubi hostis ab omni parte suspectus est, pugnae paratum. Idem, inquit, sapiens facere debet, omnes uirtutes suas undiq; expadat, ut ubicumq; infestū aliquid oritur, illic parata praesidia sint & aduentū re- gentis sine tumultu respondeant, quod in exercitiis his, quos imperatores magni ordinant fieri uide- mus, ut imperium ducis simul omnes copiae sentiant, sic dispositae ut signum ab uno datum, peditem simul equitemq; percurrat, hoc aliquanto magis necessari- um esse nobis Sextius ait. Illi enim saepe hostem ti- mere

S E N E C A E.

muere sine causa, tutissimumq; illis iter, quod susce-
 ptissimum fuit. Nil stultitia pacatum habet. Tam su-
 perne illi metus est, quam infra. Vtrumq; trepidat la-
 tus. Sequuntur pericula & occurrunt, ad omnia pa-
 uet, imparata est, & ipsa terretur auxilijs. Sapiens
 autem ad omnem occursum manitus, & intentus,
 non si paupertas, non si luctus, non si ignominia, non
 si dolor impetum faciat, pedem referet. Interritus &
 contra illa ibit, & inter illa, nos multa alligant, mul-
 ta debilitant, diu in istis uitijs iacimus, elui difficile
 est. Quid ita nos stultitia tam pertinaciter teneat, pri-
 mo quia non fortiter illam repellimus, nec toto ad sa-
 lutem impetu nitimur, deinde quia illa quae a sapien-
 tibus uiris reperta sunt, non satis credimus, nec a-
 pertis pectoribus haurimus, leuiterque tam magnae
 rei insistimus. Quemadmodum autem potest aliquis
 quantum satis sit aduersus uitia discere, qui quantum
 a uitijs uacat disat? Nemo nostrum in altum descen-
 dit, summa tantum decerpimus, & exiguum tem-
 pus impendisse philosophiae, satis abundeque occupa-
 tis fuit. Illud praecipue impedit, quod cito nobis pla-
 cemus, si inuenimus qui nos bonos uiros dicat, qui pru-
 dentes, qui sanctos, agnosamus. Non sumus modica
 laudatione contenti, quicquid in nos adulatio sine pu-
 dore congebit, tanquam debitum prendimus, opti-
 mos nos esse, sapientissimos affirmantibus assenti-
 mur, cum sciamus illos saepe multa mentiri, adeo quoque
 indulgemus nobis, ut laudari uelimus in id, cui contra

Stultitia
 nil pacat-
 tum h-
 bet.

Saturatio
 impetur
 batur per-
 manet

Adulatio
 multos de-
 apit.

ria cum

F L O R E S

ria cum maxime facinus. Mitissimum ille se in ipsis supplicijs audit, In rapinis liberalissimum. In ebrietatibus ac libidinibus temperatissimū. Sequitur itaq; ut ideo mutari nolimus, quia nos optimos esse credimus. Alexander cum iam in India uagaretur, & gentes in finitimis satis notas, bello uastaret, in obsidione cuiusdam urbis dum circuit muros, & imbecillissima mœnium querit, sagitta ictus diu perstitit iure, & incepta agere perseuerauit. Deinde cum represso sanguine sic a uulneris dolor excresceret, & crus equo suspensum paulatim obtorpuisset coactus absistere, omnes, inquit, iurant me louis filium esse, sed uiduis hoc hominem esse me clamat. Idem faciamus, pro sua quemque portione adulatione infatuat, dicamus. Vos quidem prudentem me esse dicitis, ego autem uideo quàm multa inutilia concupiscam, nocitura optem, ne hoc quidē intelligo, quod animalibus satietas monstrat, quis cibo debeat esse, quis potioni modus, quam uinum capiam adhuc nescio. Iam doctro quemadmodum intelligas te non esse sapientem. Sapiens ille est qui plenus gaudio, hilaris et placidus, in concussus, cum dijs ex pari uiuit. Nunc ipse te consule, si nunquam mœstus es, nulla spes animi tui futuri expectatione sollicitat, si per dies noctesq; par & equalis animi tenor erecti & placentis sibi est, peruenisti ad humanam boni summā. Sed si appetis uoluptates, & undiq;, & omnes, scito tantum tibi ex sapientia, quantum ex gaudio deesse, ad

Nota.

Exemplū
egregiu

Perfectio
uera q̄ sit

esse, ad hoc cupis peruenire: sed erras, qui inter di- De gaudi-
uitias illucuenturum esse te speras. Inter honores di o uero
idem gaudium, inter sollicitudines quæris. Ista quæ & inveni
sic peris tanquam datura letitiam ac uoluptatem, cau letitia
se dolorum sunt. Omnes, inquam, illi tendunt ad
gaudium, sed unde stabile magnumq; consequantur
ignorant. Ille ex conuiujs & luxuria. Ille ex am-
bitione & circumfusa clientum turba. Ille ex amia
a, alius ex studiorum liberalium uana ostentatione
& nihil sonantibus literis, omnes istos oblecta-
menta fallacia & breuia decipiant, sicut ebrietas,
quæ unius horæ hilarem insaniam, longi temporis
tedio pensat, sicut plausus & acclamationis se-
cundæ fauor, qui magna sollicitudine & partus est,
& expiandus, hoc ergo cogita hunc esse sapientiæ
effectum, hanc gaudij qualitatem. Talis est sapien-
tis animus, qualis mundi status superlunam, sent-
per illic serenum est. Habes ergo quare uelis sapiens
esse, quia nunquam sine gaudio est. Gaudium hoc Gaudium
non nascitur nisi ex uirtutum conscientia, non po- ex cōsācō-
test gaudere, nisi fortis, nisi iustus, nisi temperans, tia nascit-
Quid ergo inquis? stulti ac mali non gaudent, non tur.
magis quam prædam nocti leones. Cum fatigauerit
se uino & libidinibus. Cum illos nox inter uitia de-
fecit. Cum uoluptates Augusto corpori ultra quàm
capiebat ingestæ superare cœperunt, tunc exda-
mani miseri Vergilianum uersam illum. Nanque ut
supremam falsa inter gaudia noctem. Egerimus. No-
sticos

F L O R E S

si eos totam luxuriam noctem inter falsa gaudia. Et quidem tanquam supremam agunt. Illud gaudium (quod deos deorumq; emulos sequitur) non interripitur, non desinit, desineret, si sumptum esset alienum de. Sed quia non est alieni muneris, nec arbitrij quidem alieni. Quod non dedit fortuna, non eripit.

EX EPISTOLA LXI.

Tam non admiror si omnia nos prima pueritiæ mala sequuntur, inter execrationes parentum creuimus, exaudiunt dii quoq; nostram pro nobis uocent gratiam, quousq; possemus aliquid deos, quasi ita nondum ipsi alere nos possumus? Quamdiu satiouibus implebimus magnarum urbium campos? quam diu nobis populus metet, quam diu unius mensæ frumentum multa nauigia, & quidem non ex uno mari subuehent? Taurus paucissimorum iugerum pascat impletur, una sylua elephantis pluribus sufficiat, homo & terra paschitur & mari. Quid ergo tam insatiabilem nobis natura aluum dedit, cum tam modica corpora dedisset, ut vastissimorum edacissimorumq; animalium auiditatem uinceremus? Minime, Quantum est enim quod nature datur, paruo illa dimittitur. Non sanes nobis uentris nostri magno cõstat, sed ambitio, hos itaq; (ut ait Salustius) uentri obediētes, animalium loco numeremus, non hominum.

EX EPISTOLA LXII.

Deinde

Luxuria
& gula
dammantur.

S E N E C A E.

 Desinamus quod uolumus uelle. Ego certe id ago senex, ea dem uelle, quae puer uolui. In hoc unum erunt dies, in hoc noctes, hoc opus meum est, haec cogitatio, imponere ueteribus malis finem. Id ago ut mihi instar totius uitae sit dies. Nec me Hercules tanquam ultimum rapio, sed sic illum aspicio, tanquam esse etiam ultimum possit, hoc animo tibi hanc pistollam scribo, tanquam maxime scribentem mors euocatura sit, paratus exire sum, & ideo fruor uita, quia quam diu futurum hoc non minus pendo, ante seculum curavi ut bene uiuerem, in senectute ut bene moriar, bene autem mori, est libenter mori. Da operam ne unquam quid inuitus facias, quicquid necesse futurum est, repugnantem non uolenti necessitas est, in uolente necessitas non est. Ita dico qui imperialibus excipit partem acerbissimam seruitutis effugit, facere quod nolit. Non qui iussus aliquid facit, miser est, sed qui inuitus facit. Itaque sic animum componamus, ut quicquid res exiget, id uelimus, & in primis finem nostri sine tristitia cogitemus, ante ad mortem quam ad uitam praeparandi sumus. Satis instructa uita est, sed nos instrumento eius audi sumus, deesse nobis aliquid uidetur, & semper uidebitur, ut satis uixerimus, nec anni nec dies faciunt, sed animus. Vixi Lucili charissime quantum satis erat, mortem plenius expecto.

Praeparatio ad mortem

Affectus sub imperio habere.

 EX EPISTOLA LXIII.

E V400 mē

FL O R E S

Vbiq; tu
us esto

☞ Vaco mi Lucili uaco, & ubicunq; sum, meus sum. Rebus enim non me traho, sed conueniō, nec cōsector perdendi temporis causas, & quocunq; constitutus loco, ibi cogitationes meas tracto, & aliquid in animo salutare conuerso.

Contem-
ptus diui-
tiarum.

☞ Cōtinere omnia aliquis potest, omnia habere nemo potest, Breuissima ad diuitias, per contemptū diuitiarum, uia est. Demetrius autem noster sic uiuit non tanquam contempserit omnia, sed tanquam alijs habenda permisit.

☞ EX EPISTOLA S E X A .

gesimaquarta.

Consolatio de ami-
corum mor-
tuo

☞ Molestē sero decessisse Flaccum amicum tuum, plus tamen aequo dolere te nolo. Illud, ut non doleas, uix audebo exigere, & esse melius scio. Sed cui ista firmitas animi continget, uisitam multum supra fortunam elato? Queris unde sint lamentationes & unde inmodici fletus? Per lachrymas argumenta desiderij querimus, & dolorem non sequimur, sed ostendimus. Nemo tristis sibi est. O infœ-

Vsus ami-
corū qua-
lis esse de-
beat.

liam stultitiam, Est aliqua & doloris ambitio. Sic tamen illud fieri necesse est, ut cum aliquo nobis moris esse de su, amissorum quos amauimus, nomen occurrat. Sed hic quoque morsus habet suam uoluptatem. Mihi amicorum defunctorum cogitatio dulcis, ac blanda est, habui enim illos tanquam amissurus, amisi tanquam habeam. Fac ergo mi Lucili, quod tuam equi-

taurum

S E N E C A E.

tatem deest. Desine beneficium nature male interpretari, abstulit, sed dedit. Ideo amicis auide fruamur quia quamdiu contingere hoc possit, incertū est. Cogitemus quam sepe illos reliquerimus, in aliquam peregrinationem longinquam exiuri, quam sepe eodem morantes loco non uiderimus, intelligemus plus nos temporis perdidisse in uiuis, stras autem hos qui cum negligentissime amicos habeant, miserrime laugent, nec amant que nquam, nisi perdidert. Ideoq; tunc effusus micrent, quia ueremur ne dubium sit an amauerint. Sera iudicia affectus sui relinquunt et querunt. Itaq; assidue cogitemus, tam de nostra, quā omnium quos diligimus mortalitate. Imparatum me subito fortuna percussit, nunc cogito omnia, & incerta, longe mortali hodie fieri potest, quicquid unquam potest.

EX EPISTOLA LXV.

Quirundam scripta clarum habent tantum nomen, cætera exangula sunt. Instituunt, disputant, auillantur. Non faciunt animum, quia non habent. Cum legeres Sextium diæ, uiuit, uiget, liber est, supra hominē est, dimittit me plenum ingētis fiducia. In quacumq; positione mentis sim (cum lego hunc) fatebor tibi, libet omnes esus prouocare, libet exclamare. Quid cessas fortuna, congrederere, paratum uides, illius animum induo, qui quærit ubi se experietur, ubi uirtutem suam ostendat.

De scripta
nrasophé
stia.

F L O R E S

Laudes
Sextij

pecora in terra inertia uotis. Optat aprum, aut fuluum
descendere monte le ouem, libet aliquid habere quod
uincam cuius patientia exerceat. Nā hoc quoq; egre-
gium Sextius habet, quod & ostendet tibi beatae ui-
tę magnitudinem, & desperationem eius non faciet.
Scies illam esse in excelsis, sed uolenti penetrabilem,
hoc quidem uirtus tibi ista præstabit, ut illam admi-
reris, & tamen speres, ubi arte temporis multū au-
ferre solet, cōtemplatio ipsa sapientię. Non aliter ip-
sam intueor obstupescit, quam ipsum interim mū-
dum, quem sepe tanquam spector nouus uideo, ne ne-
ror itaq; inuenta sapientię, inuentoresq; adire tan-
quam multorum hereditatem iuuat. Mibi ista acqui-
sita, nihil laborata sunt. Sed agamus bonum patrem
familię faciamus ampliora quę accipimus, maioris
ista hereditas a me ad posteros transeat. Multum ad-
huc est at operis, multūq; restabit, nec ulli nato post
nulle secula præcludetur occasio aliquid adhuc adijci-
endi. Sed etiam si omnia ueteribus inuenta sunt, hoc
semper nouum erit, usus & inuentorum ab alijs sci-
entia & dispositio, putar elicta uobis medicamenta,
quibus sanarentur oculi. Non opus est mihi alia quę
rere, sed tamen morbis & temporibus aptanda sunt,
hoc asperitas oculorum conleuatur, hoc palpebrarū
crassitudo tenuatur, hoc uis subita & humor auerti-
tur, hoc auetur usus. Teras ista oportet, & eligas
tempus, adhibeas singulis modum, animi remedia in-
uenta sunt ab antiquis, quomodo autē admodum
aut

Profectus
in homi-
ne lauda-
tur.

Nota.

S E N E C A E.

aut quando, nostri operis est querere, multum egerunt qui ante nos fuerunt, sed non peregerunt. Suspiciendi sunt & ritu deorum colendi. Quid ni ego majorum uirorum & imagines habeam, incitamenta animi & natales celebrent? Quid ni honoris causa illos semper appellem? Quam uenerationem preceptoribus meis debeo, eandem illis preceptoribus generis humani, a quibus tanti boni initia fluxerunt. Si consulem uidero aut pretorem, omnia quibus honor haberi solet faciam, equo desiliam, caput adaperiam, semita cedam. Quid ergo? Marcum Catonem utriusque, & Lelium sapientem, & Socratem cum Platone, & Zenonem Cleantemque in animum meum sine dignatione summa recipiam. Ego uero illos ueneror & tuis nominibus semper assurgo. Vale.

Præceptores in pretio habendi sunt

EX EPISTOLA LXVI.

Ego quidem priora illa ago, quibus pacatur animus, & me prius scrutor. Deinde hunc mundum. Nec hoc quidem tempus perdo (ut existimas) Ista enim omnia si non concidantur, nec in hanc subtilitatem inutilem distrahantur, attollunt & leuant animum, qui graui sarcina pressus, explicari cupit, & reuerti ad illa quorum fuit. Nam corpus hoc animi pœna ac pondus est, spremente illo ugetur, in uinculis est nisi accessit philosophia, & illi respiciere rerum nature spectaculo iussit, & a ter-

Corpus quod corrumpitur aggrauat animam

F L O R E S

reuis dimisit, ad diuina, hæc libertas eius est, hæc eudæ-
 gatio, subducit interim se custodiæ in qua tenetur,
 & cælo reficitur, quemadmodum artifices ex aliqua
 ius rei subtilioris intentione, quæ oculos defatigat,
 si malignum & non præclarum lumen habent, in
 publicum prodeunt, & in aliqua regione ad po-
 puli otium dedicata, oculos libera luce delectant. Sic
 animus in hoc tristi & obscuro domicilio elusus quo-
 ties potest apertum petit, & in rerum naturæ con-
 templatione requiescit. **7** Ego non queram quæ
 sint initia uerborum, quis rerum formator, quis
 omnia in unum mersa, & materia inertem conuoluta
 discreuerit? Nō queram quas sit artifex huius mun-
 di, qua ratione tanta magnitudo in legem & ordi-
 nem uenerit, quis sparsa collegerit confusa distinxerit
 in una deformitate latentibus faciem diuise-
 rit, unde lux tanta fundatur, ignis sit, an aliquid
 igne lucidius? Ego ista non queram? ego nesciā unde
 descenderim? semel hæc mihi uidentia sint, an sepe
 nascendum, quo hinc iturus sim? quæ sedes expectat
 animam solutam legibus seruitutis humane, uetas
 me cælo interesse, id est iubes me uiuere capite de-
 nullo? Maior sum, & ad maiora genitus, quam ut
 mancipium sim meæ corporis, quod e quidem non ali-
 ter aspicio quam uinculum libertati meæ circumdatū
 hoc itaq; oppono fortuna, in quo resistat, nec per
 illud ad me ullam transire uoluis sino. Contemptus
 corporis sui certa libertas est. Seruiāt ergo deterio-

Cōtēplatio
 nostra
 quotidiana.

Nota.
 Cōtēptus
 corporis
 summa li-
 bertas est

SENECÆ.

ra melioribus, fortes simus aduersus fortuita, non contremiscamus iniurias, non uulnera, non uincula, non egestatem. Mors quid est? aut finis est, aut transitus, nec desinere timeo. Idem enim quod non coepisse, nec transire, quia nusquã tam anguste ero. Vale.

FINIS LIBRI OCTAUI EPI-
STOLARVM, SEQUITVR
NONVS, EX EPISTOLA
SEXAGESIMA SE-
PTIMA.

Rrare mihi uisus est q̄ dixit. Gra-
tior est pulchro ueniẽs e corpore
uirtus: nullo enim honestamento
eget, ipsa ei magnum sui decus est
& corpus suum consecrat. Cer-

Non in ti
bijs uiri
beneplacẽ
tũ est dño

te Claranũ nostrum coepi intueri
formosus mihi uidetur, & tãreclius corpore, quã est super ti
auimo. Potest ex casa uir magnus exire, potest & ex
humili deformiq; corpusculo, formosus animus ac ma-
gnus. Quosdã itaq; uidetur mihi in hoc natura tales
generare, ut approbet uirtutem omnĩ loco nasci. Cla-
ranus mihi uidetur in exemplar editus, ut scire pos-
semus, non de formitate corporis fœdari animũ, sed
pulchritudine animi corpus ornari. Nota hanc epi-
stolam ad finem usq; diligenter.

Omne bonum non optabile
 ¶ *Queris an omne bonum optabile sit, si bonum est, inquis, fortiter torqueri, & magno animo uri, et patienter egrotare, sequitur ut ista optabilia sint. Nihil autem uideo ex istis uoto dignum. Neminem certe scio adhuc eo nomine uotum soluisse, quod flagellis caesus esset, aut podagra distortus, aut aculeo longior factus, Distingue mihi Luciliista, & intelliges in his esse aliquid optandum, tormenta abesse a me uelim, sed si sustinenda fuerint, ut me in illis fortiter, honeste, animo se geram optabo. Quid mihi ego malum non incidere bellum, sed si incidere, ut uulnera, ut famem, & omnia quae bellorum necessitas affert, generose feram, optabo Non sum tuus, demas ut egrotare cupiam, sed si egrotandum fuerit, ut nihil intemperanter, nihil effrenate faciam, optabo. Ita non incommoda optabilia sunt, sed uirtus qua perferuntur incommoda. Hoc loco mihi Demetrius noster occurrat, qui uitam securam & sine ullis fortune incursionibus mare mortuum uocat, nihil habere ad quod exciteris, ad quod te concites cuius de nunciatione & incursum firmitatem animi tui tenes, sed in obo inconcussa iactare non est tranquillitas, malicia est. Attalus Stoicus dicere solebat. Malo me fortuna in aëstris suis quam in delitijs habeat, torqueor, sed fortiter, bene est, ocador, sed fortiter, bene est. ¶ Nihil est uirtute praestantius, nihil pulchrius, & bonum est, & optabile, quicquid ex humanis geritur imperio. Vale.*

Noti.

Tentari
ut de

SENECÆ.

EX EPISTOLA LXIX.

Utinam quidem hoc propositum sequi olim fuisset animus tibi, utinam de uita beata non in conspectu mortis ager enuis, sed nunc quoque non moreretur. Multa enim quæ superuacua eēt et inimica credituri fuimus rationi, nunc experientia credimus, quod facere solent, qui serius exeunt, & uolunt tempus celeritate reparare. Calix addamus, hæc ætas optime suat ad hæc studia. Iam disputauit, iam uita primo seruore adolescentiæ indomica assauit. Nō multum superest, ut extinguat, & quando, inquis, tibi pderit istud quod in exitu dicis, aut in quam rem? in hanc ut exeam melior. Non est tamen quod existimes ullam ætatem aptiorem esse ad bonam mentem, quàm quæ se multis experimentis, longa ac frequenti rerum patientia domuit, quæ ad salutaria, mitigatis affectibus, uenit, hoc est breuis huius boni tempus, quisquis senex ad sapientiam peruenit, amicus peruenit.

Prius
obsta,

EX EPISTOLA LXX.

Ita qui deponere uult desideria rerum omnium quarum cupiditate flagrauit, & oculos & aures ab his quæ reliquit, auertat, citior ebullat affectus quocumque se uerterit, pretium aliquod præsenso occupationis suæ inueniet. Nidllum sine auctoamento malum est. Auaritia pecuniam promittit, luxuria uarias ac multas uoluptates, ambitio purpuram & plausum & ex hoc potentiam, & quicquid potest

Auerrere
oculos a
desiderijs

F L O R E S

Mercede te uitia sollicitant, hic tibi gratis uiuendum est, uix effici toto seculo potest, ut uitia tam longa licentia tumida subigantur, et iugum accipiant. Vnam quamlibet rem uix ad perfectum adducit assidua uigilia & intentio. Si me quidem uelis audire, hoc meditare, exera te, ut moriam & excipias, & si ista res suadebit auctores. Nihil interest, an illa ad nos ueniat, an ad illam nos &c.

FINIS NONI LIBRI EPISTOLARVM, SEQVI TUR LIBER DECIMVS, EPISTOLA SEPTVAGESIMAPRIMA.

Denotat

Clemētissimus portus est aliquando petendus, nunquā recusandus. In quē si quis intra priuos annos delatus est, nō magis queri debet, quā qui cito nauigauit. Aliū enim (ut scis) uētī segnes ludūt ac detinent, & trāquillitatis lētissimo tēdio lassant, alium pertinax flatus celerissime perferit. Idē euenire nobis puta, alios uita uelocissime adduxit, quo ueniendū erat etiā cūctātibus, alios maceravit et coxit (quae ut scis) nō semper retinenda est. Non enim uiuere bonū est, sed bene uiuere. Itaq; sapiens uiuit quantū debet, non quantū potest. Nemo nostrū cogitat, quāquā sibi ex hoc domicilio exeundū. Sic ueteres inquilinos indulgētia laod, & consuetudo etiā inter iniurias detinet. V is ad uersus

SENECÆ.

uersus hoc corpus liber esse? tanquam migraturus habitas,
 propone tibi quicquid hoc cotubernio carendum, fortior eris *Vine tana*
 ad necessitatem excundi, sed quemadmodum sumus finis *quam mo*
 ueniet in mentem, omnia sine fine concupiscentibus? *riturus*
 Nullius rei meditatio tam necessaria est.

EX EPISTOLA LXXII.

Ergo te Lucili uirorum optime, et relinque
 ludum istum literarium philosophorum, qui rem
 magnificentissimam ad syllabas uocant, qui animum
 minuta docendo dimittunt et conterunt, fiet
 similis illis, qui inuenerunt ista, non qui docent, et
 id agunt, ut philosophia potius difficilis, quam magna
 uideatur. Socrates qui totam philosophiam re- *Per que*
 uocauit ad mores, et hanc summam dixit esse sapien- *uera sapi*
 tiam, bona malaque distinguere: sequere (inquit) *entia ac-*
 illos, si quid apud te habeo auctoritatis, ut sis beatus *tate*
 et te alicui stultum uideri sine, quisquis uolet tibi
 contumeliam facere, faciat et iniuriam, tu tamen
 nihil patieris, si modo tecum erit uirtus. Si uis in- *De pigri*
 quit beatus esse, si fide bona uir bonus, sine contem- *tia et pu*
 nat te aliquis, hoc nemo prestabit, nisi qui omnia *ellanum*
 bona exæquauerit, quia nec bonum sine honesto est, *tate.*
 et honestum in omnibus par est. Non putant enim
 fieri, quæ quid facere non possunt, ex infirmitate sua de
 uirtute ferunt sententiam. Quid miraris, si uiri, uel ne-
 rari, ocadi, alligari iuuat? aliquando etiam libet? Luxurio-
 so frugalitas pœna est, pigro supplicij loco labor est.

Delicta

F L O R E S

Delicatus miseretur industrij, desidioso studere torqueri est. Eodem modo hæc, ad que omnes imbecilli sumus, dura atq; intoleranda credimus, obliti quam multis tormentum sit uino carere, a primaluce excitari. Non ista difficilia sunt natura, sed nos fluidi & euerues, magno animo de rebus magnis iudicandum est, alioqui uidebitur illarum uitium esse, quod nostrum est, sic quedam rectissima (cum in sequana demissa sunt) speciem aurui præfractiq; uisutibus reddunt. Magna pars est profectus, uelle proficere. Huius rei conscius mihi sum, uolo, & tota mente uolo, te quoque instinctum esse & magno ad pulcherrima procreare impetu uideo, properemus, ita denum uita beneficium erit, alioqui mora est, & quidem turpis inter fœda uersantibus. Id agamus ut nostrum omne tempus sit. Non erit autem, nisi prius nos nostri esse ceperimus, quando continget contemnere utramq; fortunam, quando continget omnibus oppressis affectibus, & sub arbitrium adductis, hæc uocem emittere uici. Quem uicerim queris? Non Persas, nec extrema Medorum, nec si quid ultra Dacæ bellicosum idcet, sed auaritam, sed ambitionem, sed metum mortis, qui uictores gentium uicit.

Profectus
in quo cō
sistit

DE RE EPISTOLA LXXIII.

Resistendum est occupationibus, nec explicans de, sed submouende sunt. Tempus quidem nullum est parum idoneum studio salutari, atqui multi in-

et illa

ter illa non student, propter quæ studendum. Inadædet Verū gū
 aliquid quod impediatur, non equidem eum, cuius ani- diū in quo
 mus in omni negotio letus atq; alacer est. Imperfē-
 ctis adhuc interfcinditur lætitia. Sapientis uero con-
 textitur gaudium, nullaq; rumpitur fortuna semper
 & ubiq; tranquillum est. Solebat Attalus hæc ima-
 gine uti, uidisti aliquando canem, missa a domino fru- Cōpara
 stra panis aut carnis aperto ore captantem quicquid ~~no~~
 excepit protinus integram deuorat, & semper ad
 spem futuri hiat. Idem euenit nobis, quicquid expe-
 ctantibus fortuna proiecit, id sine ulla uoluptate di-
 mittimus, statim ad alterius rapinam credi, & atro-
 niti, hoc sapientia non euenit, plenus est, etiam si quid
 obuenerit, secure excipit, ac repouit, lætitia fruitur
 maxima, continua, sua, habet aliquis bonam uolunta-
 tem, habet profectum, sed cui multum desit a summo,
 hic deprimitur alterius & extollitur ac modo in cœ-
 lum eleuatur, modo defertur ad terram. Impeditis ac
 rudibus nullus præcipitationis finis est.

DE EX EPISTOLA LXXIII.

7 Credamus itaq; Sextio monstranti pulcherri-
 mum iter & clamanti, hæc itur ad astra, hæc secun-
 dum frugalitatem, hæc secundum temperantiam, hæc
 secundum fortitudinē. Non sunt Dij fastidiosi, non in-
 uidi, admittunt & ascendētib; manum porrigunt. Deus suū
 Miraris homines ad deos ire, Deus ad homines ue- nobis dat
 nit. Nulla sine Deo mens bona est. Semina in corpo- gratiam
 ribus hu

F L O R E S

ribus humanis diuina dispersa sunt, quæ si bonus auctor excipit, similia origini procedunt, & paria his ex quibus orta sunt, surgunt. Si malus, non aliter quam buxus sterilis ac palustris necat, ac deinde creat purgamenta pro frugibus.

DE EPISTOLA LXXV.

Omniùm animos mala aliena ac repentina sollicitat, quemadmodum auis etiam inanis fundæ sonus territat, ita nos non ad ictum tantum exagitemur, sed ad crepitum. Non potest ergo quisquã beatus esse qui huic se opinioni credidit. Non enim beatus est, nisi quod intrepidum. Inuit suspecta male uiuitur. Quisquis se multũ fortunis dedit, ingentem sibi materiam perturbationis et inexplicabilem fecit, una hæc uia est ad tuta uadenti, et externa despicere, & honesto contentũ esse. Nam qui aliquid uirtute melius putat, aut illum præter illam bonũ, ad hæc quæ a fortuna sparguntur sinum expandit, & sollicitus misilia eius expectat, hanc imaginẽ animo tuo proponit. Ludos facere fortunam, & in hunc mortuum cœtum, honores, diuitias, gratiam excutere, quorum alia inter diripientiũ manus scissa sunt, alia infida societate diuisa, alia magno detrimento estrũ in quos deuenere prensa, ex quibus quedam aliud agentibus inciderunt, quedam quia nimis captabantur amissa, & dum auide rapiuntur, expulsa sunt. Nulli uero etiã qui rapina feliciter æsit, gaudium ra-

Fortuna
opes non
aiun aufer
re potest.

diam ra

S E N E C A E.

dium rapti duravit in posterum. Summum bonum Rapina
 num in animo contineamus, obsolescit si ab optima uō dicitur
 nostri parte, ad pessima transit, & transfertur ad
 sensus qui agiliores sunt animalibus mutis. Non est
 summa felicitatis nostræ in carne ponēda. Bona illa
 sunt uera, quæ ratio dat solida ac sempiterna, quæ
 cadere nō possunt, nec decrescere quidem aut minui.
 Cetera opinione bona sunt, & nomē quidem habēt
 commune cum ueris, proprietates in illis boni non est.
 Itaq; commoda euocentur (ut & nostra lingua utar)
 producta. Ceterum sciamus mancipia nostra esse nō
 partes, & sint apud nos. Sed ita, ut meminimus Optima
 extra nos esse, etiam si apud nos sint, inter subiecta queq; eli
 & humilia numerentur, propter quæ nemo se at
 tollere debeat. Quid enim stultius, quā aliquem genda
 eo sibi placere, quod ipse non fecit? Omnia ista a no
 bis abscedant, non hæreant, ut si abducantur, sine ulla
 nostri laceratione discedant. Utamur illis non glo
 riemur, & utamur parce, tanquam depositis apud
 nos, & abituris. Quisquis illa sine ratione possedit,
 non diu tenuit.

EX EPISTOLA LXXVI.

Hæc sit propositi nostri summa, quod sentimus Verba cū
 loquamur, qd' loquimur sentiamus. Cōcordet sermo uita con
 cū uita. Ille promissum suū impleuit, q' & cū uideat cordent
 illū, et cū audias, idē est, uidebimus qualis sit, quātus
 sit, an unus sit, nō delectem uestra uerba, sed profint.
 Non quæ

F L O R E S

Non querit aeger medicum eloquentem, sed sanantem, sed si ita competit. Ut idem ille, qui sanare potest, compte de his que facienda sunt, differat, boni consulet, non tamen erit quare gratuletur sibi, q̄ incidit in medicum etiam disertum. Hoc enim tale est, quale si peritus gubernator etiam formosus est.

Medicus

eloquens

non uti

lis.

Iam dudum gaude, si sufficis rebus, quandoq; multa discas, quando didiceris affiges tibi, ita excidere non possit, quando illa experieris. Non enim ut cetera memoriae tradidisse satis est, in opere tentanda sunt.

Non est beatus qui sat illa, sed qui facit. Cogita quantum circa te uideas malorum, aspice quam nullum sit ne phas sine exemplo, quantum quotidie nequitia proficiat, quantum publice priuatimq; peccetur. Intelli-

Mundus
in mali-
gno posi-
tus.

ges satis nos consequi, si inter pessimos non sumus. Ego uero, inquis, spero me posse & amplioris ordinis fieri, optauerim & hoc nobis, magis quam promiserim, preoccupati sumus, ad uirtutem contendimus, inter uitia districti, pudet dicere, honesta colimus quantum uacat, at q̄ grande premium nos expectat, si occupationes nostras & mala tenacissimè abraumpimus, non cupiditas nos, non timor pellet, magitati terroribus, in corrupti uoluptatibus, nec mortem horrebimus, nec deos, sciemus mortem malum non esse, deos malos non esse, tam imbecillum est, quod nocet, quam cui nocetur, optima & noxa carentia expectant nos, si ex hac aliquando fecer, in illud euadimus sublime & excelsum, tranquillitas animi
expulsis

expulsis, erroribus absoluta libertas. Queris quæ sit Libertas
 ista? non homines timere, nõ deos, nec turpia uelle, nec absoluta
 nimia, in seipsum habere maximam potestatem. Inest quæ sit.
 mabile bonum est, suum fieri. V. c. e.

DE X EPISTOLA LXXVII.

Si quis omnia habeat, ualetudinem, diuitias, ima-
 gines multas, frequens atrium, sed malus ex con-
 fesso sit, improbabis illum. Item si quis nihil quidem
 aliorum quæ retuli habeat, deficiatur pecunia, clien-
 tum turba, nobilitate, et auorum, pro auorumq; se-
 rie, sed ex confesso bonus sit, probabis illum, ergo est
 unum bonum hominis, quod qui habet, etiam si alijs
 destituitur, laudandus est: quod qui non habet in oim
 aliorum copia damnatur ac reijcitur, quæ conditio re-
 rum eadem et hominum est. Naui bona dicitur, nõ
 quæ pretiosis coloribus picta, nec cui argentum ro-
 strum est, nec cuius tutela ebore celata est, nec quæ
 fiscis ac opibus regijs pressa est, sed stabilis ac firma
 et iuenturis aquam excludentibus spissa, ad ferendũ
 inarsum maris solida, gubernaculo parens, uelox et
 non sentiens uentum. Gladium bonum dicitur, non
 decuratum est baltheus, nec cui uagina gemmis distin-
 guitur, sed cui ad secandum subtilis acies, et micro-
 numimentum omne rupturus. Regula nõ quàm for-
 mosa, sed quàm recta sit queritur: eo quicq; lauda-
 tur, cui comparatur, quod illi proprium est. Ergo in
 homine quoq; nihil ad rem pertinet quantum aret,

Virtutab
 oibus lau
 datur.

Compara
 tio nauis
 et gladij.

Bonitas
 solum hoĩ
 conuenit.

F quantum

FLORES

quantum sceneret, a quam multis salutetur, quam
 precioso incumbat lecto, quam perluado paulo bi
 bat, sed quam bonus sit. Bonus autem est, si ratio ex
 plicita & recta est, & ad naturæ uoluntatem accom
 modata, hæc uocatur uirtus, hoc est honestum, et uni
 cum hominis bonum. Nam cum sola ratio perficiat
 hominem, sola ratio perfecta beatum facit, hoc au
 tē uerū hominis bonū est, quo uno beatus efficitur.

Fortuna
 mutabilis
 est

Virum bonum concedas necesse est, summæ pie
 tatis ergo deos esse. Itaq; quicquid illi acciderit, equo
 animo sustinebit. Sciet enim id accidisse lege diuina,
 qua uniuersa procedunt. Hoc ergo unum bonum
 est, quod non tantum perfectus animus, sed genero
 sus quoq; & indolis bonæ sentit, cætera leuia sunt,
 mutabilia, itaq; soliate possidentur, etiam si fauente
 te fortuna in unum congesta sunt, dominis suis in
 ambunt graua, & illos semper premunt, aliquan
 do illudum, Nemo ex istis quos purpuratos uides fœ
 lix est, non magis quam ex illis quibus scæprum &
 chlamydem in scæna fabulæ assignant, cum præscute
 populo elati inæsserunt, & cothurnati, simul exie
 runt, excalantur, & ad staturam suam redeunt.
 Nemo istorum quos diuitiæ, honoresq; in altiore fœ
 stigio ponunt, magnus est, quare ergo magnus ui
 detur? cum basilium sua metire paruus pumilio, licet
 in monte constiterit. Colossus magnitudinem suam
 seruabit, etiã si steterit in puteo. Hoc laboramus et
 ror, sic nobis imponitur, quod neminem æstimamus

Æstima
 tio homi
 nis ueræ

S E N E C A E.

eo quo est, sed adijcimus illi & ex quibus adornatus est. At qui cum uoles ueram hominis estimationem inire & scire qualis sit, nudum inspice, ponat patrimonium, ponat honores, & alia fortunæ mendacia, corpus ipsum exuat, animum intueri qualis quantusque sit, alieno an suo magis, si erectis oculis gladios micantes uidet, & si scit sua nihil interesse, utrum anima per os, an per iugulam exeat, beatum uoca.

Si cū illi denunciata sunt corporis tormenta, & que ^{Fortuna} assu ueniunt, & que potentioris iniuria, si uincula ^{hominis} & exilia, & uanas humanarum formidines mentium, securus audit, & dicit, nou ulla laborum onerigo noua mi facies inopinae surgit, omnis præcepti atque animo mecum ipse peregi, tu hodie ista denuntias, ego semper denunciaui tibi, hominem parauit ad humana, præcogitati mali mollis ictus uenit. At stultis & fortunæ credentibus, omnis uidetur noua rerum & inopinata facies, magna autem pars est apud imperitos, mali nouitas, hoc ut scias, ea que putauerunt aspera, cum assuecere patiuntur. Ideo sapiens assuescit futuris malis, & que alij diu patiente lenia faciunt, hic lenia facit diu cogitando: audimus aliquando uoces imperitorum dicentium. Sciebā hoc mihi restare. Sapiens scit sibi omnia restare, quicquid factum est, dicit sciebam.

LIBRI DECIMI EPISTOLARVM FINIS.

F 2 SE

SEQUITUR LIBER VNDECIMVS, EPISTOLA LXXVIII.

Oēs uari
negasse est

Emo tam imperitus est, ut nesciat sibi quicquam moriendum, tamen cum prope accesserit, tergiuersatur, tremit, plorat. Nonne tibi uidebitur stultissimus omnium, qui fleuerit quod ante annos nulle non

uixerat: a que stultus est, qui flet, quod post annos mille non uiuet, haec paria sunt, non eris, nec fuisti, utrumque tempus alienum est, in hoc punctum coniectus es, quod ut extendas, quousque extendas? quid fletis? quid optas? perdis operam. Desine facere Deum flecti sperare precando, fixa et rata sunt, et magna atque aeterna ne cessitate ducuntur, eois, quo omnia cunt

Quid tibi nouum est? ad hanc legem natus es, hoc patri tuo accidit, hoc matri, hoc maioribus, hoc omnibus ante te, hoc omnibus post te. Series inuicta et

Mors eō nulla mutabilis ope illigat ac trahit cuncta. Nullum manus oī sine exitu iter. Infelix seruis hominibus, seruis rebus, seruis uitae, Nam uita si moriendi uirtus abest, seruitus est. Et quid habes propter quod expectes? uoluptates ipsas quae te morantur ac retinent consumpsisti, nulla tibi noua est, nulla non iam odiosa ipsa satietate, quis sit uini, quis mali sapor scis, nihil interest, centum per uesicam tuam, an mille amphorae transeant, saccus est. Quid sapiat ostreum, quid nullus optime nosti, nihil tibi luxuria tua in

futuros

S E N E C A E.

futuros annos intactum reseruauit, atq; hæc sunt a quibus inuitus diuelleris. Quid enim, inquam, fecisti luce dignum, confitere non curie te, non fori, non ipsius naturæ rerum desiderio, tardior em ad moriendum fieri. Inuitus relinquis macellum, in quo nihil reliquisti. Quomodo fabula, sic uita, non quam diu, sed quam bene acta sit, refert: nihil ad rem pertinet, quo loco desinas, quocumque uoles, desine, tantum bonam clausulam impone: Vale.

DE EPISTOLA LXXIX.

Quid porro nihil agere te credis, si temperans æger es? Ostendes mihi morbum posse superari, uel certe sustineri. Est mihi crede, uirtuti etiam in lectu. Etiam uirtus lo locus. Non tantum arma & acies dant argumen. si in lectu ta alacris animi indomitique terroribus, & in uestibulo lo locus mentis uir fortis apparet, habes quod agas, bene lu. Etare cum morbo, si nihil te coegerit, si nihil exorauerit, insigne prodis exemplum. Sed omnia ista facile perferemus, sorbitionem, a quam alidam, et quic quid aliud intolerabile uidetur delicatis & luxu fluentibus, magisq; animo quam corpore morbidis, tan Non timo tum mortem desinamus horrec. Desinemus autem, re mortem. si fines bonorum & malorum cognouerimus. Ita demum nec uita tædio erit, nec mors timori. His te cogitationibus recrea, & interim epistolis nostris uacando, ueniet aliquod tempus, quod nos iterum iungat ac misceat, quantum libet sit illud, longum

FLORES

ficiet scientia utendi. Nam ut Possidonius ait, unus dies hominum eruditorum plus patet, quam imperiati longissima aetas. Interim hoc tenet, hoc morde, aduersus non succumbere, laetis non credere, omni fortuna licentiam in oculis habere, tanquam quicquid potest facere, factura sit, quicquid expectatum est diu, leuius accedit. Vale.

EX EPISTOLA LXXX.

Gloria
umbra
uirtutis
est

☞ Gloria umbra uirtutis est, etiam inuitos comitabitur. Sed quemadmodum aliquando umbra ante ecedit, aliquando sequitur, uel a tergo est. Ita gloria aliquando ante nos est, uisendamque se praebet, aliquando in uerso est, maiorque quo serior, ubi inuidia secessit, quum diu uidebatur furere Democritus? uix recepit socratem fama. Quam diu Catonem ciuitas ignorauit, respuit, nec intellexit, nisi cum perdidit Rutilij innocentis ac uirtus lateret, nisi accepisset iniuriam. Dum uiolatur, effulsit, nunquid non sortis gratias egit, & exilium suum complexus est? De his loquor, quos illa illustrat fortuna, dum uexat, quam multorum profectis in notitiam euasere post ipsos quam multos fama non exceperit sed eruit?

Non.
Eug, tac
quic, a.

☞ Nulla uirtus latet, & latuisse non ipsius est damnum. Veniet qui conditam & seculi sui malignitate compressam dies publicet, paucis natus est, qui populum etatis suae cogitat. Multa annorum milit, multa populorum superuenient. Ad illa respice, etiam si omnibus

S E N E C A E,

omnibus tecum uiuentibus silentium, liuor indixerit uenient qui sine offensa, sine gratia iudicent. Nihil sē mulatio proficit, paucis imponit leuiter extrinsecus inducta facies, ueritas in omnem partē sui semper eadem est. *Quæ decipiūt nihil habent solidi. Tenuē est mendacium, perluet, si diligenter inspexeris.*

De mendacido

EX EPISTOLA LXXXII.

☞ Cogito mecum quā multi corpora exerceant quā ingenia pauci, quantus ad spectaculum non sine dele & lusorium fiat concursus, quanta sit circa artes bonas solitudo, quā imbecilli animo sint, quorū lacertos humerosq; miramur. Illud maxime reuoluo mecum, si corpus perduci exercitatione ad hanc patientiam potest, quæ & pugnos pariter & calces non unius hominis ferat, quæ solcm ardentissimum in feruentissimo puluere sustineat aliquis, & sanguine suo madens, dicim dicat, quanto facilius animus corroborari possit, ut fortune ictus inuictus accipiat, ut proiectus, ut conculcatus exurgat. Corpus enim multis eget rebus ut ualeat. Animus ex se, crescat, se ipse alit, se exerct. Illi multo cibo, multa portione opus est, multo oleo, longa deniq; operaz tibi continet uirtus sine apparatu, sine impensa. Quicquid Bonum facere te potest bonum, teum est. Quid tibi opus hois est? est ut sis bonus uelle. Quid autem melius potes uelle in uoluntate quā eripere te huic seruituti, quæ omnes premit, tunc. quam mancipia quoque conditionis extreme, &

Corporibus student omnes

inhib

F L O R E S

in his sordibus nata omnimodo cruce conantur, peccatum suum quod comparauerunt, ventre fraudato, pro capite numerant.

Omniuamistorum personata felicitas est, quos supra capita hominum, supraq; turbam delicatos leticia suspendit. Contemnes illos, si dissipaueris.

Equum empturus solui iubes stratum, detrabis uestimenta uentalibus, ne qua uitia corporis lateant, hominem inuolutum aestimas! Mangones, quicquid est quod displicat, aliquo lenocinio abscondunt. Itaq; eminentibus ornamenta ipsa suspecta sunt, siue cruris alligati, siue brachium aspicientes, iudari iuberes et ipsum tibi corpus ostrudi. Vides illum Scythiae Sarmatiaeue regem, insigni capitis decorum, si uis illum aestimare, totumq; seire qualis sit, fisciam solue, multum mali sub illa latet. Quod de alijs loquor, si perpendere te uoles, se pone pecuniam, domum, dignitatem, intus tripse considera, nunc qualis sis alijs credis. Vale.

EX EPISTOLA LXXXII.

Abstrahunt a recto diuitiae, honores, potentia, et caetera, quae opinione nostra chara sunt, pretio suo uilia. Nescimus aestimare res, de quibus non cum fama, sed cum rerum natura, deliberandum est. Nihil ducunt et ui habent ista magnificum, quo mentes nostras in se trahunt, praeter hoc, quod mirari illa consueuimus. Non enim quia concupiscenda sunt laudantur, sed concupiscuntur, quia laudata sunt.

*Felicitas
poterunt
personas
ta est,*

*Bona et
duca et ui
lia sunt*

EX EPISTOLA LXXXIII.

➤ Omnis res, quod non habuit decus, uirtute addita sumit. Cubiculum lucidum dicimus, hoc idem obscurissimum est nocte. Dies illi lucem infundit, nox eripit. Sic istis que a nobis indifferentia ac media dicitur; bonum tur, diuitijs, moribus, forma, honoribus, regno & cōtra morti, exilio, malæ ualitudini, doloribus, que que alia aut minus, aut magis perimimus, aut malitia, aut uirtus dat boni, uel mali nomen, Massa per se nec calida nec frigida est. In fornacem coniecta conaluit. In aquam reuissa refrigit. Mors honesta est, per illud quod honestum est. Id est, uirtus & animus externa contemnens.

➤ SEQUITUR LIBER DVODECIMVS. EX EPISTOLA OCTOGESIMA QVARTA.

Non est animus in sua potestate, ebrietate deuictus, que ma ad modū m̄ sic dolia ipsa rūpuntur. Et omne quod in imo iacet, abditū effertur, et prodit in mediū. Onerati uero quemadmodū non cōtinent abū uino redūdante, ita ne secretū quidē, Quod sup̄ alienū q̄ est, pariter effundunt. Interim si hoc colligere uis, uirum bonum non debere ebrium fieri. Cur syllogismis agis die quā turpe sit plus cibi ingerere quā capiat, & stomachi sui non nosse mensuram, quā

De ebrietate

F L O R E S

multa ebrii faciunt, quibus sobrii erubescant. Nihil aliud esse ebrietatem, quam uoluntariam insaniam. Extende in plures dies illum ebrii habitum, Nūquid de furore dubitabis? Reser Alexandri Macedonis exemplum, qui Clitum charissimum sibi ac fidelissimū inter epulas transfudit, & intellecto sacuore, mori uoluit. Eruit omne uitium ebrietas, & in cœdit, & detegit, obstantem malis ornatibus uerecundiam remouet. Plures enim pudore peccandi, quam bona uoluntate, prohibitis abstinent. Vbi possedit animum nimis uis uini, quicquid mali latebat, emergit. Non facit ebrietas uitia, sed protrahit, tunc libidinosus ne cubiculum quidem expectat, sed cupiditatibus suis, quantum petierint, sine dilatione permittit, tunc impudicus morbum proficitur ac publicat, tunc petulans non linguam, non manum continet. Crescat insolenti superbia, crudelitas se uo, malignitas liuidio, omne uitium detegitur & prodit. Adijce illum ignorance sui dubia, & parum explanata uerba, in ætos oculos, gradum errantem, uertiginem capitis, tecta ipsa mobilia, uelut aliquo turbine arcum agente totam domum, stomachi tormenta, cum esset uesat merum, ac uiscera ipsa distendit, tunc tamen utantq; tolerabile est, dum illis uis sua est. Quid cum summo uitiatur, & quæ ebrietas fuit, cruditas facta est? Cogita quas clades ediderit publica ebrietas. hæc acerrimas gentes bellicosasq; hostibus tradidit. Hæc multorum aunorum pertinacia bello defensa

Quid nō designat ebrietas

SENECÆ.

moenia patefecit, hæc cotumacissimos & iugum rea-
 cuantes in alienum egit arbitrium, hæc iniectas ad
 es vero domuit. Alexandrum, cuius modo feci menti
 onem, tot itinera, tot prælia, tot byemes, per quas ui- Omne
 eta temporum locorumq; difficultate, transerat tot malū ex e
 flumina ex ignoto cadentia, tot maria tutum dimise- briente
 runt, intemperantia bibendi, & ille Herculaeum ac
 fatalis cyphus condidit. Quæ gloria est capere mul-
 tum: cum penes te palma fuerit, & propinationes nra-
 as strati summo ac uomitantes recusauerint, cum su-
 perstes toto conuiuio fueris, cum omnes uiceris uirtu-
 te magnifica, & nemo tam uini capax fuerit, uinceris
 a dolio. Marcium Antonium magnum uirum, & inge-
 nij nobilis, quæ alia res perdidit, & in externos mo-
 res ac uitia non Romana traiecit, quàm ebrietas
 & Proba istas quæ uoluptatis uocantur, ubi trans-
 scenderint modum, pœnas esse.

EX EPISTOLA LXXXV.

Alit lectio ingenium, & studio fatigatum non Alterna
 sine studio tamen, reficit, nec scribere contum, nec tã- no in omi
 tum legere debemus. Altera res contristabit uires, nibus nec
 & exhaustiet. De stilo dico, altera soluet ac diluet, cessaria
 Inuicem hoc & illo commutandum est, & alterum
 altero temperandum, ut quicquid lectione colle-
 ctum est, stilus redigat in corpus. Apes (ut aiunt)
 debemus imitari, quæ uagantur & flores ad mel fa-
 ciendum idoneos carpunt, Deinde quicquid attulere
dispo

F L O R E S

disponunt, ac per fauos digerūt, & (ut Vergilius no-
 ſter ait, liquētia mella ſtipant, & dulci diſtendunt ne-
 ctare allas. De illis nō ſatis conſtat, utrū ſuccū ex flo-
 ribus ducant, qui protinus mel ſit, an quæ collegerunt
 in hunc ſaporē, mixtura quadā & proprietate ſpiri-
 tus ſui mutant. Quibusdā enim placet, nō faciēdi mel-
 lis ſcientiā eſſe illis ſed colligendi. Aiunt inueniri apud
 Indos mel in arundinū folijs, quod aut ros illius cœli
 aut ipſius arundinis humor, dulcis & pinguior gi-
 gnat. In noſtris quoq; herbis uim eandem, ſed minus
 manifeſtā & notabilē poni, quā perſequatur & con-
 trahat animal huic rei genitū. Quidā exiſtimāt cōdi-
 tura & diſpoſitione in hāc qualitatē uerti, quæ ex re-
 nerrimis uirentiū florentiūq; decerpſerint, non ſine
 quodā (ut ita dicā) ſermiēto, quo in unū diuerſa coale-
 ſcūt. Sed ne ad aliqd̄ de quo agitur adducar, nos quo-
 q; has apes debemus imitari, & quæcūq; ex diuerſa
 lectiōne congeſimus, ſeparare, melius enim diſtincta
 ſeruantur. Aſſentiamur illis fideliter & noſtra facia-
 mus, ut unū quoddā fiat ex multis, ſicut unus nume-
 rus fit ex ſingulis, cū minores ſummas & diſſidentes
 cōpuatio una cōprehendit, hoc ſciat animus noſter.

Apum di-
 ligentiæ
 & uirtu-
 tis.

Apes imi-
 tari debe-
 mus.

➤ EX EPISTOLA LXXXVI.

Sapiens
 uia regia
 incedit

➤ Ita nulla fortuna, nulla res, actus ſapientis exclu-
 dit. Id enim ipſum agit, quo alia agere prohibetur.
 Ad utroſq; caſus aptus eſt, bonorum rector eſt, malo-
 rū uictor. Sic ſapiēs uirtutē ſi licebit in diuitijs expli-
 cabit.

S E N E C A E.

eabit, si minus, in paupertate, si poterit, in patria, si minus in exilio, si poterit, imperator, si minus, miles, si poterit, integer, si minus, debilis, quacūq; fortunā accēperit, aliquid ex illa memorabile efficiet. Certi sunt domitores ferarum, qui saeuissima animalia & ad occursum exterrētia, hominē docēt pati sub iugum, nec asperitatem excussisse contenti, usq; in contubernium mitigant. Leonibus magister manū insertat, osculatur Tigrim suū custos. Elephantem minius & Aethiops iubet subsidere in genua, ambulare per funem. Sic sapiens est artifex domandi mala. Dolor, egestas, ignominia, carcer, exilium, ubique horrenda, cum ad hunc peruenere, mansueta sunt. Vitare uitia.

FINIS LIBRI DVODECIMI.
SEQVITVR LIBER TERTIVS
DECIMVS EPISTOLARVM.
SENECAE EX EPISTOLA
OCTOGESIMA
SEXTA.

Magna ergo me uoluptas subit contemplantem mores Scipionis ac nostros. In hoc angulo ille Carthaginis horror, cui Roma debet, quod tantum semel capta est, abluebat corpora laboribus rusticis fessum, exercebat enim opere se terramque (ut mos fuit priscis) ipse subigebat. Sub hoc ille tecto tam sordido stetit, hoc illum pauidentiū nile susti-

De frugalitate Scipionis.

F L O R E S

hoc illum pavementum nile sustinuit. At nunc quis est qui sic lauari sustineat? pauper sibi uidetur ac sordidus, nisi parietes magnis & pretiosis orbibus resulerint, nisi Alexandrina marmora Numicidis crustis distincta sint, nisi illis undiq; operosa & in picture modum uariata circumlicio pretextatur, nisi iatro condatur camera, nisi Thasius lapis, quondam rarum in aliquo spectaculum templo, piscinas nostras arcum aederit, in quas multa sudatione corpora nostra exinanita demittimus, nisi aquam argentea epitomia fuerint, & adhuc plebeias fistulas loquor, quid cum ad balnea libertinorum perueno? quantum statuarum impense caussa? quantum columnarum est nihil sustinentiam, sed in ornamentum positarum impense causa? quantum aquarum per gradus cum fragore labentium? Eo delitiorum peruenimus, ut nisi gemmas calcare uoluimus.

DE EX EPISTOLA LXXXVII.

Frugilitas Seneca

¶ Durat adhuc peruersa recti uerecundia, quoties in aliquem comitatum lautioiorem incidimus, inuitus erubescio, quod argumentum est, ista quae probo, quae laudo, nondum habere certam fidem & immobilem. Qui sordido uehiculo erubescit, pretioso gloriabitur. Parum adhuc profeci, nondum audeo frugalitatem palam ferre, etiam nunc curo opiniones uictorum, contra totius generis humani opiniones mittenda uox erat, insanitis, erratis, superetis ad superua-

S E N E C A E.

ca, neminem aestimatis suo. Nam haec quoque iam ex
 pensa fertis, late possidet, sed multum debet, habet
 domum formosam, sed alienis nummis paratam, su-
 miliam nemo atto speciosiore produat, sed nomi-
 nibus non respondet. Si creditori soluerit, nihil illi
 supererit. Idem in reliquis quoque scire debetis,
 ex ceteris quantum propriis quisque habeat. Diuitem illum
 putas, quia aurea supellex etiam in uia eum sequitur,
 quia in omnibus prouincijs arat, quia magnus calen-
 darij liber uoluitur, quia tantum suburbani agri pos-
 sidet, quantum inuidiose in desertis Apuliae possides
 retinet. Cum omnia dixeris, pauper est, quare? quia de-
 bet, quantum inquis: omnia, nisi forte iudices inter-
 esse, utrum aliquis ab homine, an a fortuna mutuum
 sumpserit. Quid ad rem pertinet mule saginatae,
 unius omnes coloris? Quid ista uehicula caelata? in-
 frænati ostro, alipedes, pictisque tapetis. Aurea pe-
 ctorebus demissa monilia pendent. O quantum erat
 saeculi deas imperatorem triumphalem Censorium
 (et quod super omnia haec est) Catonem uno caballo
 esse contentum, et ne toto quidem. Partem eius sar-
 cinæ ab utroque latere dependentes occupabant.

Viduo nou futurum finem in ista materia ullam, nisi
 quem mihi ipse scero

➤ Bonum non in omnes cadit, nec quemlibet pos-
 sessorem patitur. Vide quid quaeque ferat regio, et
 quid quaeque reuerset. Hic segetes, illic ueniant foelie
 auis uuae. Arborci foetus alibi, atque iniussa uire saue.

Gramina

Amarus
 uere pau-
 per est

Vna que
 quer ego
 sua dona
 habet

F L O R E S

Gramina, nonne uides croceos, ut Tmolus odores
India mittit ebur, molles sua thura Sabei. Ac Calibes
nudi ferram. Ista in regiones descripta sunt, ut neces-
sarium mortalibus esset inter ipsos commercium, si
iniuriam alijs ab alio aliquid peteret.

VEX EPISTOLA LXXVIII.

**Delibera-
libris arti-
bus** Quidam illud de liberalibus studijs querendum
iudicauerunt, an uirum bonum facerent. Ne pro-
mittunt quidem, neq; huius rei scientiam affectant.
**Gramma-
tica.** Grammaticus circa curam sermonis uersatur & si
latius euagari uult circa historias. Iam ut longissi-
me sues suos proferat circa carmina. Quid horum ad
uirtutem uia struit? Syllabarum enarratio, & uerbo-
rum diligentia, & fabularum memoria, uersuum lex
ac modificatio? Quid ex his metum demit, cupidita-
tem eximit, libidinem frenat? Ad Geometriam trans-
eamus & ad Musicam, nihil apud illos inuenies, quod
uetet timere, uetet cupere. Quisquis haec ignorat,
alud frustra sit. Queris Vlixes ubi errauerit potius,
quam efficias ne nos semper erremus? non uocat du-
dire, utrum inter Italiam & Siciliam iactatus sit, an
extra notum nobis orbem, neq; enim potuit in tam
angusto pati tam longos errores, seu tam longas tem-
pestates, nos animi quotidie iactant, & nequitia in
omnia Vlixis mala impellit, non deest forma quae sol-
licitet oculos, non hostis, hinc e monstra effera & bu-
miano cruore gaudentia hinc insidiosa blandimenta

S E N E C A E.

aurium, hinc naufragia & tot uarietates malorum,
 hoc me doce quomodo patriam amem, quomodo uxorem,
 quomodo patrem, quomodo ad hec tam honesta
 sta, uel naufragus nauigenti. Quid inquiris an Pe-
 nelope impudica fuerit, an uerba seculo suo dederit,
 an Ulysses illum esse quem uidebat, antequam sciret
 suspicata sit? Doce me quid sit pudicitia, & quantum
 in ea bonum, in corpore, an in animo posita sit. Ad
 musicam transeo, doce me quomodo inter se acutae
 ac graues uoces consonent, quomodo numerorum
 dissimilem reddentium sonum fiat concordia. Fac po-
 tius quomodo animus secum meus consonet, nec con-
 silia mea discrepent. Moustras mihi qui sunt modi fle-
 biles, moustra potius quomodo inter aduersa non
 emitam flebilem uocem. Metiri me geometres do-
 cet latifundia, potius doceat quomodo metiar quan-
 tum homini sit satis. Numerare me docet arithme-
 tica & auaritie commodare digitos, potius doceat
 nihil ad rem pertinere istas computationes, non esse
 foeliciorem, cuius patrimonium tabularios lassat,
 imo quam superuacua possideat, qui infelicissimus
 futurus est, si quantum habeat, per se computare
 cogatur. Quid mihi prodest scire agellum in par-
 tis diuidere, si nescio cum fratre diuidere? Quid pro-
 dest colligere subtiliter pedes iugeri, & comprehen-
 dere etiam si quid decempedam effugit, si tristis
 me facit uicinus potens, & aliquid ex meo abradens?
 Doce me quomodo nihil perdam ex finibus meis, et

Musica

Geometria

Arithmetica

F L O R E S

ego disare uolo, quomodo te eos hilaris amittam. Pa-
 terno agro, inquit, & auito expellor, quid ante aui-
 tuum, quis istum agrum tenuit? Cuius (nou dico ho-
 minis) sed populi fuerit expedire potes? nō dominus
 isto sed colonus intrasti. Cuius colonus es? Si bene
 tecū agitur, heredis. Negant iurisperiti quicquam
 usu capi, quod publicum est, publicum est hoc quod te-
 nes, & quidem generis humani. O egregiam artem
 scis rotunda metiri, in quadratum redigis, quamcūq;
 acceperis formam, interualla syderum dicis, nihil est
 quod in mensuram tuam non cadit. Si artifex es, me-
 tire hominis animum, dic quā magnus sit, dic quam
 pusillus sit. Scis quæ recta sit linea, quid tibi prodest,
 si quid in uita rectum sit ignoras? Venio nunc ad il-
 lum qui caelestium notitia gloriatur. Frigida satur-
 ni quo sese stella receptet. Quos ignis caeli Cylle-
 nius erret in orbem, hoc scire quid proderit? ut solis
 citus sim, cum Saturnus & Mars ex contrario sta-
 bunt, aut cum Mercurius uespertinū faciet occasum
 uidente Saturno. Potius hoc disam, ubicunq; sunt
 ista propitia esse, non posse mutare, agit illa conti-
 nuus ordo fatorum & inuitabilis cursus. Per sta-
 tas uiaes remeant. Effectus rerū oīm aut mouent aut
 notant, sed siue quicquid euenit faciunt, quid immu-
 tabilis rei notitia proficiat? siue significat, quid re-
 fert providere, quod effugere non possis? Scias, ista,
 nescias, fient. Si uero solem ad rapidum strillasque se-
 quentes, Ordine respicies, nunquam te crastina fallat

Hora

Astrono-
mia

S E N E C A E.

Hora, nec insidijs noctis capere serena. Nunquid
 me crashius non fallit hora? fallit enim quod nescienti
 euenit. Ego quid futuram sit nescio, quid fieri possit
 scio. Solae autem liberales sunt imo (ut dicam uerius)
 liberae, quibus aere uirtus est. Cum dicatis, inquit, si
 ne liberalibus studijs ad uirtutem non perueniri, quae
 admodum negatis illa nihil conferre uirtuti? quia nec
 sine cibo ad uirtutem peruenitur, cibum tamen ad uir-
 tutem non pertinet. Ligna nihil nauis conferunt, quae
 uis non fiat nauis nisi ex lignis. Quid est autem qua-
 re existimem non futurum sapientem eum, qui literas
 nescit, cum sapientia non sit in literis? Res trahit, non
 uerba, & nescio an certior memoria sit, quae nullum
 extra se subsidium habet. Tantum itaq; ex illis retia-
 neamus, quantum est necessarium, aut exiſtimas re-
 prehendendum, qui super uacua usu sibi comparat, et
 pretiosarum rerum pompam in domo expliat? Non
 putas eum, qui occupatus est in superuacua literarum
 supelleſtile, plus scire uelle, quam sit satis? Intempe-
 rantiae genus est. Quid quod ista liberalium artium
 cōſectatio molestos, uerbosos, intempestiuos, sibi pla-
 centes facit, & ideo non discentes necessaria, quia su-
 peruacua didicerunt. Quid ergo nos sumus? quid i-
 sta quae nos circumstant, alunt, sustinent? tota rerum
 natura umbra est, aut inanis, aut fallax.

Sapientia
 non est in
 literis

FINIS LIBRI DECIMI TERTII
 SEQUITUR LIBER XIII.

G. B. EX

F L O R E S
EX EPISTOLA XC.

De gula
& intem-
perantia.

AD uos deinceps transeo, quorū pro-
funda & insatiabilis gula, hinc ma-
tria scrutatur, hinc terras. Alia ha-
emis, alia laqueis, alia etiam varijs
generibus cum magno labore perse-
quitur. Nullis animalibus nisi ex fastigio pax est.
Quantulum enim ex istis epulis, quæ per tot com-
paratis manus, fesso uoluptatibus ore libatis? Quan-
tulum ex ista fera periculoſe capta domuius crudus, ac
nauseans gustat? Quantulum ex tot conchylijs, tum
longe aduectis per istum stomachum inexplebilem la-
bitur? Infelices etiam quod non intelligitis uos maio-
rem famem habere quàm uentrem. Hæc alijs dic, ut
dum dicis audias ipse. Scribe, ut dum scripseris legas,
omnia ad mores, & ad sedandam rabiem affectuum
referens. Stude non ut plus alijs scias, sed ut melius.

EX EPISTOLA XCI.

De auro
primo se-
culo

Illo ergo seculo quod aurum perhibetur, penes
sapientes fuisse regnum Posidonium iudicat. Hi con-
tinebant manus, & infirmiores a ualidioribus me-
bantur. Suadebant, dissuadebantq; & utilia atq; in-
utilia monstrabant. Horum prudentia ne quid decisset
suis, providebat, Fortitudo arcebat pericula, benefi-
cētia augebat, ornabatq; subiectos. Officiū erat impe-
rare, non regnum. Nemo quantum posset aduersus

S E N E C A E.

eos experiebatur, per quos cœperat posse, Nec erat
 cuiquam aut animus in iniuriam, aut causa, cum bene
 imperati bene pareretur, nihilq; rex maius minari
 male parētibus posset, quam ut abirent e regno. Sed
 postquam surrepentibus vitijs, in tyrannidem regna
 uersa sunt, opus esse cœpit legibus, quas & ipsas ma-
 ter inuita tulere sapientes.

Offidium
 boni prin-
 cipis

Quid ais? Philosophia docuit homines habe-
 re clauem & seram, & quicquid aliud erat, aua-
 ritie signum dare? Philosophia hæc cum tanto ha-
 bitantium periculo imminentia tecta suspendit? Pa-
 rum enim erat fortuitis tegi, & sine arte, & sine
 difficultate naturale sibi inuenire aliquod recepta-
 culum. Mibi crede fœlix illud sæculum, ante Archi-
 tectones fuit. Ista nata sunt, iam nascente luxu-
 ria, in quadratum tigna decidere, & ferro per de-
 signata currere, æta manu trabem scindere.

Nam primi cuneis scindebāt fissile lignum. Non
 enim tecta cœnationum epulas receptura paraban-
 tur. Nec in hunc usum pinus aut abies deserebatur.
 longo uehiculorum ordine, uicis intrementibus, ut
 ex illa lacunaria auro grauii penderent. Furcæ
 utrinq; suspensæ fulciebant casam spissatis ramulis
 bus, ac fronde congesta & in procliuē disposita, de-
 cursus imbribus quamuis magnus erat. Sub his tectis
 habitauere sed securi. Culmus liberos texit. Sub au-
 ro atq; marmore seruitus habitabat. Tunc laqueis
 aptare seras & fallere uisæ. Inuentum, & magnos

Mutand
 quadrata
 rotundis

F L O R E S

Dio genes
et Dæda-
lus quis
sapiētior.

canibus circumdare saltus. Omnia enim ista sagaci-
tas hominum, non sapientia inuenit. Quomodo oro
te conuenit ut Dio genē miraris, et Dædalū? Vter ex
his sapiens tibi uidetur, qui ferram conuentus est,
an ille qui comuidisset puerum eua manu bibentem
aquam, fregit protinus exemptum e perula cali-
cem, hac obiurgatione sui, quā diu homo stultus su-
peruasas sarcinas habuit qui se complicuit in dolio,
et in eo cubitauit? Hodie trum tandem sapientiorē
putas, qui inuenit quemadmodum in immensam alti-
tudinem crocum labentibus fistulis exprimat? An
cum qui et alijs sibi hoc demonstrat, quā nihil nobis
natura durum ac difficile imperauerit? Possē nos ha-
bitare sine marmore et fibro. Possē nos uestitos
esse sine commercio serum. Possē nos habere us-
sibus nostris necessaria si contenti fuerimus his, quæ
terra posuit in summo? Quæ si audire humanum ge-
nus noluerit, tam superuacuum sciet sibi cocum esse,
quam militem. Illi sapientes fuerunt, aut certe sa-
pientibus similes, quibus expedita erat tutela corpo-
ris. Simpliciter constant necessaria, in delitijs labo-
ratur etiam. Non desiderabis artifices, si sequere na-
turam, illa noluit esse districtos, ad quæcumque nos
cogebat, instruxit. Frigus intolerabile est corpori
nudo. Quid ergo? Nunquid pelles ferarum, et alio-
rum animalium a frigore satis, abundeque defendere
queunt? Num corticibus arborum, pleræque gentes
teguunt corpora? Num auipam plumæ in usum uestris
conferuntur

Necessa-
ria facile
constant

S E N E C A E.

conferuntur? Non fuit tam inimica natura, ut cū omnibus alijs animalibus facilem actum uita daret, homo solus nō posset sine tot artibus uiuere. Nihil horum ab illa uobis imperatum est, nihil egre querendum, ut possit uita produci. Ad parata nati sumus nos omnia difficilia nobis studio fecimus. Tecta tegumentaq; , & sōmenta corporum & cibi, & que nunc ingens negotium facta sunt, obuia erant, & gratuita, & operaleui parabilia. Modus eum omnium prout postulabat, necessitas erat, nos ista pretiosa, nos misera, nos magnis multisq; conquirenda artibus fecimus. Sufficit ad id natura quod poscit. A natura luxuria desciiuit, que quotidie seipsam incitat, & tot seculis crescit, & ingenio adiuuat uitia. Prīmo superuacua cœpit concupiscere, inde contraria, uouissime corpori animum addixit, & illius deseruire libidini iussit. Omnes istæ artes, quibus aut excitatur ciuitas, aut strepit, corporum negotium gerunt, cū omnia olim tanquam seruo prestabantur, nunc tanquam domino parantur. Itaq; hinc textorū, hinc fabrōrum officinæ sunt, hinc odores coquentium, hinc molles corporis motus docentium, mollesque cantus, & infractos. Recedit enim ille naturalis modus, desideria ope necessaria finiens. Iam rusticitatis, & miserie est, uelle quantū sat est. Quid hominum illo genere scelicus? In cōmune rerū natura fruebatur, sufficiebat illa ut parens in tutelā oīm, hæcerat publicarum opum securā possessio. Quid

Frugalitas anti
quorum
patrum

Luxuria
studia

F L O R E S

ni ego illud locupletissimum mortalium genus dixerim, in quo pauperem inuenire non posses? Irrupit in res optime positas auaritia, & dum seducere aliquid cupit, atq; in suum uertere, omnia fecit aliena. & in angustum ex immenso redacta, paupertatem intulit, & multa concupiscendo omnia amisit. Illi quos aliquod nemus densum a sole protexerat, qui aduersus seuitiam hyemis, aut imbris uili receptaculo tuti sub fronde uiuebant, placidas transigebant sine suspirio noctes. Sollicitudo nos in prostrata purpura uersat, & acerrimis excitat stimulis, molem somnum illis dura tellus dabat. Non impendebant caelata laquearia, sed in aperto iacentes sydera super labebantur, & insigne spectaculum noctium mundus in praecipua agebatur, silentio tantum opus ducens, tam inter diem illis quam noctem patebant prospectus huius pulcherrimae domus. Libebat inueniri signa, ex media caeli parte uergentia, rursus ex occulto alia surgentia. Quidni iuuaret uagari inter tam late sparsa miracula? At uos ad omnem telorum pauetis sonum, & inter picturas uestras si quid increpuit, fugitis attoniti. Non habebant domos in star urbium. Spiritus ac liber inter aperta flatus, & leuis umbra rupis aut arboris, & perlucidifontes, riuuq; non opere, nec fistula, nec ullo coactotinere obsolesciti, sed sponte currentes & praeterea sine arte formosa, inter haec agreste domicilium, rustica positura manu. Sed quamuis egregia illis ui-

Luxuria
in super-
uacuis ta-
borat

Natura
minimis
contenta

ta fuce

SENECÆ.

ta fuerit, & carens fraude, non fuerit sapientes, quando hoc iam in opere maximo, nomen est, non tamen negauerim fuisse alti spiritus uiros. Neq; enim dubium est, quin meliora mundum nondum effectus ediderit. Quæadmodū aut̄ omnibus indoles fortior fuit et ad labores paratior: ita nō erāt ingenia omnibus cōsummata. Non enim dat natura uirtutem.

➤ Ignorantia rerum innocentes erant. Multum autem interest, utrum peccare aliquis uolit, aut nesciat. Deerat illis iustitia, deerat prudentia, deerat temperantia ac fortitudo. Omnibus his uirtutibus habebat similia quædam rudis uira. Virtus non contingit animo, nisi instituto & edocto, & ad summum assidua exercitatione perdocto. Ad hoc quidem, sed sine hoc nascimur, & in optimis quoque antequam erudias, uirtutis materia, non uirtus est. Vale.

➤ EX EPISTOLA XCII.

➤ In omnia præmittendus est animus, cogitandaque, non quid solet, sed quicquid potest fieri. quomodo Quid enim est, quod non fortuna cum uoluit, ex floribus hominem rentissimo detrahat? quod non eo magis aggredietur exercet tur & quatiat, quo speciosius fulget? Quid illi arduum, quidue difficile est? Non una uia semper, ne tota quidem incurrit. Modo nostras in nos manus aduocant, modo suis contenta uiribus, inuenit periculosa

F L O R E S .

ne auctore, nullum tempus exceptum est, in ipsis uoluptatibus cause dolorum oriuntur. Bellum in medijs pace consurgit, & auxilia securitatis in metum transeunt. Ex amico inimicus, hostis ex sodo. In subitas tempestates, hybernæque maiores agitur æstius tranquillitas, sine hoste patimur hostilia, & cladis causas, si alia deficiunt, nimia sibi felicitas inuenit. In uadit temperatissimos morbus, ualidissimos phptysis innocentiissimos pœna, secretissimos tumultus. Eligit aliquid noui casus, per quod uelut oblitis uires suas ingerat. Quicquid lōga series multis laboribus, multa Dei indulgentia struxit, id unus dies sparsit ac dissipat. Effet aliquod imbecillitatis nostræ solatium, rerumque nostrarum, si tanto tempore repararentur cuncta, quanto finiuntur. Nunc incrementa lente exeunt, festinatur in damnum, nihil publicæ, nihil priuatim stabile est, cum multitudine causis, mala unde minime expectabantur erumpunt.

☞ Cogitanda ergo sunt omnia, & animus aduersus ea, que possunt euenire, firmandus. Enumerare omnes fatorum uias longum est. Hoc unum scio, omnia mortalium opera, mortalitæ damnata sunt, inter perinera uiuimus. ☞ Sepe maiori fortunæ locum fecit iniuria. Multa ceciderunt ut altius surgerent, & in alias imagines. Felicitatis urbis inimicus aiebat, Romæ sibi incendia ob hoc unum dolori esse, quod sciret meliora resurrectura, quæ arsissent. In hac quoque urbe uerisimile est certaturos omnes, ut
 ~~~~~
 maiora

Longo tē
 pore orta
 cito finiū-
 tur.

Inter pe-
 rinera ui-
 uimus

SENECÆ.

maiora certioraq; quam a misere restituantur.

➤ Ad omnia patienda pares sumus. Nemo altero fragilior est, nemo in crastinam sui certior. Alexander Macedonum rex discere Geometriam infelix coeperat, sciturus quam pusilla terra esset, ex qua minimū occupauerat: Ita dico infelix ob hoc quod intelligere debebat falsum se gerere cognomen. Quis enim esse tam magnus in pusillo potest? &c.

Alexandri
regis cupiditas.

➤ EX EPISTOLA XCIII.

➤ In hac epistola agitur de disputatione contra dicentes solam uirtutem non facere beatum sine externis commodis. Vel facere quidem beatum, sed nō beatissimum, ubi tradit hæc fortuita, nec bona esse, nec mala. Et nec beatum facere, nec miserum. Et de excellentia animi.

➤ EX EPISTOLA XCIIII.

➤ Obiurgamus quotidie fatum. Quare ille non rapitur? Quare ille in medio cursu raptus est? Quare se nequitiam & sibi & alijs grauem extendit? Vtrum obsecro te æquius iudicas, te naturæ, an tibi parere naturam? Quid autē intere sit, q̄ cito exeat, dum utiq; ex eundem est. Non ut diu uiuamus curandū est, sed ut satis. Nā ut diu uiuas, fato opus est, ut satis, aio. Longa est uita, si plena est. Impletur autē, cū animus sibi bonum suum reddidit, & ad se potestatem sui traustulit. Quid illum octoginta anni uiuant, per inertiam ex

De mor-
tis præoc-
cupatione

F L O R E S

acti? Non uixit iste, sed in uita moratus est, nec sero mortuus, sed diu. Octoginta annis uixit. Intere est mortem eius ex quo die numeres. At ille obiit uiridis, sed officia boni ciuis, boni amici, boni filij executus est. In nulla parte cessauit, licet eius aetas imperfecta sit, uita perfecta est.

➤ Obsecro te mi Lucili hoc agamus, ut quæadmodum pretiosa rerum, sic uita nostra. Actus illam metiamur, non tempore. Laudemus itaque & in numero felicitium reponamus, cui quantumcumque temporis contigit, bene collocatum est. Aetas inter externa est

Bonitas
bonū no-
stram est

Quamdiu sim, alicuius est, quamdiu uero uir bonus sim, meum est. Hoc a me exige, ne uelut per tenebras euum ignobile emetiar, ut agam uitam, ut non preteruehar. Queris quod sit amplissimum uita spatium? Usque ad sapientiam uiuere. Qui ad illam peruenit, attingit non longissimum finem, sed maximum.

➤ Mors per omnes it. Qui occidit, consequitur occisum. Minimum est, de quo sollicitissime agitur. Quid autem ad rem pertinet quamdiu uites, quod curare non possis. Vale.

➤ EX EPISTOLA XCV.

➤ Quid autem philosophia nisi uita lex est? Sed putamus non proficere leges, Non ideo sequitur, ut ne monitiones quidem proficiant. Aut sic, & consolationes neque proficere, dissuasionisque, & adhortationes, obiurgationes, & laudationes. Oia ista monitionum

genera sunt, per ista ad perfectum animi statum peruenitur. Nulla res magis animos honesta induit, **Quodam** **monitio** **et** **aut** **autoritate** **probata** **multum** **etiam** **pa-** **dest,** **et** **in** **prauum** **inclinabiles** **reuoat** **ad** **rectum** **quam** **bonorum** **uirorum** **conuersatio.** P a u l a t i m e n i m a u t o r i t a t e d e s c e n d i t i n p e c t o r a , e t u i m p r a e c e p t o r u m o b t i n e t , p r o b a t a f r e q u e n t e r a u d i r i , a s p i a f r e q u e n t e r . O c c u r s u s m e H e r a c l e i p s e s a p i e n t i u m i u u a t , e t e s t a l i q u i d , q u o d e t i a m p a e x m a g n o u i r o , u e l t a c e n t e p r o f i c i a s . N e c t i b i f a c i l e d i x e r i m q u e m a d m o d u m p r o f i t , s i c u t i l l u d i n t e l l i g a m p r o f u i s s e M i n u t a q u e d a m , u t a i t P h o e d o n a n i m a l i a c u m m o r d i t n o n s e n t i u n t u r , a d e o t e n u i s i l l i s e t f a l l e n s i n p e r i c u l u m u i s e s t , t u m o r i n d i c a t m o r s u m , e t i n i p s o t u m o r e u u l l u m u u l n u s a p p a r e t . I d e m t i b i i n c o n u e r s a t i o n e u i r o r u m s a p i e n t i u m e u e n i e t , n o n d e p r e h e n d e s q u e m a d m o d u m a u t q u i u d o t i b i p r o f i t , p r o f u i s s e d e p r e h e n d e s . Q u o r s u m , i n q u i t , h o c p e r t i n e t A e q u e p r a e c e p t a b o n a , s i s e p e t e c u m s i n t , p r o f u t u r a , q u a m b o n a e x e m p l a P y t h a g o r a s a i t , a l i u m a n i m u m f i e r i i n t r a u t i b u s t e m p l u m d e o r u m q u e s i m u l a c h r a e x u i c i n o a e r n e n t i b u s , e t a l i a u n s o p r i e n t i b u s u o c e m . Q u i s a u t e m n e g a u i t f e r r i q u i b u s d a m p r a e c e p t i s e f f i c a c i t e r , e t i a m i m p e r i t i s s i m o s , u e l u t h i s b r e u i s s i m i s u o c i b u s , s e d m u l t u m h a b e n t i b u s p o n d e r i s t N i b i l n i m i s . A u a r i u s a n i m u s n u l l o s a t i a t u r l u c r o . A b a l i o e x p e c t e s , a l t e r i q u o d f e c e r i s . H e c c u m i c t u q u o d a m a u d i m u s , n e c u l l i l i c e t d u b i t a r e , a u t i n t e r r o g a r e , q u a r e . A d e o e t i a m s i n e r a t i o n e i p s a u e r i t a s d u c i t . S i r e u e r e n c i a f r e n a t a n i m o s , a u t u i t i a c o m p e s a t ,

cur non

Præcepta
et exempla
profunt

F L O R E S

cur non admonitio idem possit? Si imponit pudorem
 castigatio, cur admonitio non faciat: etiam si nudis præ-
 ceptis utimur! Illa uero efficaxior est & altius pene-
 trat, quæ adiuvat ratione, quæ præcipit, quæ adijcit,
 quare quicquid sciendum sit, & quis scientem obedi-
 remque præceptis fructus expectet, si imperio & ad-
 monitione proficiatur. Atqui proficiatur imperio, ergo
 & admonitione. Marcus Agrippa uir ingentis an-
 mi, qui solus ex his quos auxilia bella claros potentesque
 fecerunt, foelix in publicum fuit: dicere solebat,
 multum se huic debere sententiæ. Nam concordia
 parue res crescit, discordia maximæ dilabuntur.
 Hæc se aiebat & fratrem, & anicum optimum fa-
 ctum. Pars uirtutis disciplina constat, pars exerati-
 one. Et discas oportet, & quod didicisti, agendo con-
 firmes. Philosophia, inquit, diuiditur in hæc, scientiã
 & habitum animi. Nam qui didicit, & scienda ac-
 uitanda præcipit, nondum sapiens est, nisi in ea quæ
 didicit animus eius transfiguratus est. Tertia pars
 ista præcipiendi ex utroque est, & ex decretis, & ex
 habitu. Nulli nos uicio natura conaliat. Illa liberos
 ac integros genuit. Nihil enim quod auaritiã nos-
 tram irritaret, posuit in aperto. Pedibus aurum &
 argentum subiecit, calcandumque ac præmendũ dedit, et
 quicquid est propter quod calamur ac prenumur.
 Illa uultus nostros erexit in cœlum, & quicquid ma-
 gnificum uirumque fecerat, uideri à suspiciantibus uo-
 luit. Hæc supra nos natura disposuit. Aurum qui-
 dem &

Admoni-
 tio utilissi-
 ma est

Duplex
 est philo-
 sophia

Nota.

dem & argentum, & propter ista nunquam pacem
agens ferrum, quasi male nobis committeretur, ab
scondit. Nos in lucem, propter quæ pugnaremus ex
tulimus. Nos & causas periculatorum nostrorum, &
instrumenta, disiccto terrarum pondere eruinus.
Nos fortune mala nostra tradidimus, nec erubesci-
mus summa apud nos haberi, quæ fuerant in a terra
rū. Vis scire quān falsus oculos tuos decipit fulgor?
Nihil est istis, quam diu mersa & involuta cæno suo
iacēt, sed diu, nihil obscurius. Quid nī? Quando per
longissimorum caniculorum tenebras extrahuntur,
nihil est illis damni sunt, & a se & sua separantur in-
formius. Denique ipsos opifices intueri, per quorum
manus sterile terre genus, & informe perpurga-
tur. Videbis quanta fuligine oblinantur. At qui ista
magis inquinant animos quam corpora, & in pos-
sessore eorum quān in artificæ plus est sordium. Si
uis exercere, tibi utile, nulli autem graue imperium,
submoue uitia. Multi inueniuntur, qui ignem infe-
rant urbibus, qui inexpugnabilis sæculis, & per ali-
quot ætates tuta prosternant, qui æquum arcibus
aggerem attollant, & muros in miram altitudinem
adductos arietibus ac machinis quassant. Multi sunt
qui ante se agant agmina, & tergis hostium gra-
ues insent, & ad mare magnum persusi cæde gen-
tium uentiant. Sed hi quoque ut uincerent hostem, a-
piditate uicti sunt. Nemo illis uenientibus resistit,
sed nec ipsi ambitioni, crudelitati que restiterant.

Tunc

F L O R E S

*Gloria et
ambitio
ad oia co
gnat*

Tunc cum alios agere uisissent, agebantur. Agebat infœlicem Alexandrum furor, aliena deua standi, & ad ignota mittebat. Nec Cneo quidem Pompeio externa inire bella, aut domestica uirtus, aut ratio sua debebat, sed insanus amor magnitudinis falsæ, modo in Hispaniam & Sertorianâ arma, modo ad colligendos pyratas ac maria pacanda uadebat. Hæ prætexebantur causæ ad continuandam potentiam, Quid C. Cæsarem in sua facta pariter ac publica immisit? gloria & ambitio, & nullus supra cæteros eminenti modus. Quid ni C. Marius semel consulẽ (unũ enim consulatum acceperat, cæteros rapuit) cum Theutonicos Cimbrosq; conderet, cum Iugurtham per Africæ deserta sequeretur, tot pericula putis appetisse, uirtutis instinctu? Marius exercitum, Marius ducebat ambitio. Ideoq; cum multis fuerunt mali, pestiferam illam uim, qua plerisq; nocuerunt, ipsi quoq; sentiunt. Nõ est quod credas quemquam fieri aliena infœlicitate fœlicem. Omnia ista exempla quæ oculis atq; auribus nostris ingeruntur, reuocanda sunt, & plenum malis sermonibus pectus exhauriendũ. Hæc est enim sapientia, in naturam conuerti, & eo restitui unde publicus error expulerit. Magna pars sanitatis est, hortatores insanix reliquisse, & ex isto cœtu inuicem noxia procul abegisse. Hoc ut esse uetus sibi rum scias, aspice, quanto aliter unusquisque populoq; luxuri uiuet, aliter sibi. Non est per se magistra solitudo innocentix, nec frugalitatem docent rura. Sed ubi

testis

S E N E C A E .

testis ac spectator abscessit, vitia subsidunt, quorum monstrari & conspici, fructus est. Quis eam quam nulli ostenderet, induit purpuram? Quis posuit secretam in auro daperem? Quis sub aliaius umbra rusticæ arboris positus, luxuriæ suæ pompâ solus explicuit? Nemo oculis suis lautus est, nec paucorum quidem et familiarium, sed apparatus vitiorum suorum, pro modo turbæ spectantis expandit. Itaque irritamentum est omnium in quæ insuimus, admirator & cõsors. Ne concupiscamus efficies, si ut non ostendamus esse aris. Ambitio & luxuria & impotentia scenam desiderat. Sanabis ista, si absconderis. Itaque si in medio urbinum fremitu collocati sumus, stet ad latus monitor, & contra laudatores ingentium patrimoniorum audeat paruo diuitem, & usu opes metientem. Contra illos qui gratiam ac potentiam atollunt, otium ipse suscipiat traditum literis, & animum ab externis ad sua reuersum, & cætera.

LIBRI XIII. FINIS.

SECVITVR DECIMVSQVINTVS EX EPISTOLA XCVI.

Antiqua, inquit, sapientia nihil aliud quam facienda et vitanda præcepit. Et tunc longe meliores erant viri. Postquam docti prodierunt, boni desunt. Simplex enim illa et aperta virtus in obsequium et solertem scientiam uersa est. Docemurque

Varia est doctrina, quia uaria peccata

H disputare,

disputare, non uiuere. Fuit sine dubio, ut diditis, uetus illa sapientia, cū maxime nascentes rudis, nō minus quā ceteræ artes, quarū in processu subtilitas creuit. Sed ne opus quidem adhuc erat remedijs diligētibus. Nō dum in tantū nequitia surrexerat, nec tam late se sparserat. Poterāt uitijs simplicibus, obstarē remedia simplicia. Nunc necesse est tanto operosiora esse uuiamenta, quanta ualentiora sunt, quibus petimur. Mædicina quondam paucarum fuit scientia herbarum, quibus sisteretur fluens sanguis, uulnera coirēt paulatim. Deinde in hanc peruenit cum multiplicentur uariatatem. Nec est mirum, tunc illam minus negotij habuisse, firmis adhuc, solidisq; corporibus, & facili cibo, nec per artem, uoluptate inque corrupto. Qui postquam cœpit non ad tollendam, sed ad irritandam famem queri, & inuente sunt mille cōditurae, quibus auditas exataretur, quæ desiderantibus alimenta erant, ouera sunt pleuis. Inde pallor, & ueruorum uino madentium tremor, & miserabilior ex cruditatibus quam ex fame macies. Inde incerti labentium pedes, & semper qualis in ipsa ebrietate titubatio. Inde in totam autem humor admissus, disteat usq; uenter, dum male assuescāt plus capere, quā poterat. Inde suffusio luridæ bilis, & decolor uultus, tabesq; in se putrescentium, & retorti digiti artialis obrigesantibus, neruorum sine sensu iacentium torpor, aut palpitatio corporū sine intermissione uibrantiū. Quid capitis uertigines dicam? Quid oculorum auriumq;

Morbi
exsuper
fluicis
bus descē
dunt.

S E N E C A E.

riumque tormenta, & crebri astuantis uermīnati-
 ones, & omnia per quæ exoneramur, internis ulce-
 ribus affecta? Innumerabilia præterea febrium ge-
 nera, aliarum impetu subeuntium, aliarum tenui
 peste repentium, aliarum cum horrore, & multa
 membrorum quassatione uenientium. Quid alios Morbē
 referam innumerabiles morbos, supplicia luxuriæ? supplicia
 Immunes erant ab istis malis, qui nondum se deli- luxuriæ
 tijs soluerant, qui sibi imperabant, sibi mi.ustrabant suat
 Corpora opere ac uero labore durabant, aut cursu
 defatigati, aut uenatu aut tellure uersata. Excipi-
 ebat illos cibus, qui nisi esurientibus placere non
 poterat. Itaque nihil opus erat tam magna medi-
 corum supellectile, nec tot ferramentis atque pixia-
 libus. Simplex erat ex simplici causa ualitudo, multa
 morbos, multa secula fecerunt, Vide quantum re-
 rū per unā gulam transitararū permisecat luxuria,
 terrarū marisq; uastatrix. Innumerabiles esse mor- Morbi in
 bos, non miraberis. Co quos numerā. Cessat omne stu- numerabi-
 diū, et liberalia profressi sine ulla frequentia, desertis les unde
 angulis præsidens. In rethorū ac philosophorū scho- descendat
 lis solitudo est. At quam ælebres aclinæ sunt, quanta
 arca nepotum ficos iumentus fremit? Transco pue-
 rorum infælicium greges, quos post transacta con-
 uuiuā aliæ cubiculi contumeliæ expectant. Transco
 agmina exoletorum per nationes coloresque de-
 scripta, ut eadem omnibus leuitas sit eadem prima
 mensura lanuginis, eadem species capillorum, ne

quis auerectior est coma, criffulis miscetur. Transco pistorum turbam. Transco ministratorum, per quos signo dato ad infrendam cœnam discurrunt.

Quot ser
uuentris

Dij boni quantum hominum unus uenter exerat. Quam foeditatq; pestilentesq; ructus sunt, quantum fastidium sui exalantibus crapula uentrem. Scias putrescere sumpta, non coqui. Sic existis non singulares morbi nascuntur, sed inexplicabiles, diuersi, multiformes, aduersus quos & medicina armare se cepit multis generibus, multis obseruationibus.

Idem de Philosophia dico. Fuit aliquando simplicior inter minora peccantes, & leui quoque cura medicabiles. Aduersus tantum morum euersionem, omnia conanda. Et utinam sic denique lues ista uinceatur. Non priuatim solum, sed publice facimus. Homocidia compefcimus, & singulas cedes. Quid bella, & occisarum gentium gloriosum scelus?

Non auaritia, non crudelitas modum nouit, & ista quam diu fertim & a singulis fiunt, minus noxia, minusq; monstruosa sunt: ex senatusconsultis, plebisq; scitis saeva exercentur, & publica iubentur uetita. Priuatim quidam commissa capite lucent, tamen quia palam fecere, laudamus. Non pudet hominis mitissimum genus, gaudere sanguine alterno, bella gerere, gerendaq; liberis tradere, cum inter se etiam mutis ac feris pax sit! Aduersus tam potentem explicitumq; late furorem, operosior Philosophia facta est, & tantum sibi uirium sumpsit, quantum his, aduersus

S E N E C A E.

aduersus que parabatur, accesserat. Nō erat animus ad frugalitatem magna ui reducendus, a qua paululū discesserat. Nunc manibus rapidis opus est, nunc arte magistra. Voluptas ex omni queritur. Nullum in tra se manet uitium. In auaritiā præcepit luxuria est, honestatis obliuio inuasit. Nihil turpe est, cuius placet pretium. Homo sacra res, homo iam per lusum et iocum occiditur. In hac ergo morum peruersitate, de sideratur solito uehementius aliquid, quod mala inue terata discutat. Discant quid malū, quid bonum sit. Sciāt omnia præter uirtutem, mutare nomen.

Nullum
uitium so
lum
net

FINIS LIBRI DECIMIQUIN
TI EPISTOLARVM.

SEQVITVR LIBER DECIMVS
SEXTVS, EX EPISTOLA
NONAGESIMASE
PTIMA.

Quid mihi credis, Intimos affectus meos tibi cum maxime detego, in omnibus que aduersa uidentur & dura, sic formatus sum. Nihil unquam mihi incidet, quod tristis excepiam, quod malo uultu, nullum tributum inuitus conferam.

Omnia autem ad que gemimus, que expauescimus Parati ad tributa uitæ sunt. Horū mi Lucili, nec speraueris im omnia es munitatem, nec petieris. Vesicæ te dolor inquietauit, se debea Epule uero erunt partū dulces, detrimenta continua mus.

F L O R E S

propius accedam, de capite timuisti. Quid tu nesciebas hoc te optare, cum optares senectutē? Omnia ista in longa uita sunt, & puluis & lutū, et pluuia. Sed uolebam uiuere, carere tanē in commodis omnibus. Tam effœminata uox uirum dedit. > Neq; dii, neque deæ faciunt, ut te fortuna in delitijs habeat. Ipse interrogo. Si quis potestatem tibi Deus faciat, Vtrum uelis uiuere in maello, an i castris? At qui uiuere mi Lucili militare est. Imq; hi qui iactantur, & per operosa atq; ardua sursum atq; deorsum eūt, et expeditiones periculosissimas obeūt, fortes uiri sunt, primoresq; castrorū. Isti quos publica quies, alijs laborantibus mollior habet, turpille sunt, tui contumelia causa. Vale.

EX EPISTOLA XCVIH.

Vita ho-
minum es
non tē-
porum

> Erras mi Lucili, si existimas nostris æculi esse uitium, luxuriam & negligentiam boni moris, & alia quæ obijcit suis quisq; temporibus? Moim sunt ista, non temporum. Nulla ætas uacuit a culpa. Et si æstimate licentiam cuiusq; sæculi incipias, pudet dicere. Nunq̄ apertius q̄ coram Catone peccatum est & c.

> Ad deteriora faales sumus, quia nec dux potest, nec comes deesse, & res etiam ipsa sine duce, sine comite procedit. Nō pronū iter est tantū ad uitia, sed præcipis. Et qd̄ plerosq; inemendabiles facit. Oim aliarum artium peccata, artificibus pudori sunt, offenduntq; dū errantē uite peccata delectant. Non gaudet nauigio gubernator euerso, non gaudet egro medicus

S E N E C A E.

dicus elato, non gaudet orator, si patroni culpa reus
 accidit. At contra oibus crimen suū uoluptati est. Le
 tatur ille in adulterio in quod irritatus est ipsa diffi
 cultate, letatur ille circumscriptioe furti. Alioqui ut
 scias subesse aīs, etiam in pessima adductis boni sen
 sum, nec ignorari turpe, sed negligi. Oēs peccata dissi
 mulant, & q̄ sceleriter afferunt, fructu illorum utun
 tur, ipsa subducūt. At bona cōsāentia prodire uult et
 conspicit. Ipsas nequitia tenebras timet. Eleganter ita
 que ab Epicuro dictū puto. Potest nocenti contingere
 ut latrat, latenti fides non potest. Ita est, puta scelera es
 se, secura non possunt. Nec ullū scelus licet illud fortu
 na exornet muneribus suis, licet tueatur ac uindictet,
 impunitū est, quoniā sceleris in scelere supplicium est
 Sed nihilominus & hæc & illa secunda pœnæ pre
 munt, ac sequuntur, timere semper & expauescere, et
 securitati diffidere. Hic consentiamus mala faci
 nora conscientia flagellari, & plurimū illi tormento
 rum esse, eo q̄ perpetua illam solitudo urget, ac uer
 berat. Multos fortuna liberat pœnā, me tu neminem.
 Quare quia infixæ nobis eius rei auersio est, quā na
 tura damnauit.

EX EPISTOLA XCIX.

Errāt mi Luāli, qui aut boni aliqd nobis, aut ma
 li iudicant tribuere fortunā. Materiā dat honorū ac
 malorū, & initia rerū apud nos in malū, bonū ex
 iturarū. Valentior enim oī fortuna aīus est, in utrāq̄
 ptē ipse res. suat duat, beatęq; ac miserę uitę sibi cau

Exultans
 in rebus
 pessimis

Vermis
 corū non
 morietur

Consāem
 tia mille
 testes.

In animo
 diuitie et
 paupertas

Sa est. Malus animus omnia in malum uertit, etiam
 que cum specie optimi uenerāt. Rectus atq; integer
 corrigit praua fortuna, & dura atq; aspera feruens
 di scientia mollit. Idemq; & secunda grate excipit,
 modesteq;, & aduersa constantē atq; fortiter. Qui
 licet prudens sit, licet exacto faciat cuncta iudicio, li-
 cet nil supra uires suas tentet, non continget illi bo-
 num integrum illud, & extra minas fortunę posita
 tum, nisi certus aduersus incerta est. ☞ Calamito-
 sus est animus futuri anxius, & ante miseras miser
 qui sollicitus est, ut ea quibus delectatur, ad extremū
 usq; permaneant. Potest fortunam cauere, qui potest
 ferre. Certe in tranquillo non tumultatur. Nil est
 nec miserius nec stultius, quam semper timere. Intem-
 perantia fingit sibi perpetuam felicitatem suam, sui-
 git sibi crescere debere quęcumq; contigerunt, non
 tantum durare, & oblitus fati, quo humana iactan-
 tur, sibi uni fortunatorum constantiam spondet. Egre-
 gie itaque uidetur mihi Metrodorus dixisse in ea
 epistola, qua sororem, amisso optimę indolis filio,
 alloquitur. Mortale est omnium mortalium bonum;
 de his loquitur bonis ad quę concurritur. Nam illud
 uerū bonū nō moritur, certū est sempiternūq; sapien-
 tia & uirtus, hoc unū cōtingit immortale immorta-
 libus. Nihil firmum infirmo, nihil fragili æternum
 & inuictum est, tam necesse est perire, quā perde-
 re, & hoc ipsum si intelligimus solatium est, equo-
 aō perdere, quod periturū est. ☞ Rē nobis eripit
 casus

Voluptas
 nulla diu-
 turna est.

Ac quo do-
 nimo oīa
 poterāda.

SENECÆ.

casus, usum fructumq; apud nos relinquit. Dic tibi, ex istis quæ terribilia videtur, nihil est inuictum. Singula uicere iam multi, ignem Mutius. Crucem regulus. Venenum Socrates, exilium Rutilius, mortem ferro adactam Cato. Et nos uincamus aliquid. Rursus ista, quæ ut speciosa & scælicia trahunt uidgum, multis & sepe contemta sunt. Nos quoq; aliquid ex his faciamus animose, si uis inter exempla, quare desicimus? Quare desperamus? Quicquid fieri potuit, potest. Non modo purgemus animum, sequamurq; naturam, a qua aberranti cupidum timendumq; est, & fortuitis seruicidum. Licet reuerti in uiam, licet in integrum restitui. Restituamur, ut possimus dolores quocumq; modo corpus inuasit perferre, & fortune dicere. Cum uiro, tibi negotium est.

Tormenta omnia uicere possunt

EX EPISTOLA C.

Respice celeritatem rapidissimi temporis, cogita breuitatem huius spatij, per quod citatissimi curramus, observa hunc comitatum generis humani, eodem tendentis minimis interuallis distinctum, etiam ubi maxima uidentur. Quem putas perijisse, præmissus est. Quid autem dementius, quam cum idem tibi iter emendandum sit, flere eum, qui antecessit. Quisquis aliquem queritur mortuum esse, querit ut hominem fuisse. Omnes eadem conditio deunxit, cui nasci contigit, mori restat. Interuallis distinguimur, exitu æquamur. Iactantur aucta, & in contrarium transeunt,

In mortem proximi ne nimis dolcamur

F L O R E S

habente fortuna, & in tanta uoluntate rerū humanarū, nil aliq̄ nisi mors certū . Tamen de eo querūtur omnes, in quo uno nemo decipitur. Sed puer decebit nou dum dico melius agi cum eo, qui uita defungitur.

Breue est
tempus no
strum

Ad eum transeamus qui conseruit, quantum uincit infantem? Propone profundi temporis uastitatem, et uniuersum complectere. Deinde hoc quod aetate uocamus humanā, compara immenso, uidebis q̄ exiguū sit quod optamus, quod extendimus. Ex hoc quantum lachrymæ quantum solitudines occupant, quantum mors aut q̄ ueniat optata, quantum ualctudo, quantum timor, quantum tenent rudes aut inutiles anni . Dimidium ex hoc edormitur. Adijce labores, luctus, pericula, & intelliges etiā in longissima uita, minimum esse quod uiuitur. Vita nec bonū nec malum est, boni ac mali locus est. Ita nihil perdidit ille, nisi aleam in damnum certius . Potuit euadere modestus ac prudens, potuit sub cura tua in meliora formari, sed (quod instius timetur) potuit fieri pluribus similis. Aspice illos iuuenes, quos ex nobilissimis domibus in arenā luxuria proicit . Aspice illos, qui suā alienāq; libidinē exercēt mutuo impudici, quorum nullus sine ebrietate, nullus sine aliquo insigni flagitio dies exit. Plus timeri q̄ sperari potuisse, manifestum erit . Non debes itaq; causas doloris accersere, nec leuia incommoda indignando accumulare. Quid? nūc ego duritiā suadeo, & in funere ipso erigere multum uolo, & aīn ne contrahi quidē patiori Minime. Inhumanitas

Plures
mali &
impj q̄
boni repe
riuntur

— est iste

S E N E C A E.

est ista, non uirtus, Plus ostentatio doloris exigit, q̄ do-
lor. Quotus quisq; sibi tristis est: clarius cum audiu-
tur gemunt, & taciti quietiq; dum secretū est, cū ali-
quos uiderint in fletus novos excitantur. Tum capiti
suo manus ingerūt, quod potuerant facere uullo pro-
hibente liberius, tunc mortē comprecantur sibi, tunc
lectulo deuoluuntur. Sine spectatore cessat dolor.

Dolor in
aliquibus
filius est.

Omnia itaq; ad rationē reuocanda sunt. Stultius
uero nihil est, q̄ famam captare tristitie, & lacry-
mas approbare, quas iudico sapienti uiro, alias per-
missas cadere, alias ui suae illatas. Imprudentiū ut gau-
dia, sic dolores exundauerit, Aequo animo excipe ne-
cessaria. Illud quoque dicimus ei, qui deslet, ac desyde-
rat in aetate prima raptū. Oēs quantū ad breuitatem
cui si uniuerso cōpares, et iuuenes & senes in aequo
sumus. Minus enim ad nos ex omni aetate uenit, q̄ q̄
minimū esse quis dixerit, quoniam quidem minimum
aliqua pars est &c.

DE EPISTOLA CI.

Oratio sollicita philosophū non dect. Vbi tandē
erit fortis & cōstans, ubi periculum sui faciet, qui ti- Oratio
met uerba? Fabianus nō erat negligēs in oratiōe, sed philoso-
phus securus. Itaque nihil inuenies, sordidum. Electa uer- phi debet
ba sunt, non captata, nec huius seculi more contra na- esse sim-
turā suā posita & inuersa, splendida tñ quis summa plex pleo
tur e medio, seu sine honestos & magnificos habet, nō na-
coactos in sententia sed altius dictos &c.

LIBRI DECIMISEXTI FINIS.

F L O R E S
 LIBER DECIMVS SEPTIMVS,
 VEX EPISTOLA CII.

Mors dies, omnis hora, quæ nihil si-
 mus ostendit, & aliquo argumē-
 to recenti admonet fragilitatis
 oblitos, cū æterna meditates re-
 spicere cogit ad mortē: *Q*uise
 re nunc Melibæe puros, pone or-
 dine vires, quæ stultum est etate disponere, nec crastino
 quidē domi namur. O quanta demētia est, spes longa in-
 choantiū. Emā, edificabo, credam, exigā, honores ge-
 ram, tum demū lassam et plenam senectutem in otium
 referā. Omnia mihi crede, etiā scelicibus dubia sunt.
 Nihil sibi quisquē de futuro debet promittere. Id quoque
 quod tenetur per manus exit, & ipsam quam præci-
 mus horam, casus inādit. Voluitur tempus rata qui-
 dem lege, sed per obscurum. Quid autem ad me. An
 naturæ certum sit, quod mihi incertum est. Naviga-
 tiones longas & pererratis littoribus & alienis se-
 ros ad patriam reditus proponimus, militiam & ca-
 strensum laborum tarda manu pretia, procuratio-
 nes, officiorumque per officia proctus. Cum interim
 ad latus morset, quæ quoniam nunquam cogitatur,
 nisi aliena nobis subinde ingeruntur mortalitatis
 exempla, non diutius, quam dum miramur besera.
 Quid autem est stultius, quam mirari id illo die fa-
 ctum, quod omni potest fieri. Stat quidem terminus
 nobis, ubi illum inexorabilis fatorū necessitas fixit.

Sed

Mors cer-
 ta est, certa dies

Spes vitæ
 fallax.

S E N E C A E . -

Sed nemo scit nostrum, quam prope uerse tur termina-
 uis. Sic itaq; formemus animum, tanquam ad extre-
 mum uentum sit. Nihil differamus. Qui quotidie
 uitæ suæ summā manuum imponit, non indiget tem-
 pore. Ideo mi Lucili prope uia uiuere, & singulos di-
 es, singulas uitas puta. In spe uiuentibus, proximum
 quodq; tempus elabatur, subiūq; auiditas, & miserrī-
 mum atq; miserrima omnia efficiet metus mortis, De-
 bilem facto manu, debilem pede. Coxa tuber, astrue-
 giberum, lubricos quate dentes, uita dum superest,
 bene est. Vsq; adeo ne mori miserum est? optat ulti-
 ma malorum, & quæ pati grauissimum est, extendi
 ac sustineri cupit, qua mercede? scilicet longioris ui-
 tæ. Quid autem huius uiuere est? Diu mori. Iuueni-
 tur aliquis, qui malit inter supplicia tabescere & pe-
 rire membratim, & toties per stillicidia amittere a-
 nimum, quam semel exhalare. Nega nunc magnum
 beneficium esse naturæ, quod necesse est mori, multi
 peiora adhuc pacisci parati sunt, etiam amicum pro-
 dere. Int diutius uiuant, & liberos ad stupram manu
 sua tradere, ut contingat lucē uidere, tot consciā sce-
 lerum. Exaudienda uitæ cupido est, dicendumq; nihil
 interesse, quando patiaris, quod quādoq; patiendum
 est. Quam bene uiuas refert, non quam diu. Sæpe au-
 tem in hoc esse bene, ne diu. Vale.

Quotidie
 mori deo
 bimus

Viuere
 est diu
 mori.

EX EPISTOLA CIII.

Alia origo nos expectat, alius rerū status. Pro-
 inde

F L O R E S

inde intrepidus horam illam decretoriam prospice.
 Quicquid arca te iacet rerū, tanquam hospitalis loci
 sarcinas specta. Transeundū est. Excutit redeuntem
 natura, sicut intrantē. Nō licet plus efferre, quā intu-
 levis. Detrahentur tibi hæc circumiecta, nouissimū
 uelamentum tui cutis, detrahentur caro & suffusus
 sanguis discurrensque per totum, detrahentur ossa,
 neruique, firmamenta fluidorum ac labentium. Dies
 iste quem tanq̄ extremum reformidas, æterni nata-
 lis est. Gemis & ploras, hoc ipsum nascentis est.
 Quid contristaris? Ita solet fieri. Percunt sæpe ue-
 lamenta nascentium. Quid ista sic diligis, quasi tua?
 Istis opertus es. Veniet qui te reuelet dies, & ex cō-
 tubernio fœdi atque vliidi uentris educat. Alienus
 iam hinc, altius aliquid, sublimiusque meditare. Ali-
 quando nature tibi arcana reteguntur, discutietur
 ista caligo, & lux undique clara percutiet. Imagi-
 nare tecum quantum ille fulgor, tot syderibus inter
 se lumen miscuitibus. Nulli serenum umbra turba-
 bit, æqualiter splendet omne cœli latus. Dies &
 nox, æris infimi uices sunt. Tunc in tenebris uixis-
 se te dicis, cum totam lucē & totus aspexeris. Quam
 nunc per angustissimas oalorum uias obsære intue-
 ris, & tamen admiraris illam prociū. Quid tibi uide-
 bitur diuina lux, cum illam suo loco uideris? Hæc co-
 gitatio nihil sordidum animo subsidere sinit, nihil
 humile, nihil crudele. Deos omniam rerum esse te-
 stes ait. Illis nos approbari, illis in futurum parari
 iubet,

D: mor-
 ni contem-
 menda.

De glo-
 ria post
 mortem

S E N E C A E.

iubet, & eternitatem proponere, quàm qui mente cõ
 apit, nullus horret exercitus, non terretur tuba, nula
 lis ad timorem minus agitur. Quid nã non timeat, qui
 mori sperat. Cogita quantũ nobis exẽpla bona pro
 sint. Scies maiorum uirorum non minus presẽtia
 am esse utilem, quàm memoriã.

EX EPISTOLA CUIII.

Ab homine homini quotidianaũ periculum. Ad
 uersus hoc te expedi, hoc intentis oculis intueri. Nul
 lum enim malum frequentius, nullum pertinacius,
 nullum blandius. Temp estus minatur anteq̃ surgat,
 Crepant ædificia anteq̃ corruant, prenuntiat fumus
 incendiã. Subita est ex homine perniciẽs, & eo di
 ligentius tegitur, quo propius accedit. Erras si istorũ
 tibi qui occurrunt uultibus credis, hominum e ffiges
 habent, animos ferarum. Homini perdere hominem
 libet. Tu tamen ita cogita, quod ex homine periculum
 sit, ut cogites, quid sit hominis officium. Alteram intue
 re, ne ledaris: alterum, ne ledas. Commodis omnium
 leteris, mouearis incommodis, et memneris quæ præ
 stare debeas, quæ cauere. Quantum autem potes in
 philosophiam secede, illa te sinu suo protiget. In bu
 ius sacrario eris aut tutus, aut tutior &c.

Malitia
 hoĩs in
 hominem

Dilectio
 proximi

LIBRI XVII. EPISTOLARVM
 FINIS. SEQUITVR LIBER
 DECIMVS OCTAVVS.

EX

F L O R E S
EX EPISTOLA CV.

N

Am Socratem querenti cuidam
quod nihil sibi peregrinationes pro-
fuisse, respondisse serunt. Non
immerito hoc tibi euenit. Tecum
enim peregrinaberis. O quam
bene cum quibusdam ageretur, si a

se aberraret. Nunc primum se ipsos sollicitant, corrumpunt, territant. Quid prodest mare transire, & urbes mutare? Si uis ista quibus urgeris effugere, non alibi sis oportet, sed alius. Putas uenisse te Athenas, puta Rhodon, elige arbitrio tuo ciuitatem. Quid ad rem pertinet quos illa mores habeat? Tuos afferes. Quid per se prodesse peregrinatio cuiquam potuit. Non uoluptates illa temperant, non cupiditates refringunt, non iras repressit, non indomitos amoris motus fregit, nulla denique animo mala eduxit, non iudicium dedit, non exussit errorem, sed ut puerum ignota mirantem, ad breue tempus rerum aliqua nouitate detinuit. Ceterum inconstantiam mentis, quae maxime aegra est laceffit, mobiliorem leuioremque reddit ipsa iactatio. Itaque qui petierant cupidissime loca, cupidius deserunt, & animum modo transuolant, citiusque quam uenerant abeunt. Peregrinatio notitiam dabit gentium, nouas tibi montium formas ostendet, inusitata spatia camporum, & irriguas per inuis aquas ualles, & aliam fluminis sub obseruatione naturam &c. Ceterum neque meliorem facient, neque

Noti.

Nullus ex
peregrina-
tione uir
mosior

Locorum
mutatio
inutilis

sanio

SENECAE.

saniozem. Inter studia uersandum est, & inter au-
thores sapientiae, ut quæsitã discamus, nondum inuen-
ta queramus. Sic eximendus animus, ex miserima
seruitate in libertatem asseritur. Medicina ergo, non
regio querenda est. Fregit aliquis crus, aut extorsit
articulum, non uehiculum nauemque conscendit, sed
aduocat medicum, ut fracta pars iungatur, ut luxata
in locum reponatur. Quid ergo animum tot locis
fractum & extortum, credis locorum mutatione
posse sanari? Maius est istud malum, quàm ut gesta-
tione curetur. Peregrinatio non facit medicum, non
oratorum. Nulla ars loco discitur. Quid ergo? Sapi-
entia res omnium maxima in itinere colligitur?

Nullum enim mihi crede iter est, quod te extra cupidita-
tes, extra iras, extra metus sistat, aut si quod esset, ag-
mine factò, genus illud humana pergeret. Tam diu
ista urgebunt mala, maerabuntque per terras ac ma-
ria uagum, quàm diu malorum gestaris causas. Fu-
gam tibi non prodesse miraris? tecum sunt quæ si-
gis. Te igitur emenda, onera tibi detrabe, & emenda
desyderia. Omnem ex animo erade nequitiam. Unus
est huius uitæ fluctuantis & turbide portus, euentu-
ra contemnerè, stare fidenter ad portum, tela fortunæ
aduerso pectore excipere, non latitantem, nec tergi-
uersantem. Aurum & argentum, & quicquid aliud
faciles domos onerat, relinquatur. Non potest gra-
tis constare libertas. Hanc si magno aestimas, omnia
paruo aestimanda sunt. Vale.

Nulla ars
loco disci-
tur.

PROLES

EX EPISTOLA CVI.

➤ Nihil tantum æque proderit, quàm quiescere, et minimum cum alijs loqui, plurimum secum. Est quædam dulcedo sermonis, qui irrepit & blanditur, & non aliter quàm ebrietas, aut amor secreta producit.

EX EPISTOLA CVII.

Tecum
bati.

➤ Quoniã ut uoluisti morem gessi tibi. Nunc ipse dicam tibi, quod dicturum esse te uideo. Latrunculis ludimus, in superuacuis subtilitas teritur. Non faciunt bonos ista, sed doctos. Apertior res est sapere, immo simplicior. Paucis opus est ad mentem bonam utiliter, sed nos ut ætera in superuacuum diffundimus, ita philosophiam ipsam. Quemadmodum omnium rerum sic litterarum quoque intemperantia laboramus. Non uitæ, sed scholæ discimus. Vale.

EX EPISTOLA CVIII.

➤ Non est delicata res uiuere. Longam uiam in-
De intem gressus es, & labaris oportet, & arietes & cadas,
perantia & lassaris, & exclames. O mors idem mentiaris,
arca feri. Alio loco comitè relinques, alio effères, alio timebis,
pturam Per eiusmodi offensas emendandū est cōspagosum hoc
iter. Mori uult, præparatur animus contra oia. Sciat
se uenisse, ubi tonat fulmen. Sciat se uenisse, ubi lu-
ctus & ulteriores posuere cubilia curæ. Pallentesque ha-
bitant morbi, tristisque senectus. In hoc contubernio
uita degenda est. Effugere ista nō potes, contemnere
potes, Contēmes autē si sæpe cogitaueris, & futura
presumo

SENECÆ.

presumpseris. Nemo non fortius ad id cui se diu con-
posuerat, accessit, & duris quoque si premeditata
erant, obstitit. At cōtra imperatus etiā leuissima ex
pauit. Et quia oīa nouitate graniora sunt, hæc cogi-
tatio assidua prestabit, ut nulli sis malo Tyro. Ni-
hil miremur eorum, ad quæ nati sumus. Quæ ideo
nulli querenda, quia paria sunt omnibus. Ita dico par-
ia sunt, nam etiam quod effugit aliquis, pati potuit.
Aequum autem ius est, non quo omnes usi sunt, sed
quod omnibus latum est. Imperetur æquitas animo,
& sine querela mortalitatis tributa pendamus. Hy-
ems frigora adducit, ægendum est. Aestas calores
referat, æstuandum est. Intemperies cœli ualitudinē
tentat, ægrotandum est. Et fera nobis aliquo loco
occurret, & homo perniciosior feris omnibus. Aliū
aqua, aliū ignis eripiet. Hanc rerum conditionem
mutare non possumus. Optimum est pati, quod emē-
dare non possis, & deum quo auctor ecunēta proue-
niunt, sine murmuratione comitari. Malus miles
est qui Imperatorem gemens sequitur. Duant uolentem
fata, nolentē trahūt. Sic uiuamus, sic loquamur,
paratos nos inueniat atq; impigros fatum. Hic est
magnus animus, qui se deo tradidit. At cōtra ille pu-
sillus ac degener, qui oblectatur, & de ordine mūdi
male existimat, & emēdare mauult deos q̄ se Vale

Mali
est uita
hominis
sup' terrā

Omne
cōmune
& paria
sunt.

FINIS LIBRI DECIMI OCTA-
VI. SEQVITVR LIBER XIX.
EX EPISTOLA CIX.

Maceretuli, ut probarē tibi, quā uehemē-
 tes haberem tyrūali impetus primos,
 ad optima quæq; , si quis exhortaretur
 illos, si quis impelleret. Sed aliquid præ-
 cipientiam uitio peccatur, qui nos docet ut disputare, ali-
 quid discentium, qui propositum afferunt ad præca-
 pitores suos, non animum excolendi, sed ingenium. Ita
 q; quæ Philosophia fuit, facta philologia est. Mul-
 tum autem ad rem pertinet, quo proposito ad quam
 rem accedas, qui grammaticus futurus Vergilium
 scrutatur. Non hoc animo legit illud egregium, fugit
 irreparabile tempus. Vigilandum est, nisi protere-
 mus, relinquimur. Agit nox, agiturq; uelox dies, in-
 seij rapimur. Omnia in futurum disponimus, et in-
 ter præcipita lentis sumus. Sed ut obseruet, quoties
 Vergilius de æleritis temporum diat, hoc uti uerbo
 illum, fugit. Optima quæq; dies miseris mortalibus
 eui. Prima fugit, subeunt morbi, tristisq; senectus.
 Et labor et dura rapit inclementia mortis. Ille qui
 ad philosophiam spectat, hæc eadem quo debet, addu-
 at. Nunquam Vergilius inquit, dies diat ire, sed fu-
 gere: quod arrendi genus conatissimū est, et opti-
 mos quosq; primos rapi. Quid ergo cessamus nos
 ipsi cōatire, ut uelocitate rapidissimæ rei possimus
 equare? meliora præteruolāt, deteriora succedunt.
 Quemadmodū ex amphora primum quod est synce-
 rissimū effluit, grauissimū quodq; turbidūq; subsidit.
 Sic in ætate nostrā, quod est optimum primum est.

Philos
 phia phi
 lologia fa
 cta est.

Assuetæ
 re uirtuti
 iuuenis.

Id exhan

Id exhaustiri in alijs potius patimur, ut nobis sc̄am
 referuemus. Inhereat istud animo, & tanquam mis-
 sum oraculo placeat. Optima quæq; dies miseris mor-
 talibus æui. Prima fugit. Quare optima? quia restat
 quod incertum est. Quare optima? Quia iuvenes pos-
 sumus discere, possumus facilem animũ & adhuc tra-
 ctabilem ad meliora conuertere, quia hoc tempus ido-
 neum est laboribus, idoneum agitandis per studia in-
 genijs, & exercendis per opera corporibus. Primus
 quisq; tanq̄ optimus dies placeat, & redigatur in no-
 strum. Quod fugit occupandum est. Hoc non cogitat
 ille, qui grammatica oculis carmẽ istud legit. Ideo opti-
 mum quemq; primum esse diem, quia subeunt mor-
 bi, quia senectus premit, & adhuc adolescentiam co-
 gitantibus supra caput est, sed ait Vergilium semper
 una ponere morbos, & senectutem, non me Hercule
 in merito. Senectus enĩ insanabilis morbus est. Præ-
 terea, inquit, hoc senectui cognomen imposuit, tri-
 stem illam uocat. Subeunt morbi tristisq; senectus.
 Non est quod mireris, ex eadem materia suis quenq;
 studijs apta colligere. In eodem prato bos herbam
 querit, canis leporem, aconia lærtan. Illud admo-
 neo, auditionem Philosophorum, lectionemq; ad
 propositum beatæ uitæ trahendam, non ut uerba
 prisæ, aut ficta captemus, & translationes improbas
 figurasq; dicendi, sed ut profutura præcepta, & ma-
 gnificas uoces, & animosas, quæ mox in rē transferan-
 tur. Sic ista discamus, ut quæ fuerũt uerba, sint opera.

Tempus
 isti. Labo-
 ribus ap-
 tum est.

Senectus
 tristis.

Finis
 studij.

FLORES

Nullos autem peius mereri de omnibus mortalibus in
 dico, quam qui philosophiam, uelut aliquod artificiaū
 uenale didicerūt, qui aliter uiuunt, q̄ uiuendum esse
 præcipiūt. Exempla enim seipſos inuictis disciplinæ
 circumferunt, uulnon uitio quod inſequuntur ob
 noxij. Nō magis mihi poteſt quiſquam talis prodeſſe
 ſe præceptor, quā gubernator in tempeſtate nauſea
 bundus. Tenendum eſt, rapiente fluctu, gubernacula
 lum: luētandum cum ipſo mari, eripienda ſunt uento
 uela. Quid me poteſt inuare rector nauigij, attoni
 tus & uomitans? Quanto maiore putas uitam tem
 peſtate iactari, quam ullam ratem? Non eſt loquē
 dum, ſed gubernandam.

*Præceptor
 com
 modū ſuū
 quærens in
 utilis.*

EX EPISTOLA. CX.

Proſunt inter ſe boni, exercent cuius uirtutes,
 & ſapientiam in ſuo ſtatu continent, deſyderat uter
 q̄; aliquid, cum quo conferat, cum quo querat. Peric
 toſ luētandi, uſus exercent. Muſicū, qui paria didicit,
 monet. Opus eſt & ſapienti, agitatione uirtutum.
 Malus malo nocet, ſiāt quoq̄; peiorem iram, metum
 inātando, triſtitia aſſentiendo, uoluptates laudando.
 Et tūc maxime laborant mali, ubi plurimū uitia miſ
 auere, & in unum collata nequitia eſt. Ergo ex cōtra
 rio, bonus bono proderit. Quomodo inquit? gaudiū
 illi aſſeret, fiducia confirmabit, ex conſpectu mutua
 tranquillitatis creſcet utriusq̄; letitia. Præterea ſe
 cundum naturam eſt, & amicos complecti, & ami

*bonus bo
 no p̄deſt
 malus ma
 lo nocet.*

SENECÆ.

corū auctu, ut suo proprioq; letari. Nam nisi hoc fecerimus, ne uirtus quidem nobis permanebit, quæ in exercendo se usu ualet. Virtus autem sua det præsentia bene collocare, in futurū consulere, deliberare, et intendere animū. Facilius intendet explicabitq;, qui aliquem sibi assumperit. Quæ erit itaq; aut perfectū uirum, aut proficientem, uicinumq; perfectio. Proderit autem ille perfectus, si consilium communi prudentia iuuerit. Auit bonūnes plus in alieno negotio uidere. Vitio hoc illis euenit, quos amor sui excæcat, quibusq; respectum utilitatis, timor in periculis excutit. Aucripiet sapere securior, et extra metum positus. Sed nihilominus quedā sunt, quæ etiā sapientes in alio q̄m se diligentius uident. Præterea illud quod dulcissimū honestissimūq; est, idem uel'e, atq; idē nol'e, sapiēs sapienti præstabit. Egregiū opus pari iugo ducet.

Familiaritas bonorū utilis

EX EPISTOLA CXI.

Ad diximus sicut uoluptati, cui indulgere initium omnium malorum est. Tradidimus ambitioni et famæ, ceteris æque uanis et inanibus. Quid ergo, nunc te hortor ut facias? Nihil noui, nec enim nouis malis remedia queruntur. Sed hoc primum, ut tecum ipse dissidas quid sit necessariam, quid superuacuum. Necessaria tibi utiq; occurrent, superuacua et semper toto animo querenda sunt. Non est autem quod te uimis laudes si contempseris aureos lectos, et gemmeam suppellectilem. Quæ est enim uirtus superuacua contemnere

Non est uirtus superuacua contemnere

FLORES

Tunc te admirare, cum contempseris necessaria, non magnam rem facis, quod uiuere sine regio apparatu potes, quod non desideras miliarios apud, nec linguas Phœnicopterorum, & alia portenta luxurie, iam tota animalia fastidientis, & certa membra ex singulis eligentis. Tunc te admirabor, si non contempseris etiam sordidum panem, si tibi persuaseris herbas.

Sumptus
aborum re
probatur

Quid enim ad rem pertinet, quid accipiat, perditurus quicquid acceperit? Delectant te disposita, que terra marique capiuntur. Alia ergo gratiora, si recentia perferuntur ad mensam, alia si diu pasta & coacta pinguescere fluunt, ac nix saginam continent suam. Delectat te, nitore horum arte questus. At ne Hercules ista sollicite scrutata, uariisque condita, cum subierint uentrem una atque eadem foelicitas occupauit. Vis aborum uoluptatem contrinere? Exitum specta. Hoc itaque ipse mihi dico, quoties tale aliquid perstrinxerit oculos meos, quoties occurrit domus splendida, cohors culta seruorum, lectica formosis imposita coloribus, Quid miraris? quid stupes? Pompa est. Ostenduntur istae res, non possidentur, & dum placent transeunt. Ad ueras potius te conuertere diuitias, discere paruo esse contentus, & illam uocem, magnus atque

Aqua & animo,
polenta a-
bus comu-
nis fuit.

is exclama. Habemus aquam, habemus polentam. Ioui ipsi de foelicitate controuersiam facimus. Faciamus oro te, etiam si ista defuerint. Turpe est beatam uitam in auro & argento reponere, eque turpe est in aqua & polenta. Quid ergo faciam, si
ista

SENECAE.

ista non fuerint? *Quæris quod sit remediū inopiet. Famē fames fuit, alioqui quid inter est, magna sint, an exigua, quæ seruire te cogunt.*

EX EPISTOLA CXII.

Quid uocentur latine sophismata quæsiisti a me. Multi tentauerunt illis nomen imponere, aptissimum tamen mihi uidetur quo Cicero usus est. Caullatio. nes uocat, quibus quisque se tradidit, quæstiunculas quidem uasras. Cæterum ad uitam nihil profiat, neq; nō profiat, fortior fit, neq; temperantior, neq; elatior. At ille qui philosophiam in remediū suum exerauit, ingens sit animo, plenus fiducie, inexuperabilis, & maior aduenti. Quod in magnis euenit montibus, quorum proceritas minus apparet longe intuentibus, Cū accesseris, tūc manifestū fit, q̄ in arduo summa sunt. Talis enim mihi Lucili uerus, & rebus, nō artificijs philosophus. In edito stat admirabilis, ætus, magnitudinis uera. Non exurgit in plantas, nec in summis ambulat digitis, corū more, qui mendacio statuā adiunant, longè oreq; q̄ sunt, uideri uolunt. Contentus est magnitudine sua. Parsibi in omni statu rerum, siue secūdo cursu uita procedit, siue fluctuat, & p̄ aduersa ac difficilia. Hanc constantiam caullationes istæ, de quibus paulo ante loquebar, prestare non possunt. Ludit istis animus, non proficit, & philosophiam a fastigio deducit in planū. Nec te prohibuerim aliquando ista agere, sed tunc, cum uoles nihil agere.

FINIS LIBRI XIX. EPIST.

F L O R E S
 ↳ SEQVITVR LIBER XX. EX
 EPISTOLA CXIII.

Desyderas tibi scribi a me quod
 sententiã de hac questione iacta
 ta apud nostros . An iustitia
 in fortitudo, prudentia, cetera
 reque virtutes animalia sint.
 Hac subtilitate efficitur Lu
 ali charissime, ut exercere
 ingenium inter irrita uideremur, et disputationibus, ni
 hil profuturis, otium terere. Hæc disputamus, attractis
 superalijis, fronte rugosa. Nō possunt hoc loco dicere
 illud Cæcilianum. O tristes ineptias, ridicule sunt. Qui
 itaque potius nobis aliquid utile, ac salutare tractamus
 et querimus quomodo ad uirtutes peruenire possimus, que
 nos ad illas uia adducat. Doce me nō an fortitudo animi
 sit, sed nullum animi foelix esse sine fortitudine, nisi contra
 fortuita conualuit, et omnes casus anteque exciperet, medi
 cando prædomuit. Quid est fortitudo? Munimentum
 humane imbecillitatis inexpugnabile. Quod qui ar
 cuededit sibi, se acrus in hac uitæ obsidione perdurat
 Vtitur cum suis uiribus, suis telis. Hoc loco tibi Posi
 donij nostri sententiam referre uolo. Non est quod
 unquam fortunæ armis putes esse tutum. Tuis
 pugna contra ipsam fortunam, non armatus. Itaque con
 tra hostes instructi, contra ipsam inermes sunt. Ale
 xander quidem Persas, & Hyrcanos, & Indos, &
 quicquid gentium usque in oceanum extendit orientis,
 uastat

Quomodo
 disputandi
 sit.

Posidonij
 sententia.

SENECAE.

naſtabat, fugabatq; . Sed ipſe modo ocaſo amico, modo amiſſo iacebat in tenebris, alias ſcæbus, alias deſyderium ſuum mœrens, uictor tot regum atq; populorum, iræ, triſtitiaeq; ſuccubuit. Id enim egerat, ut omnia potius haberet in poteſtate, quam affectus.

O quam magnis homines erroribus tenentur, qui inſ dominandi tranſmaria cupiunt permittere, ſcæliciſſimosq; ſe iudicant, ſimultas per milites prouincias obtinent, & nouas ueteribus adiungunt, ignari quod ſit illud ingens paruumq; regnum. Imperare ſibi, maximum imperiũ eſt. Docet me quam ſacra res ſit iuſtitia, alienũ bonum ſpectans, nihil ex ſe petens, niſi uſum ſui. Nihil ſit illi, cum ambitione, ſiſmaq; ſibi placeat. Illud adhuc tibi affige, quod paulo ante dicebam, nihil ad rem pertinet q̄ multi equitatem tuam nouerint. Qui uirtutem ſuam publicari uult, non uirtuti laborat, ſed gloriæ. Non uis eſſe iuſtus ſine gloria. At me hercules ſæpe iuſtus eſſe debetis cupi inſania. Et tunc ſi ſapis, mala opinio bene parta delectat. Vale.

IN EX EPISTOLA CXV.

Ubi luxuriam late ſcælicitas ſudit, luxus primũ corporũ eſſe diligẽtior inceperit. Deinde ſupellectili laboratur, deinde in ipſas domos impenditur cura, ut in laxitatem ruris excurrant, ut parietes aduocellis tranſmaria marmoribus fulgeant, ut tecta uarẽtur auro, ut lacunaribus pauimentorum reſpõdeat nitor. Deinde ad coenas lautitia tranſfertur, & illic com-

Inſatiabilis cupiditas hominis.

Vera uirtus latere uult.

Luxurie ſtudia.

F L O R E S

*Nona de
lectura.*

mendatio ex nouitate, & soliti ordinis commutatione capitur. Vt ea quæ cludere solent, cæna prima ponantur, ut quæ aduenientibus dabantur, excubiis dentur. Cum assuevit animus fastidire, quæ ex more sunt & illi & pro sordidis solita sunt, etiam in oratione quod nouum est querit, & modo antiqua uerba, atq; exoleta reuocat, & profert, modo fingit, & ignota desleçtit, modo id quod nuper increbuit, pro cultu habetur. Audax translatio, ac frequens. Sunt qui sensus prædant, & hoc gratiam sperent, si sententia pependerit, & audienti suspicionem sui fecerit. Quomodo conuiuiorum luxuria, quomodo uestium, & græ diuitatis inducia sunt, sic orationis licentia (si modo frequens est) ostendit animos quoq; à quibus uerba excunt prædidisse.

➤ Adijce nunc, quod oratio certam regulam non habet. Consuetudo illam diuitatis, quæ nunquam in eodem diu stetit, uersat. Multi ex alieno saculo petunt uerba.

➤ Iracundi hominis, iracunda oratio est. Commoiti nimis inatata, delicati, tenera & fluxa. Quod uides istos sequi, qui aut uellunt barbam, aut interuellunt, qui labra prestius tondent & abradunt, seruata & submissa cætera parte, qui lacernas coloris improbi sumunt, qui perlucentem togam, qui nolunt facere quicquam, quod hominum ocalis transilire liceat. Irritant illos, & in se aduertunt. Hoc à magno animi malo oritur. Quomodo in uino non ante lingua tibat,

S E N E C A E.

tubat, quæ mens æssit oneri, & inclinata uel prodita est. Ita ista oratio quid aliud, quæ ebrietas? nulli molesta est, Oratio nisi animus labatur. Ideo ille curetur, ab illo sensus, ab insolentis illo uerba exeunt, ab illo nobis est habitus, multus, in- hois quæ æssus. Illo sano ac ualente, oratio quoque robusta, for- lis sit: tis, uirilis est. Si ille procubuit, & cætera sequuntur ruinam, Rege incolumi, nomen omnibus una est, Amis- so ruperere fidem. Rex noster est animus. Hoc incolumi cæ- tera manent in officio, parent, obtemperant. Cum ille Animus paululum ualluit, simul dubitant. Animus noster uel tyranni modo rex est, modo tyrannus. Rex, cum honesta im- ius uel tuetur, salutem sibi commissi corporis curat, & nihil rex est. imperat turpe, nihil sordidum. Vbi uero impotens, a- pidus, deliciatus est, transit in nomen detestabile ac di- rum, & fit tyrannus. Tunc illum excipiunt affectus impotentes, instansque; qui initio quidem gaudent, ut solet populus largitione noctura frustra plenus, & quæ non potest haurire, contrecitat. Cum uero magis ac magis uires morbus exedit, & in nullas nervos que descendere delitiæ, conspectum eorum, quibus se nimia auaritate inutilem reddidit, letus pro suis opi- ditatibus habet spectaculum, alienarum subministrator libidinum, testisque; quarum sibi usum in gerendo ab- stulit. Nec illi tam gratum est abundare incundis, quam acerbum, quod non omnem illum apparatus per gulam, uentremque; transmittit. Non cum omni exole- torum foeminarumque; turba conuolutatur. Mæretique; quod magna pars sue felicitatis exclusa, corporis an- gustijs

FLORES

Furor ho
minū lu
xurioso
rum.

Not.

Mortis
meditatio
utilere
medium.

gustijs æstat. Nunquid enim mi Lucili hic furor est,
qd nemo nostrū mortālē se cogitat? quod nemo imbe
cillum? imo quod nemo nostrū uiuum esse se cogitat?
Aspice uinas nostras, & conuersantes inter tot ig
nes coquos nostros. Vnum uideri putas uentrem, cui
tanto tumultu comparatur cibus? Aspice uinaria no
stra, & plena multorum seculorum uiuentijs bor
rea. Vnum putas uideri uentrem, cui tot consulum,
regionumq; uinacluduntur? Aspice quot locis uerta
tur terra, quot milia colonorum arent, sōdiant. Vnū
putas uideri uentrē, cui & in Sialia, & in Africa seri
tur? Sati erimus, & modico concupissemus, si unus
quisq; se numeret, mediatur simul corpus, sātq;
nec multum capere, nec diu posse. Nihil tam æque ti
bi profuerit ad temperantia u omnium rerum, quam
frequēs cogitatio breui: aui, & huius inarti. Quic
quid facis, respice ad mortem.

FINIS LIBRI VICESIMI. SE
QVITVR VICESIMVSPRIMVS
INDEX EPISTOLA CENTE

SIMA XVI.

Mnes querimus, nō quare, et un
de, qd habeas tātū rogant, Vbiq;
tantū quisq;, quātum habuit fuit,
quid habere nobis turpe sit, que
ris? nihil Aut diues opto uiuere
aut paup mori. Bū moritur, quisquis moritur, dū lu
crum

crum facit. Pœnia ingens generis humani bonum. Cui non uoluptas matris, aut blandæ potest par esse prolis. Nulla auaritia sine pœna est, quamuis satis sit ipsa pœnarum. O quantû lachrymarû, o quamû laborum exigit. Quam misera desideratis, quam misera partis est. Adijce quotidianas sollicitudines, quæ pro modo habendi quicquid discruciant. Maiore tormento pœnia possidetur quam queritur. Quantum dânis ingemiscunt, quæ & magna incidunt & maiora uidentur. Denique ut nihil illis fortuna detrahat, quicquid non acquiritur, damnatum est. At fœlicem illum homines & diuitem uocant, & consequi optant quantum ille possidet. Pateor. Quid ergo? Tu illos esse conditionis peioris existimas, quam qui habet et miseriam & inuidiam? Utinam honores petaturi, cum ambitiosis, utinam qui diuitias optaturi essent, cum diuitibus liberarent, & summum adeptis dignitatis statum, profecto uota mutassent, cum interim illi noua suspiciunt, cum priora damnauerint, Nemo enim est cui fœlicitas sua, etiam si cursu uenit, satis faciat. Queruntur & de consilijs & de processibus suis maluntquæ; semper quæ reliquerunt, Itaque hoc tibi philosophia præstabit, quo equidem nihil maius existimo. Nunquam te pœnitebit tui. Ad hanc tam solidam fœlicitatem, quam tempestas nulla conueniat, non perducent te apte uerba contexta, & oratio fluens leniter. Eant ut uolent dum animo compositio sua constet, dum sit magnus, & opinionum suarum

Auaritia
hoibus
pœna est.

De bono
ribus.

secu

FLORES

securus, & ob ipsa quæ alijs displicent, sibi placens, q̄
profectum suum uita estimet, & tantum scire se iudi-
cet, quantū non cupit, quantū non timet. Vale.

EX EPISTOLA CXVII.

De pra-
uis affe-
ctibus

Imbecillis, primo omnis affectus. Non obtinebis
ut desinat, si incipere permiseris. Deinde ipse se con-
citatur, & uires dum proædit parat, excluditur facilius
quàm expellitur. Quis negat omnes affectus a quo-
dam, quasi natura si fluere principio? Curam nobis no-
stri natura mandauit. Sed huic ubi nimium indulse-
ris, uitium est. Voluptatem natura necessarijs rebus
admisit, ut non illam peteremus, sed ut ea sine quibus
non possemus uiuere, gratiora nobis illius faceret
accessio. Si suo ueniat iure luxuria est. Ergo intrā
tibus resistamus, quia facilius, ut dixi, non recipiuntur,
quàm exeunt. Aliquatenus, inquis, dolere, aliquate-
nus timere pernite, sed illud aliquatenus longe pro-
ducitur, nec ubi uis, accipit finem.

Principijs
obsta, se-
ro media-
na para-
mur.

Itaq; conscij nobis imbecillitatis nostræ quiesca-
mus. Nec uino infirmum animum cōmittamus, nec
formæ, nec adulationi, nec illis rebus blande trahen-
tibus. Quantum possumus nos a lubrico reardamus.
In sicco quoq; parum fortiter stamus. Occurres hoc
loco mihi illa publica contra Stoicos uocæ. Nimis ma-
gnā promittitis, nimis dura præcipitis. Nos hominē
sumus, omnia nobis negare non possumus. Dole-
bimus, sed parum. Cōcupiscimus, sed tēperate. Irasce-

mur,

S E N E C A E.

mur, sed placabimur. Scis quare non possimus ista
 Quia nos posse non credimus. Inno me Hercules, ali
 ud est in re. Vitia nostra quia amamus, defendimus,
 & malum excusare illa, quae excutere. Satis natura ho
 mini dedit roboris, si illo utamur, si vires nostras col
 ligamus, ac totis pro nobis, arte non contra nos cona
 temus. Nolle in causa est, non posse praetenditur. Vale.

Omnia
 possumus
 in eo qui
 nos cona
 fortat.

IN EX EPISTOLA CXVIII.

Multum mihi tibiq; negotium concinnabis, &
 dum nescis in magnam me liam, ac molestiam impiet
 ges, qui mihi tales quaestiones ponis, in quibus nec
 ego dissentire a nostris salua gratia, nec consentire
 salua conscientia possum. Queris, an verum sit, quod
 Stoicis placet. Sapientiam bonum esse, sapere bonum
 non esse. Obsecro nos, cur tam necessariam curam ma
 joribus melioribusque debitam, in re nescio an falsa,
 arte inutili terminas? Quid mihi profuturum est scire, nostrum,
 an aliud est sapientia, aliud sapere. Potius id age,
 ut mihi viam monstras, qua ad ista perueuiam. Dic
 mihi quid vitare debeam, quid appetere, quibus ani
 mum labentem studijs firmem, quemadmodum quae
 me ex transverso feriunt aguntque, procul a me re
 pellant. Quomodo par esse tot malis possum, quomodo
 istas calamitates remoueam, quae ad me irruerunt,
 quomodo illas ad quas ego irrupi. Docce quomodo se
 ra aerunam sine gemitu meo, foelicitatem sine alieno
 quomodo ultimum & necessarium vitae terminum

Quale es
 rit studium

F L O R E S

non expectem, sed ipse mecum quo uisum erit, pro-
fugiam. Deos uirum rogo & salutem. Si mo-
ri placuit, hic mortis est fructus, optare desinere.

Hæc mi Lucili tractemus, his formemus animum.

Hæc est sapientia: Hoc est sapere, non disputatum-
culis manibus, subtilitatem uanissimam agitare.

Tot quæstiones tibi fortuna imposuit, nondum illas
soluisti. Iam cauillaris. Quam stultum est, cum sig-
num pugnae acceperis, uentilare. Remoue ista luxu-
rie arma, decretorijs opus est. Transcurramus so-
lertissimas nugæ, & ad illa quæ nobis aliquam opẽ

sunt latura, properemus. Nemo qui obstetricam par-
turienti filia solatus acersit, edictum & ludorum
ordinem perlegit. Nemo qui ad incendium domus

suae currit, tabulam latronum perspicit, ut sciat
quomodo alligatus exeat calceus. At me Hercules

omnia tibi undiq; nuntiantur, & incendium domus,
& periculum liberorum, & obsidium patriæ, & bo-
norum direptio. Adijce istis naufragium, motusque

terrarum, & quicquid aliud timeri potest. Inter
ista districtus rebus nihil aliud quàm animum oble-

ctantibus uacat. Quid inter sapientiam & sapere
interstit inquiris? Nodos noctis ac soluis, tanta mole

impendente capiti tuo. Non tam benignam ac libe-
rale tempus natura nobis dedit, ut aliquid ex illo us-
cet perdere, & unde quàm multa etiam diligentissi-

mis pereant. Aliud ualido sua cuique abstulit, aliud
suorum, aliud necessaria negotia, aliud publica ocu-
pant.

In com-
mune
daute
nostra.

fructus
mortis

S E N E C A E.

puerunt. Vitam nobiscum diuidit somnus, & hoc tempore tam angusto & rapido, & nos auferente, quid iuuat maior em partem mittere in uauum? Adijce nunc, quod assuescit animus delectare potius, quã sanare. Et Philosophiam oblectamentum facere, cum remedium sit. Inter sapientiam & sapere quid intersit nescio. Scio mea non interesse, sciam ista, an nesciam. Dic mihi cum quid inter sapientiam, & sapere intersit didicero, cur potius inter uocabula me sapientie detines, quã inter opera? Fac me fortior em, fac me securior em, fac fortuna parem, fac superior em. Possum autem superior esse, si dixero omne quod discas. Vale.

Tempus nostrum pretiosũ.

EX EPISTOLA CXIX.

Sua satius est mala quã aliena tractare, se ex-
cutere, & uidere, quã multarum rerum candidatus
sit, & non suffragari. Hoc est mi Lucili egregium,
hoc securum ac liberum, nihil petere, & tota fortune
comitiã transire. Libet ergo hæc in uiam scribere, &
hanc integram semper egerere materiã, circumspici-
entibus tot milia hominum inquieta, qui ut aliquid
pestiferi consequantur, per mala nituntur in malum,
petuntq; mox fugienda, aut etiam fastidienda. Cui
enim affecto satis fuit: quod optanti nimium uide-
batur? Non est ut æstimant homines, auida felici-
tatis, sed pusilla. Itaque neminem satiat. Tu ista
credis exarsa quia longe ab illis iactas. Ei nero qui

Mala nostra iudicanda.

FLORES

ad illa pervenit, humilia sunt. Mentior nisi adhuc
 quaerit ascendere. Istud quod tu summū putas, gradus
 est. Omnes autem male habet ignorantia veri, tanquā
 ad bona feruntur decepti rumoribus. Deinde mala esse,
 aut inania, aut minora, quam speraverint adepti,
 ac multa passi vident, maiorq; pars miratur ex inter-
 uallo silentia.

EX EPISTOLA CXX.

Doccebo quomodo diues fieri celerissime possis,
 quod ualde cupis audire. Nec immerito ad maximas
 te diuitias compendiaro ducā. Nihil enim interest mihi
 Lucili, utram uou de syderes, an habeas. Summa res
 in utroq; est eadem, non torqueberis, nec illud precī-
 pio, ut aliquid naturae neges. Contumax est, non po-
 test uinā, suū posat. Sed ut quicquid naturā excedit,
 scias precariū esse nō necessarium. Esurio, edendum
 est. Vtrum hic panis sit plebeius, an siliginens, ad
 naturam nihil pertinet. Illa uentrem non delectari
 uult, sed impleri. Sitio, utrum haec aqua sit ex laeo
 proximo excepta, an ea quam multa niue clusero,
 ut rigore refrigeretur alieno, ad naturam nihil
 pertinet. Illa hoc unum iubet, sitim extingui. Vtrum
 sit aureum poculum, an crystallinum, an uitreum, an
 Tyburtinus calix, an manus concava nihil refert. Fi-
 nem omnium rerū specta, & superuacua deuites. Fames
 me appellat. Ad proxima quaeque tendatur manus.
 Nihil contemnit esuriens. Quid ergo sit, quod me
 delectauerit

De contē
 ptu diuiti-
 arum

Nota.
 Frugali-
 tas hoīs
 frug

delectauerit, queris? Nam ego paraueram fisco.

Circumspiciebam in quod me mare negotiatorum im-

mitterem, quod publicam agerem, quis accerferent

merces? Decipere est istud, docere paupertatem, cum

diuitias pro miseris. Istum tu pauperem iudicas, cui

nihil deest? Suis inquis, & patientiæ suæ beneficio,

non fortunæ. Ideo ergo illum non iudicas diuitem,

qui diuitiæ eius desinere non possunt? Vtrum malis

habere multum, an satis? Qui multum habet, plus as-

pit, quod est argumentum, nondum illum satis habere?

qui satis habet, consecutus est, quod nunquam diui-

tibus contingit finem. An has ideo non putas esse diui-

tias, quia propter illas nemo proscriptus est? Quia

propter illas nulli uenenum filius, nulli uxor impe-

git. Quia in bello tuti sunt? Quia in pace otiosi?

Quia nec habere illis periculosum, nec operosum di-

sponere? an parum habet, qui tantum non alget, non

esurit, non sitit. Plus Iuppiter non habet. Nunquam

Minimis
contentus
etiã diues
est

Si sat est,
multum est

F L O R E S

Natura
minimo
paruoq;
contenta.

quod nemo moneatur satis, ut omnia naturalibus de-
 syderijs metiaris, quibus aut gratis satisfiat, aut par-
 uo. Tantum misere uitia desyderijs noli. Queris
 quali mensa, quali argento, q̄ paribus ministerijs &
 leuibus auferatur cibus? Nihil præter cibum natura
 desyderat. Nam tibi cum fauces urit sitis, aurea que-
 ris pocula? Num esuriens fastidis omnia, præter pau-
 uonem, & bombumq;? Ambitiosa nõ est fames, cõteuta
 desinere est. Quo desinat, non nimis curat. Infælicis
 luxuria ista tormenta sunt. Querit quemadmodum
 post saturitatem quoq; esuriat, quemadmodũ non im-
 plect uentrẽ, sed fãrciat, quemadmodum sitim in pri-
 ma portione sedatã reuoct. **➤** Egregie itaq; Ho-
 ratius negat ad sitim pertinere, quo poculo aqua, aut
 q̄ elegantĩ manu ministretur. Nam si pertinere ad te
 iudicas, q̄ crinitus puer, & q̄ perlucidiã tibi poculum
 porrigat, nõ sitis. Inter reliqua hoc nobis natura præ-
 stitit præcipuum, quod necessitas fastidium exauisit.
 Recipiunt super uacua delectũ. Hoc parũ deæus, illud
 parũ laudatum oculos meos lædit. Id actum est ab illo
 mundi conditore, qui nobis uiuendi iura descripsit,
 saluã essemus, non delictũ. Ad salutẽ oĩa parata sunt,
 & in promptu, delictijs oĩa misere ac solite cõparan-
 tur. Utamur ergo in hoc nature beneficio inter ma-
 gna numerando, & cogitemus nullo nõ te melius illã
 meruisse de nobis, q̄ quid quicquid ex necessitate desy-
 deratur, sine fastidio sumitur. Vale.

➤ FINIS LIBRI XXI.

SEQ. VI.

SENECÆ,

SEQUITUR VLTIMVS LIBER
EPISTOLARVM, EX EPISTO
LA CXXI.

Necessario itaq; magnus apparu-
it, qui nunq; malis ingemuit, nisi
de fato suo questus est, fecit mul-
tis intellectum sui, & non aliter
q; in tenebris lumē effulsit, auer-
titq; in se oī m aīos, eū esset pla-
dus & leuis, & humanis diuinisq; rebus pariter æ-
quus, habebat perfectum animū, ad summā sui addu-
ctus. Supra quā, nihil est nisi meus Dei, ex qua pars,
& in hoc pectus mortale defluxit, quod nunquam ma-
gis diuinum est, quā ubi mortalitatem suam cogi-
tat, & scit in hoc natum hominem, ut uita defunge-
retur, nec domum esse hoc corpus, sed hospitium, &
breue hospitium, quod relinquendum est, ubi te gra-
uam esse hospitem uideas. Maximum inquam mi Lu-
cili argumentum, est animi ab altiori uenientis sede,
si hæc in quibus uersatur humilia iudicat, et angusta,
si exire non metuit. Sat enī quō exiturus sit, qui unde
uenerit, meminit. Non uidemus q; multa nos in com-
mōda exagitant, q; male nobis conueniat hoc corpus.
Nunc de uentre, nunc de capite, nunc de pectore ac
facibus querimur. Alias nerui, alias pedes nos ue-
xant. Nunc deiectio, nūc dissillatio. Aliquando deest
sanguis, aliquando superest. Hinc atque illinc tenta-
mur, & expellimur. Hoc cucurrit solet in alieno ha-

Quis uer-
re mag-
nus est

Non ha-
bemushio
manentē
diuitatem.

Fragili-
tas carnis
nostræ.

F L O R E S

bitantibus. At nos corpus tam turpe sortiti, nihilominus alterna proponimus, & in quantum potest, etas humana protendi, tantū spe occupamus, nulla contenti pecunia, nulla potentia. Quid hac re fieri impudentius, quid stultius potest? Nihil satis est mortuaris, immo morientibus. Quotidie enim propius ab ultimo stamus, & illo unde nobis cadendum, hora nos ovis impellit. Vide in quanta cæcitate mens nostra sit. Ideo magnus animus conscius sibi melioris nature, dat quidem operam, ut in hac statione, qua positus est, honeste se atq; industrie gerat. Cæterum nihil horum quæ circa ipsum sunt, suum iudicat, sed ut commodatis utitur, peregrinus & peragrans. Cum aliquem huius uideremus constâtus, quid ni subire et nos species non usitatæ indolis? Ut q; si hanc ut dixi, magnitudinem ueram esse ostendebat. Qual tatis ueræ tenor permanet, falsa non durant. Maximum iudicium est male mentis, fluctuatio. Et inter similitudinē uirtutis, amor emq; utilium, assidua iactatio. Is habebat sepe ducentos, sepe decem seruos. Modo reges atque tirarchas, omnia magna loquēs. Modo sit mihi mensa tripes, & concha salis puri, toga quæ defendere frigus, quamuis crassa, queat, decies centena dedisses, huic parco paucisq; contento, quinq; diebus nil erat in localis. Omnes isti tales sunt, qualem hunc describit Horatius Flaccus, nunquam eundem, nec similem quidem sibi, adeo in diuersum aberrat. Multos dixi, prope est ut omnes sint. Nemo non quotidie, & consilium

Peregrinatio est
natio est
natio est
natio est

Inconstans
na hoim.

SENECAE.

silium mutat, & uotum, modo uxorem uult habere,
modo amicam, modo regnare uult, modo id agit, ne
quis sit officiosior seruus, modo dilatat se usq; ad inui-
diam, modo subsidit & contrahitur infra humilitatē
uere laetantium, modo pecuniam spargit, modo rapit.
Sic maxime coarguitur animus imprudēs, alius pro-
dat atq; alius. Et (quo turpius nihil iudico) impar sibi
est. Magnam rem putat unum hominem agere, præ-
ter sapiētiam aut nemo unū agit. Ceteri multifor mes
sumus, modo frugitibi uidebimur & graues, modo
prodigi & uani. Mutamus subiude personam & cō-
trariā ei sumimus, quam exuimus. Hoc ergo a te exi-
ge, ut qualem institueris prestare te, talem usque ad
exitum serues. Effice ut possis laudari, si minus, ut ag-
nosci. De aliquo, quem uidisti heri, merito dici potest
hic quis est? tanta mutatio est. Vale.

Constātia
 hominis
 laudatur.

IN EX EPISTOLA CXXII.

Hæc animalibus inest cunctis, nec inseritur, sed
innascitur, produat foetus suos natura, non abiicit.
Et quia tu tela certissima ex proximo est, sibi quisque
contumissus est. Itaq; ut in prioribus epistolis dixi, te
nera quoque animalia e materno utero, uel quoquo
modo effusa, quid sit infestum ipsis, protinus norunt
& mortifera deuitant, umbram quoque transuolant
tuum re formidant, obnoxia auibus, raptu uiuentibus
Nullum animal ad uitam prodit, sine metu mortis.

De natu-
 ra et intel-
 lectu ani-
 malium

F L O R E S

Quemadmodum, inquit, editum animal intellectum habere, aut salutaris, aut mortiferi er ei potest? Primum queritur an intelligat, non quemadmodum intelligat. Esse autem illis intellectum ex eo apparet, quod nihil amplius si intellexerint, faciant. Quid est quare pavonē, quare anserem gallina non refugiat, tanto minorem, & ne uotum sibi quidem accipitrem? Quare pulli selem timeant, canem non timeant? Apparet illis inesse scientiam nocituri, non experimento collectā. Nam antequam possint experiri, cauent. Deinde ne hoc casu existimes fieri, nec metuunt alia quam debent, nec unquam obliuiscuntur. Huius mente & diligentie, equalis est illis a pernicioso fuga. Præterea non fiunt timidiore uiuendo. Ex quo quidem apparet, non usu illa ad hoc peruenire, sed naturali amore salutis suæ, & tardum est & uariū, quod usus docet. Quicquid natura tradit, & equale est omnibus, & statim. Si tamen exigis, dicam, quomodo omne animal perniosa intelligere conatur. Sentit se carne constare. Itaq; sentit, quid sit, quo se carni caro, quo uiri, quo obteri possit. Quæ sunt animalia armata ad nocendum, horum speciem trahit inimicam & hostilem. Inter se ista coniuncta sunt. Simul enim conciliatur salutis suæ, quicq; & que iuuant, illa petit. Læsura formidat. Naturales a contrarijs aspernationes sunt, sine ulla cogitatione, quæ hoc dicit. Sine consilio fit, quicquid natura præcipit. Non uides quanta subtilitas sit apibus, ad fingenda

Oia aia-
lia salutē
propriam
querunt.

Præceptū
naturæ si
ne consi-
lio est

SENECÆ.

domi alia? Quanta diurni laboris obeundiq; concor-
dia? Non uides quàm nulli mortalium imitabilis sit il-
la araneæ textura? Quanti operis sit fila disponere?
alia in rectum immiſſa firmamenti loco, alia in orbem
currentia ex deſo rora, quæ minora animalia, in quo-
rum pretium illa tenduntur, uelut retibus implicata
teneant. Naſatur ars iſta, non diſatur. Itaque nullum
eſt animal altero doctius. Videbis aranearum pares
telas, par in fauis angulorum omnium foramen. In-
certum eſt & inæquale, quicquid ars tradit, æquo ue-
nit quod natura diſtribuit.

DE EX EPISTOLA CENTESI.

ma uiciſſima tertia.

¶ Turpis qui alto ſole ſeniſomnus iacet, cuius ui-
gilia in medio die inapit, & adhuc multis hoc ante-
lucanum eſt. Sunt qui officia lucis noctis q; peruer-
tunt, nec ante deducant oculos heſterna graues crâ-
pula, quàm appetere nox cœpit. Qualis illorum con-
ditio dicitur quos natura (ut ait Vergilius) ſedibus
noſtris ſubditos cœntrario poſuit. Noſ q; ubi primus
equis oriens afflauit anhelis. Illis ſerâ rubens acen-
dit lumina ueſper. Talis horum cœntraria omnibus
non regio, ſed uita eſt. Tam inſauſti homines ſunt,
quàm nocturnæ aues, licet in uino ungueto q; tenebras
ſuas exigant, licet epulis, & in multa quidem pericu-
la diſcoctis, totum peruerſum uigilie tempus dedu-
cant, non conuiuantur, ſed iuſta ſibi faciunt, mortuis
certe

De ſoma-
nolentiâ.

F L O R E S

erte interdum parentantur. At me hercules nullus a-
genti dies longus est. Extendamus uitam. Huius, &
officium & argumentum aſtus eſt. Circuſcribatur
nox, & aliquid ex illa in diem trãſſeratur. Aues quæ
conuiujs comparantur, ut in motu facile pingue-
ſant, in obſcuro continentur. Ita ſine ulla exercitati-
one iacentibus, humor pigram corpus inuadit, & ſu-
perbam umbram uers ſagina ſuccreſcit. At iſtorum
corpora qui ſe tenebris dicauerunt, ſædã uſuntur.
Quippe nou ſpecioſior illis, quã morbo pallẽtibus co-
lor eſt, languidi, & euuidi albet, & in uiuis caro
morticina eſt. Hoc tamen mĩnimũ in illis malorum
dixerim. quanto plius tenebrarum in animo eſt. Ille in
ſe ſuſpet, ille aligat, uidet cæcis. Quis unquam te-
nebrarum cauſa oculos habuit? Interrogas quomodo
hec animo prauit. ſi fiat, auerſandi diem, & totam
uitam in noctem tranſſerendũ. Omnia uitia contra na-
turam pugnant. Omnia debitum ordinem deſerunt
hoc eſt luxurie propoſitum, gaudere peruerſis, nec
tantum diſcedere a recto, ſed quã longiſſime abire.
Deinde iſti etiam e contrario non uideantur ſibi con-
tra naturam uiuere. Ierum bibunt, qui uinum recipi-
unt uenis inanibus, & ad cibum ebrj tranſeunt. At
que frequens hoc adoleſcentium uitium eſt. Qui ui-
res excolunt, in ipſo pene balnei limine, inter nados
bibunt, inmo potant, ut ſudorem quem mouerũt po-
tionibus crebris ac ſeruentibus, ſubinde diſtringant.
Poſt prandium aut cœnam biberere uulgare eſt. Hoc

Auerſa
obſcuro
impingue
ſant

De pota-
tionibus

S E N E C A E.

patresfamilie rustici faciunt, & ueræ uoluptatis ignari. Merum illud delectat, non quod innatat abo, quod libere penetrat ad neruos. Illa ebrietas iuuat, quæ in uacuum uenit, Non uidentur tibi contra naturam uiuere, qui commutunt cū foemina uestem? Non uiuunt contra naturam, qui spectant ut pueritia splēdeat tempore alieno? Quid fieri crudelius, uel miserius potest? Nunquam uir erit, ut diu uirum pati possit, & cum illum contumeliæ sexus eripuisse debuerat, ne ætas quidem eripiet? Non uiuunt contra naturam, qui hyeme concupiscunt rosane fomentumq; squarum calentium, & calore apta inuitatione brumalium florem uernum exprimunt? Non uiuunt contra naturam, qui pomaria in summis turribus serunt, quorum syluæ in tectis domuum ac fastigijs nutant, inde ortis radicibus, quo improbe acumina egressent? Cum instituerunt omnia contra naturæ consuetudinem uelle, nouissime in totum ab illa desciscunt. Lucet somni tempus, quies est, nunc exerceamur, nunc gesteamur, nunc prandeamus. Iam lux propius accedit, tempus est coenæ. Non oportet id facere quod populus. Res sordida est, trita ac uulgari uia uiuere. Dies publicus relinquatur propius nobis, ac pedaliare mane fiat. Isti mihi uero defuictorū loco sunt. Quantulum enim a funere absunt, & quidem acerbo, qui ad facies & cereos uiuunt. Causa autem ita uiuendi est quibusdam, non quia aliquid existimant noctē ipsam habere incundius, sed quia nihil iuuat obuium, & gra

Contra naturam uiuere

Omne tēpus suum tempus habcat

F L O R E S

gravis male conscientie lux est, & omnia concupiscenti aut contrinenti, prout magno aut paruo empti sunt, fastidio est lumen gratuitum. Præterea luxuriosi uitam suam esse in sermonibus, dum uiuunt, uolunt. Nam si tænar, perdere se putant operam. Itaq; aliquoties faciunt quod exatit famam.

Vitia &
peccata uaria
sunt.

Non debetis admirari, si tantas inuenis uitiorum proprietates, uaria sunt, & innumerabiles habent fides. Comprehendi eorum genera non possunt. Simplex recti cura est, multiplex prauis, & quantumuis nouas declinationes capit. Idem moribus euenit naturam sequentium. Faciles sunt, soluti sunt, exiguas differentias habent. His distorti plurimum, & omnibus inter se disident. Causa tamen præcipua mihi uidetur huius morbi, uitæ communis fastidium. Ideo Lucili tenenda nobis uita est, quam natura præscripsit, nec ab illa declinandum. Illam sequentibus omnia facilia & expedita sunt. Contra illam nitentibus non alia uita est, quam contra aquam remigantibus. Vale.

EX EPISTOLA. CXXIII.

Non esse graue, quod leuiter accipias. Itinere confectus incommodo magis quam longo, in albanum meum nocte multa perueni. Nihil habeo paratum nisi me. Itaque in lecto lassitudinem pono, hanc coqui ac pistoris moram boni consulo. Mecum enim de hoc ipso loquor, quam nihil sit graue, quod leuiter accipias. Quod indignandum nihil, nisi ipse indignando astruas, non habet panem

meus pistor, sed habet uillicus, sed habet atriensis, sed habet colonus. Malum panem, inquit. Expecta, bonus fiet, etiam, illum tenerum tibi & siliginenum famemes reddet. Ideo non est ante edendam quam illa imperet. Expectabo ergo nec ante edam quam aut bonum panem habere coepero, aut malum fastidire desiero. Necessarium est paruo assuescere. Multae difficultates locorum, multae temporum etiam incompletibus & instructis a dijs optantem prohibent, & occurrunt. Quicquid uult habere nemo potest, illud potest nolle quod non habet, rebus oblati bilis uti. Magna pars libertatis est, bene moratus uenar, & contumelie patiens. Aestimari non potest, quantum uoluptatem capiam ex eo quod lassitudo mea sibi ipsa est. sa acquiescit. Non unctioes, non balneum, non ullum aliud remedium, quam temporis quero. Multa quam superuacua essent non intelleximus, nisi cum desisse coeperunt. Utebamur illis non quia debebamus, sed quia habebamus. Quam multa ante parabamus, quia alij parauerunt, quia apud plerosque sunt. Inter causas malorum nostrorum est quod uiuimus, ad exempla nec ratione componimur, sed consuetudine abudumur, Quod si pauci facerent, nollemus imitari, cum plures facere coeperunt, quasi honestius sit, quia frequentius sequimur, & recti apud nos locum tenet error, ubi publicus factus est.

➤ Pessimū genus horū hominū uidebatur qui uerba gestarent. Sunt quidam qui uicia gestant. Horum

ser.

Disce pati

Venter bene moratus

tus pars libertatis

FLORES

sermo multum nocet. Nam etiam si non statim proficiat, semina in animo relinquit, sequiturque nos etiam cum ab illis discesserimus, resurrectorum, ostea malum. Quemadmodum qui audierunt symphoniam, ferunt secum in auribus modulationem, illa ad dulcedinem cantumque cogitationes impedit, nec ad seria patitur intendi. Sic adulatorum et prava laudantium sermo diutius haret, quam auditur, nec facile est animo dulcem sonum excutere, prosequiturque et durat, et ex intervallo recerit. Idco claudenda sunt aures, malis uocibus, et quidem primis. Nam cum initium fecerunt, admissaque sunt, plus audent. Inde ad haec peruenitur uerba. Virtus et philosophia, et iustitia, uerborum inaniu crepitus est. Una felicitas est bone uitae, facere omnia libere, frui patrimonio, hoc est uiuere, hoc est se mortalem esse meminisse. Fluunt dies, et irreparabilis uita decurrit. Dubitamus quid iuuat sapere, et etati non semper uoluptates decerpitur. Interim dum potest, idum possit in gerere frugalitatem, ultro mortem praecurrere, et quicquid illa ablatum est, iam sibi interdicare. Non est istud uiuere, sed alienae uitae interesse. Quanta dementia est heredi suo procarare, et sibi negare omnia, ut tibi ex amicis inimicum magna faciat hereditas. Plus enim gaudebit tua morte, quo plus acceperit. Istos tristes et superaliosos alienae uitae censors sine hostes, publicos pedagogos asis ne faceris. Nec dubitaueris bonam uitam, quam opinionem bonam malle. Haec uoces non ali

ET SU

ne inoni
iamu &
adulatioe

Vnde con
temptus
uirtutis et
philosof
phiae.

ter fugiendæ sunt, quam ille quis Vlysses nisi alligatus præteruehi noluit. Idem possunt, abduunt a patria, a parentibus, ab amicis, a uirtutibus, & in turpẽ uitã ac miseram, ubi turpius illidunt. Quæ uero satius est rectum sequi limitem, & eo se perducere, ut ea demum sint tibi iucunda, quæ honesta? Quod assequi poterimus, si fecerimus duo esse genera rerum, quæ nos aut inuident, aut fugent. Inuident ut diuitiæ, uoluptates, forma, ambitio, cætera blanda & arridentia. Fugent labor, mors, dolor, ignominia, uictus astrictior. Debemus itaq; exerceri, ne hæc timeamus, nec illa cupiamus. In contrarium pugnemus, & ab inuitantibus recedamus, aduersus petentia concitemur. Non uides quam diuersus sit ascendentium habitus et descendentium? Qui per prouum eunt, resupinant corpora, qui in arduum, incumbunt.

Nemo est casu bonus, discenda uirtus est. Voluptas humilis & pusilla res est, & in nullo habenda pretio, communis cum brutis animalibus, ad quam minima & contemptissima aduolat. Gloria uanum & uolatile quiddam est, aurãq; mobilius. Paupertas nulli malũ est, nisi repugnauit. Mors malũ nõ est. Quid queris? Sola in æquo est generis humani. Superstitio error insanus est, amandos timet, quos colit, uiolat. Quid enim interest, utrum deos neges, an infames? Hæc discenda, immo ediscenda sunt, non debes excusationes uitio philosophiæ suggerere. Nullam habet spem salutis æger, quem ad intemperantiam medi-

Bona uita magis quã opinio desideranda

Duo reatũ genera.

Voluptas

Gloria

Superstitio.

L. C. HORTA

cus hortatur. Vale.

➤ EX EPISTOLA VLTIMA

➤ Centesima Vicefimaquinta.

Intellectu
bonū com-
prehendi-
tur.

➤ Queritur, utrum sensu, an intellectu compre-
hendatur bonum. Huic adiunctum est, in multis ani-
malibus & infantibus non esse. Quicumque volupta-
tem in summo ponunt, sensibile iudicant bonum, nos
contra intelligibile, qui illud animo damus. Si de bo-
no sensus iudicarent, nullam voluptatem reiiceremus
Nulla enim non inuitat, nulla non delectat. Et e con-
trario nullum dolorem volentes subiremus, nullus
enim non offendit sensum. Præterea non essent digni
reprehensione, quibus nimiam voluptas placet, qui-
busq; summus est doloris timor. Atqui improbamus
gulae ac libidini deditos, & contumimus eos qui ni-
hil utiliter aursuri sunt, doloris metu. Quid autem
peccant, si sensibus, id est iudiciis boni ac mali pa-
rent? His enim tradidistis appetitionis, & fugæ arbi-
trium. Sed uidelicet ratio isti rei præposita est, quæ
admodum debeat de uita, quemadmodum de uirtute
de honesto, sic & de bono maloque constitui.

Ignoran-
tia uerita-
tis.

Nam apud istos uilissima parti datur de meliore sen-
tentia, ut de bono pronunciet sensus, obtusa res &
hebes, & in homine quàm in alijs animalibus tar-
dior. Quod si quis uellet non oculis, sed tactu minuta
discernere, subtilior ad hoc nulla acies quàm oculo-
rum & intentior daretur, bonum malumque digno-
sere. Vides in quanta ignorantia ueritatis uersetur

& quàm

Et quam humi diuina ac sublimia proiecerit, apud
 quem de summo bono maloq; iudicat tactus. Quem
 admodum, inquit, omnis scientia atq; ars aliquid de-
 bet habere manifestum, sensuq; comprehensum, ex
 quo oriatur et crescat: Sic beata uita fundamentum
 et initium a manifestis duat, et eo quod sub sensum
 cadit. Nempe uos a manifestis, beatam uitam sui ini-
 tium capere dicitis. Dicitur beata uita esse, que
 secundum naturam sit. Quid autem secundum na-
 turam sit, palam et protinus apparet. Sicut qui sit
 integrum, quod contingit protinus nato, non dico
 bonum, sed initium boni. Tu summum bonum uo-
 luptatim infantie donas, ut inde incipiat nascens,
 quo consummatus homo peruenit. Cuiusmodi radicis
 loco ponis. Si quis diceret illum in materno utero ia-
 centem sexus quoque inertem, tenerum, et imperfe-
 ctum, et informem iam in aliquo bono esse, aperte
 uideretur errare: non magis infans ad hoc boni ca-
 pax est, quam arbor, aut mutum aliquod animal.
 Quare autem bonum in arbore animaliq; mutum non
 est? quia nec ratio ob hoc infantie quoq; non est, nane
 et huic deest. Tunc ad bonum perueniet, cum ad ra-
 tionem peruenierit. In quo non potest beata uita esse,
 nec id potest quo beata uita efficiatur. Beata autem ui-
 ta bonis efficiatur. In mutuo animali uita beata non ef-
 fiatur. In mutuo animali bonum est. Mutuum animal
 sensu comprehendit presentia, preteritorum remi-
 nisatur, cum id inaudit, quo sensus admonetur, tunc

F L O R E S

Triples
tempus hu-
ius uitæ.

quàm equus reminiscatur uisæ, cum ad initium eius ad motus est. In stabulo quidem nullius uisæ, quamuis sepe calcate memoria est. Tertium uero tempus, id est, futurum, ad muta non pertinet. Quomodo ergo potest eorum uideri perfecta natura, quibus usus perfecti temporis non est? Tempus enim tribus partibus constat, præterito, præsentis & futuro. Animalibus tam enim quod breuissimum est in transactu datum, præsens, præteriti memoria rara est, nec unquam reuocatur, nisi præsentium ocurso. Non potest ergo perfecta nature bonum, in imperfecta esse natura. Nec illud nego ad ea quæ uidentur secundum naturam magnos esse mutis animalibus impetus & concitatos, sed inordinatos ac turbidos. Quid ergo inquis? Muta animalia perturbate & indisposita mouentur? Dicerem illa perturbate moueri, si natura illorum ordinem aperet. Nunc mouentur secundum naturam suam. Perturbatum enim, id est, quod esse aliquando & non perturbatum potest. Soliaturum est, quod potest esse securum. Nulli uitium est, nisi cui uirtus potest esse. Ita bonum in nullo est, nisi in quo ratio. Quo nunc pertineat ista disputatio queris? & quid animo tuo profutura sit? dico. Et exeret illum & acut, & utiq; aliquid actionum occupatione honesta tenet. Prodest autem & quod moratur ad praua properantem. Sed illud dico nullo modo prodesse possum magis, quam si tibi bonum tuum ostendo, si te à mutis animalibus separo, si cum Deo pono

Virtus et
uitium in
uno sunt.

pono

S E N E C A E.

pono. Quid, inquam, vires corporis alis & exeras?
Peaulibus istas maiores seris que natura concessit.

Nobiliores sumus
mutis ani-
malibus.

Quid excolis formam? Cum omnia feceris, a multis
animalibus de core uinæris: Quid capillum ingenti
diligentia comis? Cū illū uel effuderis more Partho-
rū, uel Germanorū more uinæris, uel ut Scythæ so-
lent sparseris, in quolibet equo densior iactabitur in-
ba: Horrebit in leonam æruicæ formosior. Cum te ad
uelocitatē paraueris, par lepusculo non eris. Vis tu re-
lictis in quibus uinci te ne cōsse est, dominū aliena ni-
teris, a l bonum reuerti tuum? Quod hoc est? animus
scilicet emundatus ac purus, emulatoꝝ Dei super hu-
mana se extollens, nihil extra se sui ponens rationa-
lis animalis. Quod ergo uitæ bonum est? Perfecta ra-
tio. Hanc tu ad summum finem euoca, in quantum
potest plurimum crescere. Tunc beatum esse te iudi-
ca, cum tibi gaudium omne nascetur. Cum in his quæ
homines eripiunt, optant, austo liunt, nihil inuene-
ris, non dico quod malis, sed quod uelis. Breuem tibi
formulam dabo qua te metaris, qua perfectum
esse iam sentias. Tunc habebis tuum bonū,
cum intelliges infeliciſsimos, esse foe-
licis. Vale.

perfecta
ratio uitæ
bonū
est.

LIBRI VICESIMISECVNDI
ET VLTIMI EPISTOLA
RVM FINIS.

L 3 SENE

SENECAE

Dicta ex libro de Gubernatione mundi,

Diuinaq; prouidentia.

¶ QVALITER MVLTA MALA
BONIS ACCIDVNT.

Vesisti à me Lucili, quid ita si diuina prouidentia mundus ageretur, multa bonis uiris acciderent mala. Hoc commodius in contextu operis redderetur, cum praesse uniuersis pro-

Amicitia
in Deum
& hoies
uirtute ac
quiritur.

uidentiam probaremus, & interesse nobis Deum. Inter bonos uiros ac Deum amicitia est, conciliante uirtute. Amicitia dico, imo etiam necessitudo & similitudo, quoniam quidem bonus, tempore tantum à Deo differt, discipulus eius amulatorq; & uera progenies, quem parens ille magnificus, uirtutum non lenis exactor, sicut seueri patres diuini educant. Itaq; cum uideris bonos uiros acceptosq; Dijs, laborare, sudare, per arduum conseruare, malos autem lasciuire, et uoluptatibus fluere, cogita filiorum nos molestia delectari, uernularum licentia. Illos disciplina tristiori contineri, horum aliandaam. Idem tibi de Deo liqueat. Bonum uirum in delitijs non habet. Experitur, indurat, sibi illam preparat.

¶ DE SVSTINENDO IMPETV
ADVERSITATIS.

¶ QVARE

S E N E C A E.

☞ *Quatre multa bonis uiris mala eueniunt! Nihil accidere bono uiro mali potest, non miscentur contraria. Omnia aduersa exercitationes putat, quis autem uir modo erectus ad honesta, non est laboris appetens iusti, & ad officia cū periculo promptus. Marcet sine*

*virtus in
tentatio-
ne crescit.*

☞ *Quicquid accidit, boni consulant, in bonum uertant. Non quid, sed quemadmodum ferat interest. Nō uides quanto aliter patres, aliter matres indulgeant. Illi exercitari iubent liberos, ad studia obcumbenda mature, feriatis quoq; diebus non patiuntur esse otiosos, & sudorem illis & interdum lachrymas exantant. At matres fouere in sinu, continere in umbra uolūt.*

☞ *Nunq̄ flere, nunq̄ contristari, nunq̄ laborare. Pater enim Deus habet aduersus bonos uiros animam, & illos fortius amat, & operibus, doloribus, ac danuis exagitat, ut uerū colligant robur. Languent per inertiam saginata, nec labore tantū, sed mole, & ipso sui onere deficiunt. Non fert illi in ictum illesa sceleratus.*

*Deus pater
ter quos
diligit
cogit
figat.*

☞ *Inter multa magnifica Demetrii nostri, & haec uox est, a qua reuens sum, sonat adhuc & uibrat in auribus meis. Nihil, inquit, mihi uidetur infelicius eo, cui nihil unquam aliquid euenit aduersi. Quanto plus tormenti, tanto plus erit gloriae.*

*Demetrii
sententia.*

☞ DE PROSPERITATE.

☞ *Prospera in plebem, ac uilia ingenia eueniunt, At calamitates terroresq; mortalium sub iugum mit-*

FLORES.

tere, proprium magni uiri est. Miserrum te iudico,
 quod non fuisti miser, transisti sine aduersario uitā.
 Nemo sciet, quid potueris, nec tu quidem ipse. Opus
 est enim ad notitiam sui experimento, quod quidem
 quis posset, nisi tentando didicisset? Auida est periculi
 uirtus, & quo tendat, non quid passura sit, cogitat.
 Quoniam & quod passura est, glorie pars est. Gu
 bernatorem in te inuestigat, in acie uultum intelligit.
 Unde possum scire, quantum aduersus paupertatem
 tibi animus sit, si diuitijs diffluis? Unde possum scire,
 quantum aduersus ignominiam & infamiam, odi
 umq; populare constantie habeas, si inter plausus se
 nescis, si te inexpugnabilis, & inclinatione quadam
 mentium, pronus fauor sequitur? Calamitas uirtutis
 occasio est. Hos itaq; Deus, quos probat, quos amat
 indurat, recognoscit, exercet. Eo autem quibus in
 indulgere uidetur, quibus parcere, molles uenturis ma
 lis seruat. Quare Deus optimum quemq;, aut in la
 ualetudine, aut luctu, aut incommodis afficit? Quare
 in castris quoq; periculosa fortissimis imperantur?
 dux lectissimos mittit, quid nocturnus hostes aggre
 diantur insidijs, aut explorent iter, aut presidium
 loco deiciant. Nemo eorum qui exeunt dicit: male
 de me imperator meruit, sed bene iudicauit. Idem di
 cant qui auiq; inbeatur pati, timidus ignauisq; flebi
 lis. Digni uisi sumus Deo, in quibus experietur,
 quantum humana natura posset pati, Fugite deliti
 as, fugite eneruam felicitatem, qua animi mades
 cunt,

Virtus pe
 riculū as
 fectat.

Not.

Exeratiū
 electorū
 hominum

SENECAE.

cunt, & nisi aliquid interuenit, quod humane fortis
 admoneat, uelut perpetua ebrietate sopiti. Quid ni
 id satius sit, perpetuam infelicitatem quae aduocat
 ad uirtutem sustinere, quam infinitis atq; immodicis
 bonis ruanpi. Hanc itaq; rationem Dij sequuntur in
 bonis uiris, quam in discipulis suis praecptores, qui
 plus laboris ex his exigunt, in quibus certior spes est
 Nunquid tu inuisos esse Lacedaemonijs liberos su-
 os credis, quorum experiantur indolem publice uer-
 beribus adnotis? Ipsi illos patres adhortantur, ut
 ictus flagellorum fortiter perfrant, & lacros ac
 semianimes rogant, perscuerent uulnera praebere
 uidueribus. Quid mirum si dure generosos spiri-
 tus Deus tentat? Contemptum periauloram, assidui-
 tas periclitandi dabit. Sic sunt nautica corpora seren-
 do mari dura, Agricolis manus tritea. Ad excutienda
 tela, militares lacerti ualent. Agilia sunt membra
 cursoribus. Id in quoque solidissimum est, quod ex-
 erait. Non est arbor solida nec fortis, nisi in
 quam frequens uentus incursat, ipsa enim uexatio-
 ne constringitur, & radices certius figit. Hanc quo-
 q; animosam Demetriij fortissimi uiri uocem audisse
 me memini. Hoc unum, inquit, Dij immortales que-
 ri possum, quod non ante mihi uoluptatem uestram
 notam fecistis. Prior enim ad ista uenissem, ad que
 nunc uocatus assum. Vultis liberos sumere? illos uo-
 bis offero. Vultis aliquam partem corporis? sumite.
 Non magnam rem promitto, cito totum relinquam.

Electima
 gis proba
 tur

Rusticus
 duros h. ta
 bet lacra
 tos.

Demetriij
 memoran
 da senten
 tia.

F L O R E S

Vultis spiritum? Quid nunc nullam moram faciam, quo minus recipiatis quod dedistis. A uolente feretis, quicquid petieritis. Quid ergo estimaluissem offerre, quam tradere. Quid opus fuit auferre? a. eripere potuistis, sed ne nunc quidem auferetis. Quia nihil eripitur, nisi renitenti. Nihil cogor, mihi panor inuitus, nec seruiuo Deo, sed assentio. ipse ignis aurum probat, miseria fortes uiros. Quare tamē bonis uiris patitur aliquid mali Deus fieri? Ille uero non patitur. Omnia mala ab illis remouit, scelera & flagitia & cogitationes & probas, & auda consilia, & libidinem cæcā, & alicuo imminētem auaritiā. Ipsos tuctur & uindicat. Nunquid hæc quoq; a Deo aliquis exigit, ut bonorum uirorum etiam sarinas seruet? Remittunt ipsi hæc Deo curam, externa contemnunt. Democritus diuitias proiecit, onus illas bonæ mentis existimans. Putat itaq; Deum dicere.

**Bona pe
riura &
mala**

Quid habetis, quod de me queri possitis uos, quibus recta placuerunt, Alijs bona falsa circumdedit, & animos inanes, uelut longo fallaciq; somno lusi. Auro illos, argento & ebore adornauī, intus boni nihil est. Isti quos pro fœlicibus aspicitis, si non qua arant, sed qua lateat uideritis, miseri sunt, sordidi, turpes, ad similitudinem parietum suorum extrinsecus culti. Non est illa solida & synœra fœlicitas crusta est, & quidem tenuis. Itaq; dum illis licet stare, & ad arbitrium suum ostendi, uitent & imponunt, Cum aliquid inciderit, quod disturbet ac detegat, tunc

SENECAE.

gat, tunc apparet, quantum alta ac uere fœditatis
 al enus splendor absconderit. Vobis dedi bona certa,
 mansura, quanto magis uersaueritis. & undiq; inspe
 xeritis, meliora maioraq; . Permissi uobis, metuenda
 contemnere, aspicienda fastidire. Non fulgetis extrin
 secus. Bona uestra introrsus obuersa sunt. Sic mūdus
 exteriora contēpsit spectaculo sui letus. Imus oē po
 suit bonū. Nō egere fœlicitate, fœlicitas uestra est.

Finis Libri de diuina prouidentia.

SEQVUNTUR DICTA SE
 NECAE EX LIBRO DE
 PAUPERTATE.

MORSTA, inquit Epicurus, res est, lata
 paupertas. Illa uero non iam paupertas
 est, si lata est. Cui cum paupertate bene
 conuenit, diues est. Non qui parum ha
 bet, sed qui plura cepit, pauper est. Quid enim refert
 quantum illi in arca, quantum in horreis lateat, quan
 tum pascat aut sceneretur, si alieno imminet, si non
 acquisita, sed acquirenda concupiscit? Quis sit modus
 diuitiarum, quæris. Primo habere quod necesse est.
 Secundo qd satis est. Nulli potest se cura uitæ cōtinge
 re, qui de re producenda nimis cogitat. Miser est, qui
 se beatissimū nō iudicat, licet toti mūdo imperet. Mul
 tas diuitias parasse non finis miseriarum est, sed muta
 tio. Non in rebus uitium, sed in animo ipso est. Istud
 quod paupertatem grauem nobis fecerat, & diuitias
 graues fecit. Quare possessiones tibi non interdico,
 sed

Lata pau
 pertas ho
 nestas res
 est.

Vitū non
 in rebus
 sed in ani
 mo.

F L O R E S

sed efficere uolo, ut illis intrepide possideas. Res inq
 eta felicitas est, ipsa se exagitat, mouet cerebrum, nō
 in uino graue. Alios in alium irritat, alios in potenti-
 am, alios inflat, alios mollit. Si uis scire quod nihil mali
 sit in paupertate, compara inter se multum pauperes
 & diuites. Sæpius pauper & fidelis ridet, nulla solidi-
 tudine concutitur, in alto est. Cura uelut nubes leuis
 transit. Horū, qui felices uocantur, hilaritas ficta est
 hic enim grauis & sub purpura luæet, non palam tri-
 stitia est, eo quidē grauior, q̄ interdū non licet palam
 esse miseros, sed inter arumnas cor ipsum excedentes,
 necesse est latere felicem. Abstrahūt a recto diuitiæ,
 honores, potentia, & cætera que opinione homini-
 retrahūt. cara sunt, pretio suo uilia. Quæ bona sunt, fiduciam
 faciunt, diuitie audaciam. Quæ bona sunt, magni-
 dinem animi dant, diuitie insolentiam.

FINIS DE PAUPERTATE. DICTA QVAEDAM SENECÆ EX LIBRO PRIMO DE IRA AD NOVATVM.

Registi a me Nouat, ut scriberem quemadmodum posset ira le-
 uari, nec immerito mihi uideris
 hunc præcipue affectum pertinuisse,
 maximè ex omnibus tetram
 ac rabidam. Rationi consiliisque
 præclusa, uanis agitata causis, ad conspectum equi,
 uerū

S E N E C A E.

ueriq; inhabilis, ruinis simillima, quæ super id, quod opprobriare franguntur. Ut autem scias insanos quos ira possedit, ipsum illorum habitum inuere. Nam ut furentium arcta indiæ sunt, audax & minax uultus, tristis frons, corua facies, atatus gradus, inquietæ manus, color uersus, crebra & uehementius acta suspiria. Ita irasutum eadem signa sunt, flagrant & micant oculi, multus ore toto rubor, exæstuate ab imis præcordijs sanguine labia quatuuntur, dentes cõprimuntur, horrent ac subriguntur capilli, spiritus coactus ac stridens, articulorum seipso torquentium sonus, gemitus mugitusq; & parum explanatis uocibus sermo præruptus, & complose sæpius manus, & pulsata humus pedibus, & totum conuatum corpus, magnasq; iræ minas agens, fœda uisu, & horrenda facies deprauantium se, atq; intumescantium. Nullum est animal tam horrendum, tamq; perniciosum natura, ut non appareat in illis, si illud ira inuasit, non uel feritatis accessio. Aspice nobilissimarum ciuitatum fundamenta uix notabilia, has ira deicât. Aspice solitudines per multa nulia, sine habitatione desertas, has ira exhauit. Aspice tot memoriæ proditos duces, mali exempla fati. Alium ira in cubili suo confodit. Alium intra sacra mense ira percussit. Alium in cruces membra diffundere iussit. Adhuc singulorum supplicia narro. Quin tibi si libuerit, relictis in quos ira uiritibus exarsit. Nunc queramus, an ira secundum naturam sit, & an utilis, atq; ex aliqua parte retinenda?

Habitus
iran bo-
minis.

Ammoni-
tio cõra-
datione fiat.

Ira quæ
mala ope-
ratur.

dat

FLORES

dat An secundum naturam sit, manifestum erit, si hominem in se exercimus, quo quid est vitium, dum in re. Et animi habitus est? Quid autem ira crudelius est? Hominem quid amantius? quid ira infestius? Homo in adiutorium mutuum generatus est. Ira in exitium; Ille congregari vult, illa discedere, hic prodesse, illa nocere, hic etiam ignotis succurrere, illa etiam clarissimos petere, hic aliorum incommodis vel impendere se paratus est. Ira in periculum, dum modo se cum deducat alium, parata defendere.

Ammonitio cū ratione fiat Ira, ut diximus, auida porne est, cuius cupiditatem in se pacatissimo hominis pectori minime secundum naturam est. Beneficij autem humana vita constat & concordia, nec terrore, sed mutuo amore in foedus auxiliumq; commune constringitur. Quid ergo non aliquando castigatio necessaria est? Quid nisi sed haec synera cum ratione. Non enim nocet, sed medetur spei nocendi, quemadmodum quaedam hastilia detorta, ut corrigamus, adurimus, & adactis cunctis, non ut frangamus, sed ut expleremus, elidimus, sic ingenia vitio prava, dolore corporis animiq; corrigimus. Nempe medicus primo in leuib; vitijs tentat non multum ex quotidiana consuetudine insteterere, & abis, pononibus, excreatombus ordinem ponere, ac ualitudinem tantum mutata uita dispositione firmare, proximum est, ut modus proficiat, si modus & ordo non proficiat, subduat aliqua & arum. ait, si ne adhuc quidem respondet, interdicit cibis,

Comparatio.

sed haec synera cum ratione. Non enim nocet, sed medetur spei nocendi, quemadmodum quaedam hastilia detorta, ut corrigamus, adurimus, & adactis cunctis, non ut frangamus, sed ut expleremus, elidimus, sic ingenia vitio prava, dolore corporis animiq; corrigimus. Nempe medicus primo in leuib; vitijs tentat non multum ex quotidiana consuetudine insteterere, & abis, pononibus, excreatombus ordinem ponere, ac ualitudinem tantum mutata uita dispositione firmare, proximum est, ut modus proficiat, si modus & ordo non proficiat, subduat aliqua & arum. ait, si ne adhuc quidem respondet, interdicit cibis,

Comparatio.

& ab

& abstinentia corpus exonerat. Si frustra molliora as-
 serunt, ferit uentani, membris q̄, si adhaerentia nocent
 & morbum diffundunt, manus affert. Nec ulla dū-
 ra uidetur curatio, cuius est salutaris effectus. Opti-
 mum primum irrisumētia irae, protinus spernere,
 ipsisq̄ repugnare scmiuibus, & dare operam ne in-
 cidamus in iram, nam si ceperit ferre transversos,
 difficilis ad salutem recursus est. Quoniam tubil rae Priāpijs
 tioris est, ubi senel affectus est inductus, iusq̄ illi ali obsta.
 quod uoluntate nostra datum est. Faciet de cetero
 quantum uolet, non quantum permisit. In confini-
 bus hostis araudus est. Nam cum intrat, & portis
 se intulit, modum a captiuis non accipit. Quid Cim-
 brorum, Theutoniorum tot milia superfusa alpibus
 ita sustulit, ut tantae cladis notitiam ad suos non iun-
 cius, sed fama peralerit, nisi quod erat illis irae pro-
 uirtute, quae ut aliquando peracit strauitque om-
 nia, ita saepius sibi exitio est. Germanis quid est ani-
 mosius? Quid ad inersum acrius? quid armorum au-
 pidius, quibus innascenter innutrium turq̄, quorum
 una illis cura est, in alia negligentibus. Quid indura-
 tius ad omnem patientiam, ut quibus magna ex par-
 te non te gumenta corporum prouisa sunt, nō suffra-
 gia aduersus perpetui caeli rigorem. Hos tamen Hi-
 spani, Galli, & Asia, Syriaq̄ molles bello uiri, autē
 q̄ legio uisatur cadunt, ob nullā rē aliā opportunos q̄
 ob iracūdiā. Agedū illis corpib⁹, illis aīs delicias lupū,
 opes ignorātibus, da rationem, da disciplinā. Ut nihil

amplius dicam, necesse erit nobis, ærte mores Romanos repetere.

Nulla certissima est uirtus, quæ se diu multumque circumspexit & rexit, & ex lento ac destinato pro-
uexit. Peccâtes uero quod habet cur oderit, cum error illos in eiusmodi delicta compellat? Non est autem prudentis errantes odisse, alioquin ipse sibi odio erit. Cogitet quam multum contra bonum morem faciat, quam multa ex his quæ egit, ueniam desiderent.

correctio
sine ira

Iam irascatur etiam sibi. Nemo, inquam, inuenitur qui se possit absolvere, & innocentem quisquæ se dicit respiciens æstem non conscientiam. Quâto humanius mitem & paternum animum præstare peccantibus, & illos non persequi, sed reuocare. Errantes per agros, ignorantibus uis melius est ad rectum iter admo-
uere quam expellere. Corrigenus est qui peccat, & admonitione & uis, & moliter & aspere. Meliorquæ tam sibi quam alijs faciendus, non sine castigacione, sed sine ira. Quis enim cui me actur, irascitur? At corrigi nequeunt, nihil in illis leue, aut bonæ spei capax

Socratis
dictum.

est. Nil minus quam irasci punientem decet, cum eo magis ad emendationem pœna proficiat, si iudicio lata est. Inde est, quod Socrates seruo ait. Caderem tamen si irascerer. Admonitionem serui in tempus sanius distulit. In illo tempore se admonuit. Cuius erit temperatus affectus, cum Socrates non sit ausus se iræ committere? Ergo ad coercitionem errantium, sæleratorumquæ irato castigatore non opus est. Nam cum ira de-

lictum

S E N E C A E.

delictū aī sit, nō oportet peccata corrigere, peccātem.
 Sape infesta patrono reū dānat, etiam si ingeritur o
 culis ueritas, amat & tuc tur errorē, coargui nō uult,
 & in male coeptis, honestior illi pertinacia uidetur q̄
 poenitentia. Cu. Piso fuit memoria nostra uir a mul-
 tis uitijs integer, sed prauus, & cui placbat pro con-
 stantia rigor &c. Omnia ista non refert in quantum
 procedant ex tūdantque se, angusta sunt, misera de-
 pressa. Sola sublimis & exēlta uirtus est. Nec quic-
 quam magnum est, nisi quod simul & placidum.

Rigor iu-
 dicis nimī
 us repro-
 batur.

FINIS PRIMI LIBRI DE IRA.

EX SECVNDO LI-
 BRO DE IRA.

Virtus, inquit, ut honestis rebus ppi-
 na est, ita turpibus irata esse debet
 At qui si irasā sapiens debet turpi-
 ter factis, & conātri contristari.
 q̄ ob scelera, nihil est erumnosius
 apīete. Oīs illi per iracūdiā, mœ-
 rorēq; uita transibit. Quod enim momentū erit, quo
 non improbāda uideat? Nusq̄ oculicūs flectentur, ut
 nō qd̄ indigne tur inueniant. Desiāct, si toties a se
 iram, quoties causa poscet, exegerit. Hæc tot milia ad
 forum primaluce properantia, quā turpes lites, quan-
 to turpiores aduocatos habent. Alius iudicia patris
 accusat, que mereri satis fuit. Alius cum matre consi-
 lit. Quid singula prosequor? cum uideris forū mul-
 titudine refertum, & septa concursu omnis frequen-

Quibus
 uirtus est
 ira

F L O R E S

In foro et
iudicio nul
la pax

tie plena, & illum circum in quo maximam sui partem populus ostendit, hoc scito istud tractandum esse uitorum, quantum hominum. Inter istos quos togatos iudes, nulla pax est, alter in alterius exitium leui compendio ducitur. Nulli nisi ex alterius damno questus est, foelicem oderunt, infelicem contemunt maiore grauantur, minori graues sunt, diuersis stimulantur cupiditatibus, omnia perditia ob leuem uoluptatem, praedamq; capiunt. Non alia quam in ludo gladiatorio uita est, cum iisdem uidentium pugnantiumq;. Ferarum iste conuentus est, nisi quod illae inter se placidae sunt, morsuq; similia abstinent. Hi mutua laceratione satiantur. Hoc uino ab animalibus mortis differunt, quod illa mansuescunt alentibus. Horum rabies ipsos a quibus est nutrita, depascitur. Nunquam irasci desinet, semel si sapiens coeperit, omnia secleribus ac uitijs plena sunt. Plus committitur quam quod possit coertione sanari. Certatur ingenti quidem nequitiae certamine, maior quotidie peccandi cupiditas minor uerecundia est. Expulso melioris, equorisq; respectu, quocunq; uisum est, libido se impingit, nec furtiua iam scelera sunt, praeter oculos eunt. Adeoque in publicum missa nequitia est, & in omnium peccatoribus eualuit, ut innocentia non rara, sed nulla sit. Nunquid enim singuli aut pauci rupere legem: uandiq; uelut signo dato ad fas nefasq; miscendum coorti sunt. Non hospes ab hospite tutus. Non soer a genere, fratrum quoque gratia rara est. Imminet exi-

tio uir

S E N E C A E.

tio uir coniugis, illa mariti *Luxida* terribiles miscens
aconita nouerca. *Filius* ante diem patrios inquir it in
annos. Et quota pars ista scelerum est?

➤ Si tantum irasā uis sapit nr̄m, quantam scelerum indignitas exigit, non irascendum illi, sed insaniendum est. Illud potius cogitabis non esse irascendum terroribus. Quid enim si quis irasatur in tenebris, paucum uestigia arcta ponentibus? Quid enim si quis surdis imperia non exaudientibus. Quid si pueris, quod neglecto dispectu officiorum, ad lusum & ineptos equalium iocos spectent? Qui si illis irasā uelis, uel qui egrotant, senescunt, fatigantur? Inter cetera mortalitatis incommoda, & hæc est caligo mentium, nec tantum necessitas errandi, sed errorum amor. Ne sinitis irascaris. uniuersis ignoscendum, & indulgentiam est, generi humano uenia tribuenda est.

➤ Hac conditione nati sumus, animalia obnoxia non pauoribus animi quàm corporis morbis, non Ignoscendum obtusa nec tarda, sed acumine nostro male dum & potentia. Altera alteri uitiorum exempla. Quisq; se indulgentiter priores male iter ingressos. Quid ni habeant dum uel excusationem, cum publica uia errauerint? In singulis. Seueritas Imperatoris distringitur. At neccessaria uenia est, ubi totus deseruit exercitus. Quid tollit iram sapientis? turba peccantium. Intelligit, paucorum quàm est iniquum & periculosum irasci publico ui. exercenda. Heracitus quoties prodierat & tantum circa se Heracitus male uiuentium, immo male peruentium uiderat, citus.

F L O R E S

flebat, nascerebatur omnium, qui sibi læti scilicetq; oc-
 currebant, miti animo, sed nimis imbecillo, & ipse in-
Democri ter deplorandos erat. Democritum contra aiunt,
tus. nunquam sine risu in publico fuisse. Adeo nihil illi
 uidebatur serium eorum, que serio gerebantur. Vbi
 isti hincne locus est. Aut ridenda omnia aut flenda
 sunt. Non irascitur sapiens peccantibus. Quare quis
 scit neminem nasci sapientem, sed fieri. Scit paucissi-
 mos omni æuo sapientes euadere, quia conditionem
 humane uitæ perspectam habet. Nemo autem natu-
 ræ sanus irascitur. Quid enim si mirari uelit non in
 syluestribus dumis poma penderet? quid si miretur spi-
 neta seutesq;, non utili aliqua fruge compleri? Ne-
 mo irascitur ubi uitium natura descendit. Placidus ita-
Non ho- q; sapiens, & æquus erroribus, non hostis, sed cor-
stis, sed rector peccantium, hoc quotidie prædit animo.
correptor Multi mihi occurrent uino dediti, multi libidinosi,
simus. multi ingrati, multi auari, multi furij ambitionis
 agitati. Omnia ista tam propitius aspiciet, quàm egros
 suos medicus.
 Neesse est multos timeat, quem multi timent.
 Ita natura constituit, ut quod alieno metu magnum
Ama non est, à suo non uacat. Leoni, inquam pauida sunt ad
timeri sed leuissimos strepitus pectora. Aærrimas stras um-
diligz. bra, uox & odor insolitus exagitat. Quicquid
 terret, & trepidat. Non est ergo quare conapise
 sapiens timeri. Nec ideo iram magnam quiddam pu-
 tes, quia formidandum est. Quoniam quidem etiam
contem

contemptissima timeatur uentura, & ossa mortifera,
 & morsus. Vanis enim uana terrori sunt. Elephan-
 tes porcina uox terret. Sic itaq; ira metuitur, quomo-
 do uabra ab infantibus, à feris rubens penna. At qui
 nihil est tam difficile & arduum, quod non humana
 mens uincat & in familiaritatem perducatur assidua
 meditatio. Nulli sunt tam feri & sui iuris affectus, ut
 non disciplina perdomentur. Quodcumq; sibi impe-
 ranit animus obtinuit. Quidam ne unquam riderent
 consecuti sunt. Vino quidam, alij Venere, quidam o-
 uini humore interdixere corporibus. Alius contem-
 tus breuis somno, uigilanti indefatigabili extendit,
 didicerunt tenuissimis & aduersis finibus currere,
 & ingentia uix humanis toleranda uerbis onera
 portare, & in immensam altitudinem mergi, ac sine
 ulla respirandi uicæ perpetui maria. Mille sunt alia, in
 quibus pertinacia impedimentum omne transcendit,
 ostenditq; nihil esse difficile, cuius sibi ipsa mens pa-
 tientiam indiceret. Istis quos paulo ante reuolui, aut
 nulla causa pertinacis studij, aut indigna merces fuit.
 Quid enim magnificum consequitur ille, qui medita-
 tus est per intensos fines ire? qui sarcinæ ingenti cer-
 uias supponere? qui somno non submittere oculos
 qui penetrare in inuani mare? & tamen ad finem ope-
 ris non magno auctoramento labor peruenit. Nos
 non aduocabimus patientiam, quos tantum præmium
 expectat, felicitis animi immota tranquillitas? Quam uis
 est effugere maximum malum iram, & cū illa rabiē,

Nihil dif-
 ficile.

Labor
 improbus
 omnia
 uincit.

F L O R E S

Facilis ad *seuitiam, crudelitatem, furorcm, & alios comites as-*
fectus eius. ¶ Necut quibusdam uisum est, arduum
in uirtutes & asserum iter est, plano ad euntur. Nil
uirtutes *uero difficilius est facere ista que faciatis. Quid enim que*
uia. *te ociosus animus? Quid ira laboriosus? Quid clemen-*

tia remissus? Quid crudelitate negotiosus, uacat pue-
diatia, libido occupatissima est. Omnium deniq; uir-
tutum turba facilius est, uita magno coluntur, Debet

De diuer *ira remoueri.* ¶ Opportunissima ad iracundiam
suare na- *feruidi animi natura est. Nam cum elementa sint qua-*
tur e ho- *tuor, ignis, aer, aqua, & terra, potestates pares his*
munum se- *sunt feruida, frigida, humida, atq; arida. Et locorum*
cundū ele- *itaq; & animalium & corporum & morum uarie-*
menta. *tates mixtura elementorum facit, & proinde in ali-*

quos magis inambunt ingenia, prout aliam el-
menti maior uis abundauit. Inde quasdam humidas
uocamus aridasq; regiones, & calidas & frigidas. Ed-
dem animalium & hominum discrimina sunt. Re-
fert quantum quisq; humidi in se calidiq; contineat.
Cuius in illo elementi portio praeualebit, inde more
erunt. Iracundos feruida animi natura facit. Est
enim actuosus & pertinax ignis. Frigida mixtura,
frigidus facit. Pigrum est enim contractumq; frigus.
Volant itaq; quidam ex nostris iram in pectore mo-

Causa ira *ueri efferuescente circa cor sanguine. Causa ac hic*
potissimum assignetur ira locus, non est alia, quam
quod in toto corpore calidissimū pectus est. Qui bñ
humidi plus inest, corū paulatim crescit ira, quia non
est paratus

SENECÆ.

est paratus illis calor, sed motu acquiritur. Itaq; puerorum scœniarumq; ira magis acres quàm graues sunt, leuioresq; dum incipiunt. Siccis ætatibus uebens robustaq; ira est, sed sine incremento non multũ sibi adiiciens, quia inclinaturũ calorem frigus insequitur. Senes difficiles & queruli sunt. Vinum inuenit iram, quia calorem auget pro cuiusq; natura.

➤ Naturam quidem mutare difficile est. Nec licet senel mixta nascẽntiam elementa conuertere. Sed in hoc noscere profuit, ut calẽtib; ingenijs subtrahatur uinum, quod pueris Plato negandum putat, & ignẽ uenat igne incitari. Nec cibis quidem implenda. Distẽdentur enim corpora, & auni cũ corpore tuncscant. Labor illos citra lassitudinem exerceat, ut minuatur & non ut consumatur calor, minusq; ille seruator desumpet. Lusus quoq; proderunt. Modica enim uoluptas laxat animos & temperat. Humidioribus & frigidis non est ab ira periculum, sed maiora uitia metuenda sunt, pavor, difficultas, & desperatio, & suspitiones, Mollicuda itaq; fouendaq; talia ingenia & in letitiam euocanda sunt.

➤ Plurimum, inquam proderit pueros statim salubriter institui. Difficile autem regimen est, quia dare debemus operã, ne aut irã in illis nutriamus, aut indolẽ retundamus. Diligẽti obseruatione res indiget. Dabimus aliquod laxamentũ. In desidiã oãũq; nõ resoluemus, & procul a cõtactu delictarũ retinebimus. Nihil enim magis feat iracũdos, quam educatio mol-

Vinũ negandum
pueris.

De regimine
puerorum

F L O R E S

*las & blanda. Ideo unicus quo plus indulgetur, pupil-
 lisq; quo plus licet, eo corruptior animus est. Non re-
 sistet offensis, cui nihil unquam negatum est, cui la-
 chrymas sollicita semper mater abstersit, cui de peda-
 gogo satisfactum est. ¶ Longe itaq; ab absentia
 tione pueritia remouenda est. Audiat uerum, & ti-
 meat, in teris uereatur, semper maioribus assurgat.
 Quod silenti negatum fuerat, quieto offeratur, & di-
 uitias parentum in conspectu habeat, non in usu. Ex-
 probrentur illi perperam facta. Pertinebit ad rem,
 preceptores pedagogosq; pueris placidos dari. Pro-
 ximis applicatur omne quod truerum est, & in eoru
 similitudinem crescit. Nutricum & pedagogoru re-
 tulere mox in adolescentia mores. Apud Platonem
 educatus puer, cum ad parentes relatus, nocifer ante
 uideret patrem. Nunquam, inquit, hoc apud Plato-
 nem uidi. ¶ Aliena uitia in oculis habemus, a ter-
 go nostra sunt. Inde est quod tempestiua filij conui-
 tina, pater de terrior filio castigat. Nihil alienae luxurie
 ignoscat, qui nihil suae negauit, & homicidae tyrannus
 irascitur, & punit furta sacrilegus. Magna pars ho-
 minum est, quae non peccatis irascitur, sed peccanti-
 bus. Faciet nos moderatores respectus nostri, si con-
 suluerimus nos. Nunquid & ipsi tale aliquid commi-
 simus in anquid sic errauimus? Expediit ne nobis ista
 damnare? Maximum remedium est ira, mora*

Nosce te
 ipsum

¶ Secundi libri de Ira Finis.

EX

EX LIBRO TERTIO DE IRA.

Non est magnus animus, quem incurrit iniuria: aut potentior te, aut imbecillior laesit. Si imbecillior, parce illi, si potentior, tibi. Nullum est argumentum magnitudinis certius, quam nihil posse quo instigeris,

accidere. Pars superior mundi et ordinatio ac propinqua sideribus, nec in nubem cogitur, nec in tempestate impellitur, nec uersatur in turbine, omni tumultu caret, inferiora fulminantur. Eodem modo sublimis animus quietus semper, et in statione tranquilla collocatus, intra se premitur, quibus ira contrahitur, modestus et uenerabilis est, et dispositus. quorum nihil inuenies in irato. Quis enim traditus dolori et furenti non primam reiecit uerecundiam? Quis impetu turbidus, et in aliquem ruens, non quicquid in se uerecundi habuit, abiicit? Cui officiorum uumerus aut ordo constitit incitato? Quis linguae temperauit? quis ullam partem corporis tenuit, quis se tegere potuit? In immensum proderit nobis illud Democriti salutare praeceptum, quo monstratur tranquillitas, sine quo neque priuatum, neque publicum multa, aut maiora uiribus nostris egerimus. Nunquam tam feliciter in multa discurrenti negotia dies transit, ut non aut ex homine, aut ex re offensa nascatur, quae animum in iras pareret. Quemadmodum per frequentia urbis loca properanti in multos incursum est, et alibi labi

F L O R E S

**Vbi multi-
tudo, ubi
confusio**

necesse est, alicubi retineri, alicubi aspergi. Ita in hoc
uite actu dissipato, & uago multa impedimenta,
multæ querelæ incidunt. Alius spem nostram sefel-
lit, alius distulit, alius interceptit. Non ex destinato
proposita fluxerunt. Nulli fortuna tam dedita est,
ut multa tentanti ubique respondeat. Sequitur ergo,
ut is cui contra quam proposuerat aliqua cesserunt,
impatiens hominum rerumque sit. Ex leuissimis cau-
sis irascitur, nunc persone, nunc negotio, nunc loco
nunc fortunæ, nunc sibi. Itaque ut quietus possit esse
animus, non est iactandus, nec multarum, ut dixi, re-
rum actu fatigandus, nec magnarum supraque uires
appetitandum. Facile est leuia aptare cœuicibus, & in
hæc a se in illam partem transferre, sine lapsu. At qui
alienis in nos manibus imposita, egre sustinemus
uicti in proximos effundimus, & dum stamus sub
sarcina, impares oneri uacillamus. Idem accidere in
rebus ciuilibus, ac domesticis scias. Negotia expedita
& habilia sequuntur actorem. Ingentia & supra
mensuram agentis, nec dant se facile, & si occupata
sunt, premunt atque adducunt administrantem, qui
non quæ facilia sunt, aggreditur, sed uult facilia esse,
quæ aggressus est. Quoties aliquid conaberis, te si-
mul & ea quæ par es, quibusque par eris, ipse metire.
Facies enim te asperum pœnitentiæ operis infelici.

**Ne quid
nimis**

Et animus non inter plura uersandus, sed arti-
bus amoenis tradendus. Lectio illum carminum oble-
niat, & historia fabulis deinceat, mollius deliciasque
tractetur

SENECÆ.

tractetur. Pythagoras perturbationes animi lyra Instrumē
 componebat. Quis autem ignorat lituos & tubas con- ta quibus
 arcuata esse, sicut quosdam cuneus blandimenta, mens resē
 quibus mens resoluitur? Confusis oculis profuerit ui-
 rentia, & quibusdam coloribus infirma ades acqui-
 escit, quorundam splendore perstringitur, sic men-
 tes aegras, studia leta permulcent. Forum, aduo-
 cationes, iudicia, fugere debemus, & omnia quæ exul-
 cerant uitium, æque auere lassitudinem corporis.
 Consumit enim quicquid in nobis in te placidumq;
 est, & acria concitantur. Ideo quibus stomachus sus-
 spectus est, processuri ad res agendas maioris nego-
 tij, bilem cibo temperent, quam maxime mouet sātis-
 gatio, siue quia calorem in media compellit, & nocet san-
 guini, cursumq; eius, uenis laborantibus, sistit; siue
 quia corpus attenuatum & infirmum incantibit ani-
 mo. Certe ob eandem causam iracundiores sunt ua-
 litudine aut ætate fessi. Fames quoque & sitis ex eis-
 dem causis uitanda est, exasperat enim & inædit
 animos. Vetus dictum est. A lassorixam queri. Aeq;
 autem & ab esuriente, & à sitiente, & ab omni homi-
 ne quæ aliqua res urit. Nam ut ulcera ad leuem tactū,
 deinde etiam ad suspicionem tactus conuollescunt, ita
 animus affectus, mouentis offenditur adeo ut quosdam
 saluatio, epistola, oratio, & interrogatio ad litem euo-
 cent. Nunquam sine querela ægra tanguntur. Opti-
 mū est itaq; ad primū mali sensum mederi sibi, tū uer-
 bis quoq; suis minimum libertatis dare, & inhibere

Causa
ira.

Adagium
commune

Impe

F L O R E S

Impetum. Facile est autem affectus suos cum primum oriuntur reprehendere. Morbum signa præcurrūt.

Vitijs in principio resistendū Quemadmodum tempestatis ac pluvie ante ipsas, notæ veniunt, ita iræ, amoris, omniumq; istarum procellarum animos vexantium sunt quedam prænotiæ.

☞ Non expedit omnia videre, omnia audire multæ nos iniuriæ transeant, ex quibus plerasq; non accipit, qui nescit. Non vis esse iracundus, ne sis avariosus. Qui inquit quid in se dictum sit, qui malignos sermones etiam si secreto habiti sint, everrit, se ipse inquietat. Quedam interpretatio eo producit ut videantur iniuriæ. itaq; alia differenda sunt, alia deridenda, alia donanda. Circumscribenda multis modis iræ est. Pleraq; in lusum, iocumq; vertuntur. Socratē, aiunt, colapho percussum, nihil amplius dixisse, quàm molestum esse, quod nescirent homines quando cum galea prodire deberent. Non quemadmodum facta sit iniuriæ resert, sed quemadmodum lata.

Remedia iræ.

☞ Quis sum, cuius aures lædi nefas sit? Ignoverunt multi hostibus. Ego non ignoscam pigris, negligensibus, garrulis? Puerum ætas excuset, fœminā sexus, extraneum libertas, domesticum familiaritas. Nunc primū offendit, cogitemus quàm diu placuerit. Sæpe et alius offendit. Feramus quod diu tulimus. Amicus est, sciat quod noluit. Inimicus est, sciat quod debuit. Prudentiori credamus. Stultiori remittamus, pro quo cuiq; illud respondeamus nobis. Sapientissimos quoq; viros multa delinquere. Neminem esse tam arcum

spectum

Dimittite & dimittetur vobis,

speculum, cuius non diligentia aliquando sibi ipsi exci-
dat. Neminem tam maturum, cuius non gravitatem in
aliquod seruidius factum casus impingat. Neminem
tam timidum offensarum, qui non in illis dum vitat,
incidat. Sic animo equiore feret ab aliquo laedi, ab
aliquo contemni, cuiusq; venit in mentem nullam esse
se tantam potentiam, in quam non incurrat iniuria.

Deniq; ad conditionem rerum humanarum re-
spiciendum est. Ut omnium accidentium æqui iudices
simus. Iniquus autem, qui commune vitium singulis
obiecit. Non est Aethiopsis inter suos insignitius co-
lor, nec ruffus crinis & coactus in nodum apud Ger-

Nonus &
insolita
miramur

mae retuli unius regionis atq; anguli consuetudo de-
scendit. Vide nunc quanto in his instior uenia sit, quæ
per totum genus humanum vulgata sunt. Omnes in-
consulti & improvidi sumus, omnes incerti, queruli,
ambitiosi. Quid lenioribus uerbis, hucus publicum,
abscondo? Omnes mali suauis. Quicquid itaq; in alio
reprehenditur, id unusquisque in suo sinu inueniet.
Quid illius pallorem, illius madem notas? Pestilentia
est. Placidiores itaq; inuicem sumus. Mali inter ma-
los uiuimus. Vna res nos facere potest quietos. Mui-
tæ facilitatis conuentio.

Omnes
declinane
rūt simul
inutiles fa-
cti sunt.

Totum inspicie mentis tuæ habitum, etiam si ni-
hil mali fecisti, potes facere. O quàm bonum tempus
in re mala perdis. Quanto nunc satius erat amicos
parare

F L O R E S

parare, inimicos mitigare. Rempublicum administrare, transferre in res domesticas operam, quam circumspicere quid alicui possis facere mali, quod aut dignitati eius, aut patrimonio, aut corpori vulnus infligas. Cum id tibi contingere sine certamine, ac periculo non possit, etiam si cum inferiore conarses.

➤ Multos absoluentur, si ceperimus ante iudicare, quam irasci. Nunc autem primum impetum sequimur. Deinde quamuis uana nos conuauerint, per seueramus, ne uideamus ceperisse sine causa, & quod iniquissimum est, pertinaciores nos facit iniquitas iræ. Retinemus eum illam & augemus, quasi argumentum sit iuste irascendi grauius irasæ. Quanto melius est uina ipsa perspicere, quam leuia sint, quam obnoxia. Quod accidere uides in animalibus mutis, idem in homine deprehendes. Priuolis turbis inierit & inanibus. Taurum color rubicundus exatit, ad umbram aspis exurgit. Ursos, leonesq; mappa proritat. Omnia ista quæ natura fera ac rabida sunt, conseruantur ad minima. Idem in quietis et stolidis ingenijs euenit, rerum suspitione feriuntur. Adeo quidem ut interdum iniurias uocent modica beneficia, in quibus frequentissima, arte acerbissima iracundiæ materia est. ➤ Nulli ad aliena respicientibus placem. Ego uero nihil magis susserim, quam sumere ingratum animum, & hæc propter quæ litigamus, disarriamus, anbelamus, uidere, quam humilia & abiecta sint. Nulli qui altum quiddam aut magnificum cogi-

tat

Omnia
cū iudicio
agenda
sunt.

Leuiter
suspiciosi
sumus.

S E N E C A E.

tat respicienda. Circa pecuniam plurimum uoiferationis est, hæc fora defatigat, patres, liberosq; committit. Venena misect. Gladios tam percussoribus q̄ legionibus tradit. Hæc est sanguine nostro delibuta. Propter hanc uxorum, maritorumq; noctes strepūt litibus & tribunalia magistratum premit turba. Reges seruiunt, rapiunt, & ciuitates longo seculorū labore constructas euertunt, ut aurum argentumq; in diuere urbium scrutentur.

Pecunia
fons dis-
cordiarū

➤ Crede mihi lenia sunt, propter quæ non leuiter exandescimus, qualia quæ pueros in rixam & iurgium concitant.

➤ Omnes sensus perducendi sunt ad firmitatem, natura patientes sunt, si animus illos desinat corrumperere, qui quotidie ad rationem reddendam uocandus est. Faciebat hoc Sextius. Ut consummato die cum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum, quod hodie malum tuum sanasti? cui uisio obstinisti, qua parte melior es? desinet ira, & crit moderatior qui sciet sibi quotidie ad iudicium esse ueniendum. Quid ergo pulchrius hac consuetudine exercitiendi totū diem? Qualis ille somnus post recognitionem sui sequitur, quàm tranquillus, altus ac liber, cum aut laudatus est animus, aut admonitus, & speculator, sui censorq; secretus cognoscat de moribus suis. Vtor hac potestate, & quotidie apud me causam dico, cum sublatum e conspectu lumen est, & contigit uxor, moris iam mei conscia, totū diem mecum

Examina-
tio Sextij

scrutor

F L O R E S

scrutor, facta ac dicta mea remeior. Nihil mihi ipse abscondo, nihil transeo, quare enim quicquam ex erroribus meis timeã, cum possum dicere. Vide ne istud amplius facias, nunc tibi ignosco.

Examina
tio Sene-
ce quoti-
diana.

☞ Careamus hoc malo, purgemusque mentem, & extirpemus radicitus ea vitia quæ quamuis tenuia undecunq; hæserint renascuntur, & iram non temperemus, sed ex toto remoueamus. Quod enim male rei temperamentũ est? Poterimus autem, adnitunur modo. Nec ulla res magis proderit, quam cogitatio mortalitatis. Sibi quisque & alteri dicat. Quid iuuat

Vine uir-
tutũ dũ tẽ-
pus est

tanquam in æternum genitos iras indicere, & breuis sumam ætatem dissipare. Quid iuuat dies, quos in uoluptatibus honestam impendere licet, in dolorem alius tormentumq; transferre? Non capiunt res ista iacturam, nec tempus uacat perdere. Quid ruimus in pugnam. Quid certamina nobis acersimus? Quid imbecillitatis obliti ingentia odia suscipimus, & ad frangendum fragiles consurgimus? Iam istas inimicitias, quas implacabili gerimus animo, febris aut aliud malum corporis uetabit geri. Iam par acerrimum media mors dirimet. Quid tumultuamur & uitam seditiosi conturbamus? Stat super caput fatum & percussis dies imputat, propiusq; ac propius accedit

Mors so-
ribus im-
minet

Dum inter homines sumus, colamus humanitatem, non timori cuiquam, non periculo simus, detrimenta iniurias, conuitia, uellicationes contemnamus, & magno animo breuia seramus incommoda, dum respici-

SENECAE.

mus (quod aiunt) uersamusque nos, immortalitas adcrit.

TERTII ET VLTIMI LIBRI
SENECAE DE IRA FINIS.

EX LIBRO PRIMO DE CLEM
MENTIA AD NERONEM.

ST ergo, ut dicebam Cle^a Clemētia
mentia omnibus quidem ho^a imperato
minibus secundum naturam ribus de^a
maxime tamē de cora impe^a cora est
ratoribus.

Muliebri est furere in
ira. Magni autem animi est

propriū, placidum esse tranquillūque, et iniurias
atque offensiones semper despicere. Non deat regens
sua nec inexorabilis ira.

Qui cædibus ac rapinis potentiam exeruit, su^a
specta sibi cuncta reddidit, tam externa quam dome
stica, cum arma metuat, ad arma confugiens, non ami
corum fidei credens, non liberorum pietati. Qui
ubi arcum spexit quæque fecit, quæque facturus est, et
conscientiam suam plenam sceleribus ac tormentis
adaperuit, saepe mortem timet, sepius optat, inuisor
sibi quam seruientibus. E contrario is cui cura sunt
diuersa, quia alia magis, alia minus tuctur, nullā non
reipublicæ partem inquam sui nutrit, inclinatus ad
mitiora, etiam si ex usu est animaduertere, osten
dens quam inuitus asper o remedio manus admoueat,
in cuius animo nihil hostile, nihil efferū est. Qui po

Que de
ant prim
apem cle
mentem

N antiam

F L O R E S

tentiam suam placide ac salubriter exerceat, approbare imperia sua ciuibus cupiens. Fœlix abunde sibi uisus, si fortunam suam publicauerit, sermone affabilis, accessuque facilis, uultu qui maxime populos demeretur, amabilis, æquis desiderijs propensus, & iniurijs acerbus. Qui a tota ciuitate amatur, defenditur, colitur.

✎ Excogitare nemo quicquã poterit, quod magis decorum regenti sit, quam clementia, quocumque modo is, & quocumque iure præpositus cæteris erit. Eo scilicet formosius id esse, imagnificentiusque factebitur, quo in maiori præstabit potestate, quam nou oportet noxiam esse, si ad naturæ legem componitur. Natura enim commenta est regem quod ex alijs animalibus licet cognoscere, & ex apibus, quarum regi amplissimum cubile est, medioque ac tutissimo loco. Præterea onere uacat, exactor alienorum operum, & amisso rege totum dilabitur examen.

Nec unquam plus uiuum patiuntur, melioremque pugna querunt. Præterea insignis regi forma est dissimilisque cæteris, tum magnitudine, tum nitore. Hoc tamen maxime distinguitur, iracundissima, ac pro corporis captu pugnacissima sunt apes & aculeos in uulnere relinquunt. Rex ipse sine aculeo est. Noluît illum natura nec seuum esse, nec ultionem magno constanciam petere, telamque detraxit, & iram eius inermem reliquit. Exemplum hoc magnis regibus ingens est. Est enim illi nos exercere se in

paruis

Natura
regem cõ
statuit

Apium
natura de
scribitur.

S E N E C A E.

paruis, & ingentium rerum do amenta minima agere. Pudeat ab exiguis animalibus non trahere mores, cum tanto hominum moderatiores esse animus debeat, quanto uehementius nocet. Utinam quidem eadem homini lex esset, & ira cum telo suo frangeretur, nec sepius liceret nocere quam semel, nec alienis uiribus exeret odia.

Errat enim si quis existimat tutum esse sibi regem, ubi nihil à rege tutum est. Sed securitas securitate mutua pacifanda est. Non opus est instruere in altum editas aras, nec in ascensum arduos colles emunire, nec latera montium abscindere, multiplicibus semuris turribusque sepire. Saluum regem in aperto clementia præstabit. Vnum est inexpugnabile munimentum, amor ciuium. Quid pulchrius est, quam uiuere optantibus cunctis. Nihil esse cuiquam tam pretiosum, quod non pro salute presidis sui commutatū uelit. Omne illi quod contingit, sibi quoque euenire deputet. In hoc assiduis argumētis probauit non tempus, suā esse, sed se respicit. Quis huic regi audeat struere aliquod periculis? Quis ab hoc uō si possit fortunam quoque auertere uelit, sub quo iustitia, pax, pudicitia, securitas, dignitas florent, sub quo opulenta ciuitas, copia honorū oīm abūdat. Transcemas ad alienas iniurias, in quibus uindicandis hæc tria lex secuta est, quæ princeps quoque sequi debet. Aut ut illum quem punit emendet, aut ut poena eius ceteros meliores reddat, aut sublati malis, securiores ceteri

Clementia
pacem et
concordiam
eruat

Tria quæ
princeps
in animad
uersione
seruare
debet

F L O R E S

uiuunt, ipsos facilius emendabis minore poena. Dili-
gentius enim uiuat, cui aliquid integri superest. Ne-
mo dignitati perditæ parcat. Impunitatis genus est,
iani nõ habere poenæ locum. Ciuitatis autem mores,
magis corrigit parcitas animaduersionũ. Facit enim
consuetudinem peccandi, multitudine peccantium.

*Patentia
boni prin-
cipis.*

➤ Constituit bonos mores ciuitati princeps, & ui-
tia eius compescit, si patiens eorum est. Non torqua-
probet, sed tanquam inuitus cum magno tormẽto ad-
castigandum ueniat. Verecundiam peccandi facit, ipsa
clementia regentis. Grauior multo poena uidetur,
quæ à miti uero constituitur. Præterea uidebis ea se-
pe committi, quæ sepe uindictantur. Non minus prin-
cipi turpia sunt multa supplicia, quàm medico multa
funera. Remissius imperanti, melius paretur. Nat-

*Homo
magis du-
ci quàm
trahi
uult.*

contumax est, humanus animus. Et in contrarium at-
que arduum nitens, sequiturque facilius quàm ducatur.
Et ut generosiorque nobiles equi, melius facili freno
reguntur, ita clementiam uoluntaria innocentia im-
petu suo sequitur, & dignam putat ciuitas, quam ser-
uet sibi. Plus itaque hac uia proficiscitur. Crudelitas
minime humanum malum est, indignumque tam miti
animo. Ferina ista rabies est sanguine gaudere ac mul-
neribus, & abiecto homine, in syluestre animal trans-
ire. ➤ Clementia est temperantia animi in potesta-
te ulciscendi, uel lenitas superioris aduersus inferio-
rem in constituendis poenis.

*Diffini-
tio cle-
mentie.*

➤ Finis libri de clementia.

SENECAE.

EX LIBRO DE VITA BEATA.

SENECA AD GALLIONEM

FRATREM.

luere Gallio frater omnes beate
ate uolunt, sed ad providen-
dum quid sit, quod beatam ui-
tam efficiat, caligant. Propo-
nendum est itaq; primū, quid
sit quod appetamus. Tunc
arcūspiciendū est, qua cōten-
dere illo celerime possimus,

Viure
beate oēs
uolunt.

intellecturi in ipso itinere, si modo rectū erit, quantum
quotidie proficiamus, quantoq; propius ab eo simus,
ad quod nos cupiditas naturalis impellit. Quamdiu
eodem passim uagamur, non duem secuti, sed fremen-
tum & clamorem dissonū in diuersa uocantū entre-
rimur uita inter errores, breuis, etiam si dies noctesq;
bonae menti laboremus. Deceatur itaq; & quo ite-
danus, & qua, non sine perito aliquo, cui explorata
sint ea, in qua procedimus. Quoniam quidē nō eadē
hic, quae in ceteris peregrinationibus conditio est. In
illis comprehensus aliquis limes, & interrogati inco-
le non patiuntur errare. At hic tritissima quaeq; uia
& celeberrima maxime decipit. Nihil ergo magis
prestandū est, q̄ ne pecorū ritu sequamur antecedenti-
ū gregem, pergentes nō quo eundū est, sed quo itur.
At qui nulla res nos maioribus malis implicat, quā
quod ad rumorem componimur, optima ratio est, quae

Via ad ui-
tam non
est tritisa-
sima &
cōmunis.

N ; magno

FLORES

magno assensu recepta sunt, quodque exempla pro bonis multa sunt, nec ad rationem, sed ad similitudinem uiuimus.

¶ Primi exitio sequentibus sunt. Hoc in omni uita accidere uideas licet, nemo sibi tantum errat, sed alient erroris causa & autor est. Versatq; nos & precipitat traditus per manus error, alienisq; perimus exemplis. Sanabimur si modo separemur a cœtu.

**Nō usitatissimum se
quamus**

¶ Non tam bene cum rebus humanis geritur, ut meliora pluribus placeant. Argumentum pessimum uerba est, queramus quod optime factū sit, non quid usitatissimum, & quid nos in possessione felicitatis æternæ constituat.

¶ Cum multis amicitias gessi, & in gratiam ex odio (si modo ulla inter malos gratia est) redij, nō ipsi nondum amicus sum. Omnem operam dedi, ut me multitudini educrem, & aliquam dotem notabilem facerem. Quid aliud quàm telis me opposui, & maliuolentiæ, quod morder et ostendi? Vides tu istos, qui eloquentiam laudant, qui opes sequuntur, qui gratiæ adulantur, qui potentiam extollunt? Omnes autem sunt hostes, aut (quod in æquo est) esse possunt. Quam magnus inimicium, tam magnus inuidientium populus est. Quis potius quero aliquid usu bonum quod sentiam, non quod ostendam. Iste que spectantur, ad que consistitur, que alter alteri stupens monstrat, foris nitent, introrsus miser sunt. Queramus aliquod non specie bonum, sed solidum

**Ois uirtus in oculis hoīum
misera est**

dum

dum & equabile & a secretiore parte formosius. 1

Scire tantum opus est, quò manum porrigas.

7 Summū bonū est, animus fortuita despicens, uir- Quid sit
tute letus, aut inuicta uis animi, perita rerū, placida summum
in actū, cum humanitate multa, & conuersantium cu bonum
ra. Libet itaq; definire, ut beatum dicamus hominem

illum, cui nullum bonum malumq; sit, nisi bonus ma-
lusq; animus. Honesti cultor, uirtute contentus, quem
non exultant fortuita, nec frangunt, qui nullum ma-
ius bonum eo quod sibi ipsi dare potest, no uerit, cui
uera uoluptas erit, uoluptatum contemptio.

7 Quo die infra uoluptatem fuerit, & infra dolo-
rem erit. Vides autem quam malā & noxiam seruitu-
tem seruitur us sit, quē uoluptates, doloresq; marti si-
a dominia, impotentissimaq; alternis possidebunt.
Argo exeuendum ad libertatem est.

7 Altum quiddam est uirtus, excelsum & re-
gale, inuictum, insatigabile. Voluptas, humile,
seruile, imbecillum, caducum, cuius statio ac domi-
cilium fornicies & popine sunt. Virtutem in Descrip-
templo inuenies, in foro, in curia, pro muris stau- tio uirtu-
tem, puluerulentam, coloratam, callosas habentem tis et uo-
manus. Voluptatem latitantem sepius, ac tenebras luptatis
aptantem. Circabalneas ac sudatorias, ac loca adie-
lem metuentia, mollem, eneruam, mero atque un-
guento madeentem, pallidam, ac fucantem & medicamē-
tis pollutam. Summum bonum in mortale est, nescit
exire, nec satietatem habet, nec poenitentiam. Numq;

FLORES

recta mens uritur, nec sibi odio est, nec quicquam mutavit, quia semper seata est optima. At voluptas, tunc cum maxime delectat, extinguitur.

**Cōcordia
animisum
mū bonū.**

☛ **Quare audacter licet profiteris, summum bonum esse animi concordiam, virtutes enim ibi esse debent, ubi consensus atq; unitas erit, dissidēt vitia.** Sed tu quoq; inquis, virtutem non ob aliud colis, quā quia aliquam ex illa speras voluptatem. Primum, nō si voluptatem praestatura virtus est, ideo propter hanc petitur. Non enim hanc praestat, sed nec huic laborat. Sed labor eius quēvis aliud petat, hoc quoq; assequetur. Sicut in aruo quod segeti profectum est, aliqui flores internascuntur. Nō tamen huic herbule quanuis delectet oculos, tantum operis insumptum est.

Aliud fuit serenti propositū, hoc supervenit. Sic voluptas non est meras, nec causa virtutis, sed accessio.

**Voluptas
inexplebilis est**

☛ **Quisquis ad virtutem accessit, dedit generose indolis spem. Qui voluptatem sequitur videtur enervatus, fractus, degenerans, & quo magis implentur, eo magis inexplebiles sunt.** Ut seras cum labore periculoq; venantur, & captarum quoq; illarum sollicita possessio est. Saepe enim laniant dominos, ita habētis voluptates magna, in magnum malum evadere, captaeq; cepere. Quae quo plures maioresq; sunt, eo ille minor. Ac plurium servus est, quem foelicem magnus appellat, ☛ **Et ut bonus miles seret, enumerabit catrices, & transfuerberatus telis moriens amabit eum, pro quo cadet, Imperatorem.** Habebit in animo illud

mo illud

mo illud uetus præceptum, Deum sequere. Quisquis autem cogitur, queritur, & plorat, & gemit imperata facere, ut cogitur, & inuitus rapitur ad iussa nihilo querere minus. Quæ autem dementia est potius trahi quam sequi? Tam me Herode, quàm stultitia & ignorantia, conditionis suæ dolere, quod aliquid tibi in adit diuinus, aut æque mirari, uel indigne ferre ea, quæ tam bonis accidunt, quàm malis. *Mala oībus hominibus contingunt.* Morbos dico, funera, debilitates, & cætera ex transuerso in uitam humanam incurrentia. Quicquid ex uniuersa constitutione patendum est, magno nisu eripiatur animo. Ad hoc sacramentum adacti sumus, ferre mortalia, nec perturbari his quæ uitare nostræ potestatis non est. In regno nati sumus, Deo parere libertas est. Ergo in uirtute posita est uera fœlicitas.

Si quis itaq; ex istis qui philosophiam conlatrāt quod solent dixerit, Quare ergo tu fort̄ us loqueris, quæ uinis? Nō perueni ad sanitatem, ne perueniā quidē, delinimenta magis quàm remedia podagræ meæ compono, contentus si rarius accidit, & si minus fera minatur, Vestris quidē pedibus comparatus debilis cursor sum. Hæc pro me non loquor. Ego enim in alto uittorum omnium sum. Aliter, inquit, loqueris, aliter uinis. Hoc per malignissima capita & optimo auiq; inimicissima, Platoni obiectū est, Obiectum Epicuro, Obiectum Zenoni. Omnes isti dicebāt, non quemadmodum ipsi uixerunt, sed quemadmodū ipsis uiuendum esset, De uirtute, non de me loquor. Cum uitijs

Alia sepe loquimur uerbis quæ opere agimus

F L O R E S

conuictū fādo. Nec uirius quidem iſtud, quo alios ſpar-
gitis, uos ne catis, me impediēt, quo minus perſeuerē
laudare uitam, non quam ago, ſed quam agendā ſāo,
quo minus uirtutem adorem, & ex interuallo ingēti
reptabundus ſequar. 7 Non præſtant philoſophi
quæ loquuntur, multum tamen præſtant quod lo-

Bona uer quantur, quod honeſta mente concipiunt. Nam ſi &
ba & do. paria dictis agerent, quid eſſet illis beatius? Inter im-
etrina ſē. non eſt, quod contemnas bona uerba, & bonis cog-
per deſy. tationibus plena præcordia. Studiorum ſalutarium
deranda etiam affectuum laudanda tractatio eſt. Quid mirū

ſi non aſcendunt in altum ardua aggreſſi? ſed uires
ſuſcipiæ, etiam ſi decidunt magna conantes. Generoſa
res eſt, reſpicere non ad ſuam, ſed ad naturæ ſuæ uires.

7 Nihil opinionis cauſa, omnia conſcientiæ faciā
populo ſpectante fieri credam, quicquid me conſcios
faciā. Edendi erit, bibendique finis, deſideria na-
turæ reſtringere, non implere alium & exinanire.

Ego amicis iucundus, inimicis mitis & facilis exora-
bor antequam roget, honeſtis præcibus occurrā.

Totus mū Patriam meam eſſe mūdā ſciam, & præſides deos,
duſ pæ hos ſupra me, circaque me ſtare, ſāctorū dictorumq;
tria no cenſores, Quandoquēq; autem natura ſpiritū repetet,
ſtra eſt aut ratio dimittet, teſtatus exhibo, bonā me conſcien-
tiā amiſſe, bona ſtudia, nullius per me libertatē dimi-
nutā, a nemine meā. Qui hoc facere propouit, uolet,
tentabit, ad deos iter faciet. 7 Vos quidem qui uir-
tatē auctoreq; eius odiſtis, nihil noui faciſis. Nam &

ſolem

SENECAE.

solem lumina agra formidant, & auersantur diem
 splendidum. Nocturna animalia, quae ad primum De odio
 eius ortum stupeant, & latibula sua passim petunt, ab- malorum
 duntur in aliquas rimas timida lucis. Gemit, & in- in bonos
 foelicem linguam bonorum exerceat conuicio. Insta-
 te, commorietur, citius multo frangentis dentes, quam
 imprimetis. Quare ille philosophiae studiosus est,
 & tam diues uitam agit? Quare opes contemnendas
 dicit, & habet uitam contemnendam putat, & tamen
 uiuit? Valitudinem contemnendam, & tamen illam Exilium
 diligentissime tuetur, atque optimam mautat? Et exi- uanum no-
 lium nomen uanum putat, & ait, quid est enim mali men est
 mutare regiones? & tamen sese in patria. Et
 inter longius tempus & breuius nihil interesse iu-
 dicat. Tamen si nihil prohibet, extendit aetatem,
 & in multa senectute placidus uiuit. Ait ista de-
 bere contemni, non ne habeat, sed ne sollicitus habeat.
 Non abiget illa à se sed abeuntia securus prosequitur.
 Diuitias quidem ubi tutius fortuna deponet, quam
 ibi unde sine querela reddentis receptura est. Et si
 maiores illi obuenissent opes, non spreuisset. Nec enim
 se sapiens indignum ullis muneribus fortuitis putat.
 Non amat diuitias, sed mauult. Non in animum illam Indiuitijs
 gazam, sed in domum recipit. Nec respuit possessas sapiens ma-
 diuitias, sed contemnit. Et maiore uirtutis suae mate-
 riam subministrari uult. Quid autem dubij est, quin aetur qua
 maior materia sapienti uiro sit animam explicandi in pauper
 suam in diuitijs quam in paupertate. Cum in tale.

hac uiam

F L O R E S

hæc unum genus uirtuti sit, nō inclinari, nec deprimi.
 ➤ *Desine ergo philosophis pecuniam interdicare.*
Nemo sapientem paupertate damnavit. Habebit phi-
losophus amplas opes, sed nulli detractas, nec alieno
sanguine cruentas, sine cuiusquam iniuria partas, si-
ne sordidis quæstibus, quarum tam honestus sit exi-
tus, quàm introitus. Diuitie apud sapientem uirum
in seruitute sunt, apud stultū in imperio. Sapientis di-
uitijs nihil permittit, nobis diuitie omnia. Vos tan-
quam aliquis uobis æternam possessionem earū pro-
miserit, affuciscitis illis & hæretis, sapiens tunc pau-
peratatem præcipue meditatur, cum in medijs diuitijs
constitit. Nunquam Imperator ita paci credit, ut non
se preparet bello, quod etiam si non geritur indictū
est. Vos domus formosa, tanquam nec ardere, nec ru-
re possit insolentes, uos opes tanquam periculū omniq;
transcenderint, maioresq; sim, quàm quibus consumē-
dis satis uirū habeat fortuna, obstupesciunt Otiosi
diuitijs luditis, nec prouidetis illarum periculum, si-
cut barbari plerunq; inclusi, & ignari machinarum,
segnes laborem obsidentium spectant, nec quo illa
perturnant, quæ ex longinquo instruantur intelli-
gunt. Idem nobis euenit. Marætis in uestris rebus,
nec cogitatis quot casus undiq; imminant, iam uāq;
pretiosa spolia lateri. Sapienti quisquis abstulerit de
uitas, omnia illi sua relinquet. Viuit enim præsentia-
bus lætus, futuris securus.

➤ **FINIS LIBRI DE VITA BEATA.**

SEQ. VI.

S E N E C A E.

SEQVITVR DE TRANQVIL-
LITATE VITAE.

Optimum erat (ut ait Athenodo-
rus) actione rerū & reip. tracta-
tione, & officijs quibus se detu-
nere. Nā ut quidā solet exer-
tatione curam corporis eduant,
Athletisq; utilissimum est lae-

Semp ali
quid boni
facto.

tos suos, roburq; cui se uendicauerūt, maiore t̄ poris
parte nutrire. Ita nobis animū ad rerū auxiliū tutamē
parantibus, in opere esse longe pulcherrimū est. Nā
cū utilem se efficiere cūibus mortalibus q; propositum
habeat, simul & exercetur & proficit, qui in medijs
se officijs posuit, communia priuatisq; pro facultate
administrans. Sed quia in hac, inquit, tam insana ho-
minum ambitione, tot calumniatoribus in deterius re-
cta torquentibus parum tuta simplicitas est, & plus
futurum semper est quod obstet, quāni quod succedat
ā foro quidem & publico recedendum est. Sed habet
ubi se etiā in privato lare explicat magnus animus.
Necut leouum animaliumq; impetus, caucis coerē-
tur, sic hominum quorū maxime in seductu actiones
sunt, ita tamen delinere, ut ubicumque otium suum
absconderit, prodesse uelit singulis & uniuersis, in-
genio, uocē, consilio. Nec enim is solus reipub. pro-
dest, qui candidatos extrahit, & metur reos, & de
pacē belloq; cōset. Sed qui iuuentutem exhortatur, magis
qui in tanta bonorum praeceptorum inopia, uirtute

Quis rei
publicae
magis
prodest.
instruat

FLORES

instruit animos, qui ad pecuniam luxuriantiq; cursu
 ruentes prensat ac retrahit, & si nihil aliud certe mo-
 ratur, in priuato publicum negotium agit. Au ille
 plus prestat, qui inter peregrinos & cives, aut ur-
 banos, praeior aduentibus a sefforibus uerba pronun-
 ciat, q̄ qui docet quid sit iustitia, quid pietas, quid sa-
 pientia, quid fortitudo, quid mortis contemptus, quid
 decorum intellectus, quantum bonum sit bona consciē-
 tia. Neque enim ille solus militat, qui in acie stat, &
 cornu dextrum laeuumq; defendit, sed qui portis tue-
 tur, & statione minus periculosa, non otiosa tamē sui-
 gitur, uigiliasque seruat, & armamentario praest.

Studiū . u
 dabile

Quae ministeria quamuis inuicenta sint, in nume-
 rum stipendiorum ueniunt. Si te ad studia reuocue-
 ris, omne uitae fastidium effugeris, nec nocentem fieri
 optabis tedio lucis, nec tibi grauis eris, nec alijs su-
 peruacuis, multos in amicitiam attrahes, affluetque
 ad te optimus quisq;. Nunquam enim quamuis obscu-
 ra uirtus latet, sed mittit sui signa. Nunquam inuti-
 lis est opera ciuis boni. Auditum enim, visu, uultu, nutu
 oblatione tacita, mceffuq; ipso prodest.

De amicitia iucunda

Nihil tamen aequale oblectauerit animam, quam
 amicitia fidelis. Quantum bonum est, ubi sunt praepa-
 rata pectora, in quae tuto omne secretum desernat,
 quorum conscientiam minus quam tuam timeas,
 quorum sermo solitudinem leniat, sententia consi-
 lium expediat, hilaritas tristitiā dissipet, conspectus
 ipse delectet. Quos scilicet uamos, quantum fieri po-
 terit

S E N E C A E.

terit a cupiditatibus, eligemus. Serpunt enim vitia;
 & in proximum quemque transiliunt, & contactu no-
 ceant. Itaque ut in pestilentia cauendum est, ne cor-
 ruptis iam corporibus, & morbo flagrantibus asidea-
 mus, quia pericula trabemus, afflatuque ipso in proxi-
 mo laborabimus. Ita in amicorum legendis ingenijs
 dabimus operam, ut quamminime inquinatos assuma-
 mus. Initium morbi est, egris sana miscere. Nec hoc
 præcepèrim tibi, ut neminè nisi sapientem se quaris,
 aut attrahas. Vbi enim istud inuenies, quod tot sæcu-
 lis querimus? Pro optimo est minime malus, uex tibi
 esset facultas delectus scèlioris, si inter Platonas, &
 Zenophontas, & illum Socratici factus prouentum
 bonos quæres. Nunc uero in tanta bonorum
 egestate minus fastidiosa fiat electio. Præcipue tamè
 uidentur tristes, & oia deplorantes, quibus nulla non
 causa in querelas placet. Constet illi licet fides & be-
 neuolentia, tranquillitati tamen inimicus est comes
 perurbatus, & oia gemens. Assuescamus a nobis
 remouere pompam, & usu rerum ornamenta metiri. Ci-
 bus sanè domet, potio sitim, libidoque qua necesse est,
 effluat. Discamus mèbris nostris inuitis cultum uictum
 que non ad noua exempla componere, sed ut maiorum
 præcedent mores. Discamus continentiam augere, luxuriam
 excutere, gulam temperare, iracundiam lenire, pauper-
 tatem æquis oculis aspicere, frugalitatem colere. Etiam si
 hos pudebit desiderijs naturalibus paruoparata reme-
 dia adhibere, spes effrenatas, et animi in futura emi-

Pestis
 morbus
 contagio-
 sus

Habentes
 uictum &
 amictum
 his contem-
 ptimus

FLORES

mentem uelut sub uimalis habere, id agere ut diuitias a nobis potius q̄ a fortuna petamus.

➤ Assuescamus ergo cenare posse sine populo, & seruis paucaoribus seruire, & uestes parare in quod inuentæ sunt. Studiorū quoq̄, quæ liberalissima im-

In studio
modū ser
ua

penſa est, tam diu rationem habet, quàm diu modum. Quo mihi innumerabiles libros & bibliothecas, quæ rara dominus uix tota uita sua indices perlegit! Onerat discentem turba, non instruit. Multoq̄, satius est paucis te authoribus tradere, quàm errare per multos. Quadraginta nullia librorum Alexandria arserunt, pulcherrimū regie opulentia monumentū. Alius laudauerit, sicut Liuius, q̄ elegantia regū, aræque egregium id opus fuisse ait. Non sunt elegantia illud,

De curioſis
bibliothecis

aut aræ, sed studiosa luxuria, imo ne studiosa quidem, quoniā non in studiū, sed in spectaculū cōparauerant sicut plerisq̄ ignaris, etiā seruitū literarū libri, nō studiorū instrumeta, sed cenationum ornamenta. Pretur itaq̄ librorū quantū satis sit, nihil in apparatus. Vitiosum est ubiq̄, quod nimium. Quid habes, cur minus ignoscas uomen marmore atq̄ ebore captanti quam opera conquirenti, aut ignotorum authorum, aut improbarum, inter tot nullia librorū oscitanti, cui uoluminum suorum frontes maxime plaant, tituliq̄? Apud desidiosissimos ergo uidebis quicquid orationum historiarumq̄ est, & tecto tenui extructa locamenta. Iam enim inter balnearia et thermas bibliotheca quoque ut necessarium domus ornamentum

tum

S E N E C A E.

tum expolitur. Ignoscere plane, si e studiorū nimia
 cupidine oritur. Nūc ista exquisita ei cū magnibus
 suis descripta, & sacrorū opera ingeniorū in speciē
 & altū parietum comparantur. Cogita conpe-
 ditos, primo egre ferre onera & impedimenta cru-
 riū, deinde ubi nō indignari illa, sed pati proposue-
 runt, ne assitas fortiter ferre docet, consuetudo facile.
 Inuenies in quolibet genere uitae oblectamenta, &
 remissiones, & uoluptatem, si uolueris magnū potius
 putare uitā, q̄ inuidiosam facere. Nullo melius nomine
 de nobis natura meruit, q̄ cum sciret quibus ærumnis
 nascere mur, calamitatum mollimentum consuetudine
 inuenit, atq; in familiaritatem grauissima adducens.
 Nemo duraret, si rerū aduersarū eandē uim assidui-
 as haberet, q̄ prius ictus. Omnis uita seruitiū est.
 Assuescendū itaq; conditioni suæ, & q̄ minimum de il-
 la querendum, & quicquid habet arcase commodi,
 apprehendendū est. Nihil tam acerbū est, in quo non
 equus animus solariū inueniat. Male uiuet, quis
 quis nescit bene mori. Qui mortem timebit, nihil unq̄
 pro homine uiuo faciet. At qui sat hoc sibi cū con-
 peretur statim conductū, uiuet ad formulā, & simul
 illud q̄, eodē animi robore prestabit, ne quid ex
 his quæ eueniūt subitum sit. Morbus & captiuitas,
 ruina, ignis, nihil horū repentinū est. Scēbā, in quā
 tu multuosum me contubernium natura duxisset. To-
 ties in uicinia mea conclamatū est, tones propelimen
 immaturas exequias sax æreusq; pressit. Sape altius

De aduer-
 sitate serē
 da.

Vita no-
 stra serui-
 tus est

Nil certū
 us morte.

FL O R E S

Signa
mortis

ruentis edificij fragor sonuit. Multos ex his, quorum forum, curia, sermo mecum contraxerat, nox abstulit, & iunctas ad sodalitiū, manus copulatas intercidit. Miror aliquando ad me pericula accessisse, quæ circa me semper errauerunt. Magna pars hominum est, quæ nauigatura de tempestate non cogitat. Nunq̃ me in bonare, mali pudebit authoris. Publius tragicis comicisq; uehementior ingenijs, quoties inimicas ineptias, & uerba ad summam caucam spectantia reliquit, inter multa alia cothurno non tantū separijs fortiora, & hoc ait. Cuius potest accidere, quod cuiq̃ potest. Hoc si quis in medullas demiserit, & oīa aliena mala, quorū ingens quotidie copia est, sic aspererit, tanquā illis liberum & ad se iter sit, multo ante se armabit, quā impetatur. Sero animus ad periculorū patientiam post pericula instruitur. Non putauī hoc futurum, nunquam hoc euenturū credidissē. Quare autem non: quæ sunt diuitiæ, quas non egestas, & fames, & mendicitas a tergo sequatur? quæ dignitas, cuius non prætextum & augurale, & lora patriatīa, & sordes comitentur, & exportatio note & mille maule, & extrema contentio? Quod regnum est, cui non parata sit ruina? & proculcatio, & dominus? & caruifex? Vtique animus ab omnibus excessue faciē

Quod
uni, hoc
alteri ac
cidere po-
test

Animus
assue faciē
dus ad oīa
aduersa

ternis in se reuocandus est, sibi confidat, se gaudeat, sua respiciat, recedat quantum potest ab alienis, & se sibi applicet, damna non sentiat, etiam aduersa benigne interpretetur. Nuntiato naufragio, Zeno
noster

S E N E C A E.

noſter cū omnia ſua audiret ſubmerſa, iubet, inquit,
me fortuna expeditus philoſophari.

➤ Danda eſt remiſſio animis, meliores acrioresq; Recrea-
tio animi
requieti ſurgunt. Vt fertilibus agris non eſt impe- aliquādo
randum, cito enim exhauriet illos nunquam inter- neceſſaria
miſſa fecunditas. Ita animorum impetus, aſſiduus
labor frangit, vires recipient, paulum reſoluti &
remiſſi. Naſcitur ex aſſiduitate laborum, animorum
hebetatio quaedam & languor. Nec ad tanta homi-
num cupiditas tenderet, niſi naturalem quandam vo-
luptatem haberet luſus iocusq; quorum frequens u-
ſus, omne animis pondus, omnemq; vim eripiet. Nā
& ſomnus reſectiōni neceſſarius eſt. Hunc tamen ſi
per diem noctemq; continues, mors erit. Legum con-
ditores feſtos inſtituerunt dies, ut ad hilaritatem ho- Dies feſti
quare in-
ſtituti ſūt
mines publicæ cogerentur, tanquam neceſſarium la-
boribus interponentes temperamentum. Indulgen-
dum eſt animo, dandumq; ſubinde otium, quod ali-
menti ac uirium loco ſit, & in ambulationibus aper-
tis uagandum, ut cælo libero, & multo ſpiritu au-
geat, attollatq; ſe animus. Nam ſiue Græco poetæ
credimus, aliquando & inſanire inuandum eſt, ſiue
Platoni, fruſtra poeticas fores compoſui pepulit, ſi-
ue Ariſtoteſi: nullam magnam ingenium ſine mixtura
dementiæ fuit.

➤ FINIS PRIMI LIBRI DE
TRANQVILLITATE.

○ 2   DICTA

F L O R E S
 > DICTA SENECAE EX LIBRO
 DE BREUITATE VITAE.

Tempus
 satis lon-
 gam bene
 uiuentibus.

M

Aior pars mortalium Pauline de na-
 tura malignitate conqueritur, quod haec
 in exiguum cui gignimur, quod haec
 tam uelociter, tum rapide dati nobis
 temporis spatia decurrant, adeo ut
 exceptis admodum paucis, ceteros in ipso uite appa-
 rata uita destituat. > Non exiguum temporis ha-
 bebimus, sed multum perdimus. Satis longa uita, & in
 maximarum rerum consummationem large data est,
 si tota bene collocaretur. Sed ubi per luxum ac negli-
 gentiam defluit, ubi nulli rei bonae impeditur, ultima
 demum necessitate cogente, quam ire non intellexi-
 mus, transisse sentimus. Ita est, non accepimus breuem
 uitam, sed fecimus, nec inopes eius, sed prodigi sumus.
 Sicut amplae & regiae opes ubi ad malum dominum
 perueniunt, momento dissipantur. At quamuis mo-
 dice, si bono custodit traditae sunt, usu crescant. Ita
 etas nostra bene disponenti multum patet. Quid de
 rerum natura querimus, illa se benigne gessit. Vita, si
 saas uti, longa est. Alium insatiabilis tenet avaritia.
 Alium in superuacuis laboribus operosa sedulitas.
 Alium uino madet. Alium inertia torpet. Alium defa-
 tigat ex alienis iudicijs suspensa semper ambitio. Alium
 mercandi praecipit cupiditas circa omnes terras, omnia
 maria, spe lucri ducit. Quosdam torquet cupido
 militiae, nunquam non aut alienis periculis intentos,

Vita, si
 scias uti,
 longa est.

SENECÆ.

aut suis anxios. Quibusdã nihil in quo cursum dirigant placet, sed marcentes, oscitantesque fata deprehendunt, adeo ut quod apud maximum poetarũ more oraculi dictum est, uerum esse non dubitem. Exigua pars est uita qua nos uiuimus. Ceterum quidẽ omne spatium non uita sed tempus est. Vitam unusquisq; quã in multis distribuit. Astricti sunt in eontinendo patrimonio. Simul ad temporis iacturã uentum est, profusissimi in eo omnis unius honesta auaritia est. Libet itaq; ex seniorum turba comprehẽdere aliquem. Perucuisse te ad ultimum ætatis humane uidentus. Centesimus tibi uel supra premitur annus. Age dum ad computationem ætatem tuam reuocæ. Dic quantum ex isto tempore creditor, quantum amica, quantum respublica, quantum cliẽs abstulerit, quantum lis uxor, quantum seruorum coertio, quantum officiosa per urbem discurisatio. Adijce morbos quos manu fecimus. Adijce quod sine usui acuit. Videbis te pauciores annos habere quam uumeras. Repete memoria tecum, quando artus consilij fueris, quotus quisq; dies ut destinaueras recesserit, qui tibi usus tui fuerit, quãdo in statu suo uultus, quã animus intrepidus, quid tibi in tam longo æuo facti operis sit. Quam multi uitam tuam diripuerint, te non sentiente quid perderes. Quantum uanus dolor, stulta lætitia, uida cupiditas, blanda conuersatio abstulerit. Quam exiguum tibi de tuo relictum sit, intelliges te immaturum mori. Quid ergo est in causa tam

Exigua pars est qua uiuimus.

Multum temporis occupatiõibus uarijs amittimus.

O ; quam

F L O R E S

Tanquã quam semper uicturi sitis. Nunquã uobis frugalitas ue
semper ui
cturi, uini
mus.

stra succurrit. Non obseruatis quantũ temporis tran
sierit, uelut ex pleno & abundantĩ perditis. Oĩa tan
quã mortales timetis. Oĩa tanquã immortales concupiscã
tis. Audies plerosquẽ diacentes, à quinquagesimo in otium
um se adam, sexagesimus annus ab officijs me dimitte
ret, & quem tandem longioris uitæ prædem accipis?
Quis ista siacti disponis ire patietur? Nõ pudet te res
liquas uitæ reseruare, & id solum tempus bonæ men
tĩ destinare, quod in nullam rem conferri possit. Quã
serum est tunc uiuere inaperere, cum desinendum est,
quæ tam stulta mortalitatis obliuio, ad quinquagesi
mum annum differrẽ sanã consilia, & deinde uelle ui
tam inchoare, in quod pauci perduxerunt. Protrus
sums & in altum sublatis hoĩbus ex adere uoces uide
bis, quibus otium optent, laudent, oĩbus bonis suis præ
ferant. Cupiunt interim ex illo fastigio suo si tuto li
ceat descendere. Diuus Augustus cui dii plura quã ulli
prestiterunt, non desijt quietem sibi precari, uacatio
nem à Republica petere. Ois eius sermo ad hoc semp
re uolutus. Tanta uisa est res otium, ut illam quia usu
non poterat, cogitatione præsumeret, qui oĩa uide
bat, ex se uno pendentia, qui omnibus gentibus formã
nam dabat, illum diem letissimus cogitabat, quo ma
gnitudinem suam exueret. Expertus erat quantum
illa bona per oēs terras fulgentia sudoris exprime
rent, quantum ocularum solitudinum tergerent.
Superuacuum est commemorare plures, qui cũ alijs
felicitiss

Otium que
rere &
omnibus
preferre

crastino. Perdis hodiernum. Quod in manu fortunæ positum est, disponis. Quod in tua, dimittis, quo spectas? quo te extendis? Omnia quæ uentura sunt in incerto iacent. ¶ Deuiq; uis scire quæ non diu uiuant? Vide quàm cupiant diu uiuere, Decrepiti senes paucorum annorum a cessione uotis mendicant. Minores natu seipsum esse fugunt, mendacio sibi blandiuntur et tam libenter se fallunt, quàm si facti una decipiant. Iam ergo cum aliqua imbecillitas mortalitatis admonuit, quemadmodum pauentes moriuntur, non tanquam excant de uita, sed tanquam extrahantur. Stultos se fuisse quod non uixerint clamitant, et si modo euserint ex illa ualitudine in otio uicturos. Tunc quàm frustra paruenerint quibus non fruerentur, quàm incassum omnis labor ceciderit, cogitant. ¶ Soli omnium otiosi sunt, qui sapientiæ uacant, soli uiuunt, nec enigi suam tantum ætatem bene tuentur, omne æuum suo adijciunt quicquid auorum ante illos actum est, illis acquisitum est, nisi ingrati sumus. Illi clarissimi sacrarum opinio-

Desiderium uite

Qui soli uiuant.

Studia diuersa philosophorum

num conditores, nobis nati sunt, uobis uitam præparauerunt, ad res pulcherrimas ex tenebris ad lucem uitas alieno labore deducamur, nullo nobis seculo interdicitum est, in omnia aduicimur, et si magnitudine animi egredi humane imbecillitatis angustias libet, multum per quod spademur temporis est. Disputare cum Socrate licet, dubitare cum Carneade, cum Epicuro quiescere, hominis naturam cum Stoicis uiuere, cum Cynicis excedere, cum rerum natura in consortium omnis cui pariter in-

ritur in

SENECÆ.

riter incedere, quid ni ab hoc exiguo & caduco tem-
 poris transitu, in illa nos toto demus animo, que im-
 mensa, que eterna sunt, que cum melioribus commu-
 nia. Isti qui per officia discurrant, qui se aliosq; inque-
 rant, cum bene insauerint, cum omnium limina quoti-
 die perambulauerint, nec ullas apertas fores præte-
 rierint, cum per diuersas domos meritoriam salutatio-
 nem circumulerint, quotum quæque ex tam immensa,
 & varijs cupiditatibus districta urbe poterunt uidere
 quæ mulierum quorum illos aut somnus, aut luxuria,
 aut inhumanitas submoueat? Hos in ueris officijs me-
 rarilicet dicamus, qui Zenonem, qui Pythagoram
 quotidie & Democritum, cæterosque autistites bo-
 nam artium, qui Aristotelem & Theophrastum
 uolent habere quàm familiarissimos, nemo horum nõ
 uacauit, nemo nõ uenientem ad se beatiorum, amatio-
 remq; sui dimittit, nemo quemquam uacis a se mari-
 bus abire patitur. ➤ Maximum ergo solatium est,
 cogitare id sibi accidisse, quod ante se passisunt, om-
 nesq; passuri, & ideo mihi uidetur rerum natura quod
 grauissimum fecit, commune fecisse, ut crudelitatem
 fati consolaretur æqualitas. ➤ Oes aegrum mortales
 circumspice. Larga ubique flendi & assidua materia
 Alium ambigunt nunquam quies sollicitat. Alium ad quoti-
 dianum opus laboriosa egestas uocat. Alius diuitias
 quas optauerat, metuit, & uoto laborat suo. Alium
 solatudo, alium labor torquet, alium superuestibulum
 obsidens turba. Hic habere se dolet liberos, hic perdi-

Æqualitas fati est
 solatio est
 omnibus

Homini
 larga flen-
 di materia
 est

FLORES

disse. Lachryme nobis decrūt, antequam cause dolē di. Non uides qualem uitam nobis rictum natura promiserit, que primū nascentium hominum sletum esse uoluit, hoc principio adimur, huic omnis sequentium annorum ordo consentit, sic uitam agimus.

➤ Omnia ista bona que nos speciosa, sed fallaci uoluptate delectant, pecunia, dignitas, potentia, aliaque complura, ad que generis humani ceca cupiditas obstupesat, cum labore possidentur, cum inuidia conspiciuntur, eosq; ipsos quos exornant & premunt plurimantur quam profunt. Lubrica & incerta sunt, nūquam bene tenentur. Nam ut nihil de tempore futuro timeatur, ipsa tamen magnę feclicitatis tutela soliam est. Si uelis credere altius ueritatem intuentibus, omnis uita supplicium est. In hoc profuudum inquietumq; proiecti mare, alternis a sibus reciprocum, & modo alleuans nos, subiectis incrementis, modo maioribus dānis deserens, assidueq; iactans, nūq; stabili consistimus loco, pendemus & fluctuamur, & alter in alterum illidimur, & aliquando naufragium facimus, semper timeamus. In hoc tam procelloso, & in omnes tempestates exposito mari, nauigātibus nullus portus est nisi mortis. ➤ Nōnis angustat gaudia sua: qui eis tantum modo que habet ac uidet, frui se putat & habuisse eadē p̄nubilo ducit, cito enim, nos omnis uoluptas relinquit, que fluit ac transit, & pene antequā ueniat, auferitur.

Portuna
nigatiom
mors

➤ Libri de Breuitate uite finis.

INDICITA QVAEDAM EX OPVS.

culis Marci Tullij Ciceronis, omnibus uer a uir-
tutis candidatis utilissima.

EX PRIMO LIBRO OFFICIORVM.

Mentem societatum nulla firmior, quam cum uiri boni moribus similes sunt familiaritate coniuncti. Illud enim honestum quod sepe dixerimus, etiam si in alio uerumus, tamen nos mouet,

Virtus al-
licit natu-
raliter.

atque illi in quo id inesse uideatur, amicos facit. Et quamquam omnis uirtus nos adesse alliciat, facitque ut eos diligamus, in quibus ipsa inesse uideatur, tamen iustitia et liberalitas id maxime efficit etc.

Nihil autem amabilius et copulatus, quam morum similitudo bonorum. In quibus enim eadem studia, eadem uoluntates, in his fit, ut aequae quisque altero delectetur ac seipso.

Similitudo morum.

Non est autem consentaneum, qui metu non frangatur, cum frangi cupiditate, nec qui inuidiam se a labore prestiterit, uinci uoluptate.

Fortitudo

Nihil enim tam angusti animi, tamque prauis, quam amare diuitias. Nihil honestius magnificentiusque quam pecuniam contemnere, si non habeas: si habeas, ad benevolentiam liberalitatemque conferre.

Spernere diuitias.

In omnibus autem negotiis, priusquam aggrediare, adhibenda est preparatio diligens.

Preparatio.

Parua enim sunt foris arma, nisi est consilium domi.

Consilium.

Nunquid omnino periculi fuga committendam est, ut imbelles, timidi que uideamur. Sed fugiendum etiam illud, ne offeramus nos periculis sine causa, quomihil potest esse stultius.

Periculis fugere.

Nihil

Clemētia ➤ Nihil enim laudabilius, nihil magno & præcla
 laudatur. rouiroy dignius, placabilitate atq; clementia. Et tamē
 ita probanda est mansuetudo atq; clementia, ut adhi
 beatur rei pub. causa seueritas, sine qua administrari
 ciuitas non potest.

Constātia ➤ Nam ut aduersas res, sic secundas immoderate
 præclara ferre leuitatis est, præclaraq; est æquabilitas in omni
 res est. uita, & idem semper uultus, eademq; frons, ut de So
 crate legitur.

Humilitas ➤ Ut recte præcipere uideantur qui monēt, ut quā
 to superior es sumus, tanto nos summissius geramus.

➤ Neq; enim ita generati a natura sumus ut ad lu
 dum & iocum facti esse uideamur, sed ad seuerita
 tem potius, & ad quedam studia grauiora atq; ma
 iora.

Deludo ➤ Ludo autem, & ioco illis quidem uti licet, sicut
 & ioco. & somno & quietibus cæteris, tum cum grauib; &
 serijsq; rebus satisfærimus. Ipsumq; genus iocandi
 non profusum nec immodestum, sed ingenuum & fa
 cetum esse debet.

Excellētia ➤ Sed pertinet ad omnem officij quæstionem sem
 hominis. per in promptu habere, quantum natura hominis pe
 cudi bus reliquisq; bestijs antecedit. Ille enī uihil sen
 tiunt nisi uoluptatem, a se amq; feruntur toto impe
 tu. Hominis autem mens discendo aliter, & cogitan
 do semper aliquid aut inquirat aut agit, uidentiq; ex
 imbecilli
 audiendi delectatione ducitur.

tas adole ➤ In primis aut cōstituendū est, quos nos et quales
 sentie. esse uelimus, & in quo genere uite, quæ deliberatio
 est oim

M. T. CICERONIS

est oīm difficillima. Ineunte enī adoleſcentia, cui ineſt maxima imbecillitas conſilij, tunc id ſibi quiſq; genus etatis degende conſtituit, quod maxime adamauit.

➤ Eſt autē adoleſcentis maiores natu uereri, ex hiſq; Seniores
q; eligere optimos & probatiſſimos, quorū conſilio ama.
atq; auctoritate nitatur. Ineuntis enī etatis inſidia,
ſenū conſtituenda & regenda prudentia eſt. Maxime
autē hæc etas à libidinibus arēda eſt, exerēndaq;
in labore patientiaq; & animi & corporis, ut eorum
& in bellicis & ciuilibus officijs uigeat induſtria.
Atq; etiam cum relaxare animos, & dare ſe iocunditati uolent, caueant intemperantiam, meminerint uerecundie, quod erit fauilius, ſi cuiſmodi quoq; rebus maiores natu intereſſe uelint.

➤ Senibus autem labores corporis ſunt minuendi, Cōſulere
exerātiones animi etiam augende uidentur, danda ſenium eſt
in ro opera, ut & amicos & iuentutem, & maxime
reipub. conſilio, & prudentia quā plurimum adiuuet. Nihil autem magis cauendum eſt ſenectuti, q̄ ne languori deſidieq; ſe dedat.

➤ Adhibenda eſt præterea munditia, non odioſa, neq; exquiſita nimis, tūtumq; fugiat agreſtem & inhumanam negligentiam. Eaſdem ratio eſt habenda ueſtitus, in quo ſicut in pleriſq; rebus mediocritas optima eſt. Cauendum eſt autem, ne aut tarditatibus utamur in grefſu mollioribus, ut ſimiles pomparum ſerolis eſſe uideamur, aut in feſtinationibus ſuſcipiamus nimias celeritates. Que cum ſunt, auhelitus mouent.

Qui mores habendi.

F L O R E S

moventur, vultus mutantur, ora torquentur, ex quibus magna significatio fit, non adesse constantiam. Sed multo magis laborandum est, ne animi motus à natura recedant.

Locutio moderata   **➤** At uideat in primis quibus de rebus loquatur, si scrijs seueritatem adhibeat, si iocosus leporem. In primis provideat ne sermo uitium aliquod in diæ inesse moribus. Quod maxime tum solet euenire, cū studiose de absentibus detrahendi causa, aut per ridiculam, aut seuerè, maledicè, contumeliose diatur.

Obiurgatio necessaria.   **➤** Obiurgationes etiam nonnunquam in adumt ne cessarie. In quibus utendū est fortasse & uocis contentione maiore, & uerborum grauitate acriore. Id agendum etiam est ut ne ea facere uideamur irati, sed ut ad urendum & secandum, sic ad hoc genus castigandi, raro inuitiq; ueniamus. Nec unquam nisi necessario, si nulla reperietur alia mediāna. Sed tum ira procul absit, cum qua nihil recte fieri, nihil considerate potest.

Tria que seruare debemus.   **➤** In omni autem actione suscipienda, tria sunt tenenda. Primū, ut appetitus rationi pareat, quo nihil est ad officia conseruanda accommodatius. Secundum ut animaduertatur quanta illa res sit quam efficere uelimus, neue maior, neue minor cura & opera suscipiatur quā causa postulet. Tertium est, ne aueramus ut ea que pertinent ad liberalem speciem & dignitatem moderanda sint.

Sermo qui   **➤** Turpe est enim, ualdeq; uitiosum, in re seuerè, conui-

M. T. CICERONIS

conuiuio dignū, aut delicatū aliquē inferre sermonē. *lis erit.*

☞ Vt in fidibus, aut in tybijs quamuis paulum discrepent, tamen id à sciente animaduerti solet. Sic uiuendum est in uita, ne forte quid discrepet, uel multo etiā magis, quo maior & melior actionum quam sonorum concutus est. Ita q; ut in fidibus musicarū aures uel minima sentiunt, sic nos si acres ac diligentes iudices esse uolumus, animaduersoresq; uitiorum, ma-

Diligens
examina-
tio nostri
ipsius

gna intelligimus saepe ex paruis. Ex oculorum obtutu, superciliorum aut remissione, aut contractione ex modo stia, ex hilaritate, ex risu, ex locutione, ex retentione, ex contentione uocis, ex summissione, ex ceteris similibus facile iudicamus, quid apte eorum fiat, quid ab offido naturaq; discrepet.

☞ Vt enim pictores & hi qui signa fabricant, & poetae suum quisq; opus a vulgo considerari uult, utre uita si quid reprehensum sit a pluribus id corrigatur, hiq; secum & cum alijs quid in eo peccatū sit exquirunt. Sic aliorū iudicio per multa nobis faciēda & non faciēda, & imitanda & corrigenda sunt.

Corrige

☞ Finis primi libri Officiorum.

☞ EX SECVNDO LIBRO OFFICIORVM M. T. CICERONIS.

Vid est enim per deos optabilis sapientia? quid præstantius? quid homine melius? quid homine dignius? Hanc qui expetunt igitur philosophi nominantur, nec quicq; aliud est philosophia si interpretari uelis, q̄ studiū sapientie.

Sapientia
nil præstā-
tius

Male

FLORES

Pecunia dolus ➤ Male enim se res habet, cum quod virtute effici debet, id tentatur pecunia.

Metus ➤ Et enim qui se metui uolent, a quibus metuantur, eosdem metuant ipsi necesse est.

Prudentia que uera sit. ➤ Prudentia sine iustitia uil ualet ad faciendam fidem. Quo enim quis uersutior & calidior: hoc inuisior & suspectior detracta opinione probitatis.

Beneficere ➤ Praclare Ennius: Benefacta male locam, male facta arbitror.

Oia habere datur. ➤ Ita q; uulgo loquuntur sese in beneficijs collocandis mores hominum, non fortunam sequi.

Honesta oratio est. Sed quis est tandem: qui inopis & optimi uiri cause, non autem ponat in operanda gratiam fortunati & potentis? A quo cum expeditionior & celerior remuneratio fore uidetur, in eum fieri est uoluntas nostra propensior.

Probitas laudatur. ➤ Themistocles cum consuleretur, utrum bono uiro pauperi, aut minus probato diuiti filiam collocaret: ego inquit malo uirum qui pecunia eget, quam pecuniam que uiro.

Iustitia ➤ Fundamentum enim perpetue commendationis & fame est iustitia, sine qua nihil potest esse laudabile.

➤ Finis secundum libri Officiorum.

➤ **EX LIBRO OFFICIORVM TERTIO.**

Virtutes in se laudantur. **S**atis enim nobis (si modo in philosophia aliquid proficimus) persuasum esse debet: si omnes deos hominesq; celare possimus: nihil tamen auare: nihil iniuste, nihil libidinosè, nihil incontinenter esse fide

12
D. q. den

761215

ca hica
ulhali
nduo ul
vū lōdu
et pēdu
lōe dian

12

